

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ
Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp Anabilim Dalı

Profesyonel Sualtıadamı Olarak Çalışan Dalgıçların
Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Dr. Selim Engin Egeren

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Akın Savaş Toklu

İSTANBUL
2016

ÖNSÖZ

Sualtı ve Hiperbarik Tıp Anabilim Dalı'nın kurucusu ve ülkemizde Hiperbarik Oksijen Tedavisi'nin gelişimindeki katkılarından ötürü Prof. Dr. Maide Çimşit'e teşekkür ederim.

Uzmanlık eğitimim ve tezimi hazırladığım süreç içerisinde her açıdan yanımda olan, ümidimin kırıldığı anlarda beni motive eden, mesleğimi icra edeceğim süreç içerisinde tavsiyeleri kulağıma küpe olacak hocam Prof. Dr. Akın Savaş Toklu'ya çok teşekkür ederim.

Paylaşmış olduğu deneyimler ve pratik bilgileri sayesinde, ileride birçok engeli sayesinde kolaylıkla aşacağıma inandığım, klinik yaklaşımım dışında bilimsel yaklaşımımın da şekillenmesine katkı sağlayan hocam Prof. Dr. Şamil Aktaş'a çok teşekkür ederim.

Dostça yaklaşımı ile yaşadığı tecrübelerini aktararak beni mesleğe ve hayata hazırlayan, mesleğe farklı açılardan bakmamı sağlayan hocam Prof. Dr. Salih Aydın'a teşekkür ederim.

Bölüme adımımı attığım ilk günden itibaren yaşadığım mesleki ve sosyal her türlü sorunumda yanımda olan, bana bu bölümü sevdiren aslında neleri başarabileceğimizi gösteren, her daim sorularıma sabırla cevap verip mesleki bilgi ve birikimime en büyük katkıyı sunan, mesleki katkıları dışında sosyal olarak bana kattıklarını her daim kullanıp hiçbir zaman unutmayacağım, her zor anımda yanımda olup ben ne yaptım ki diyeceğini bildiğim, ailemden ayrı olmayan güzel insan, canım ablam Uzm. Dr. Bengüsu Mirasoğlu'na teşekkür ederim.

Hiç kimseye nasip olmayacak bir arkadaşlık ortamında çalışmamı sağlayan, sadece meslektaş tanımını ile tanımlayamayacağım değerli dostlarım; Selçuk, Eylem, Selim, Hasan, Yavuz, Meheme, Ayşegül, Eren, Taylan, Hüsom, Kutış, Handan, Sena, Eminecik, Ertuğrul, Hilal'e ve kahkahası her daim kulağımda çınlayacak Ayşe ablama, bana öğrettiği her şey için Cengiz abime, Ali abi'ye, her zor anımda yanımda olan ve olacağını bildiğim Aslı'ya, ablaların bir tanesi Sevgi abla'ya, dostça yaklaşımı ve tüm yardımlarıyla yanımızda olan kayıt uzmanımız Ali abi'ye, Vildan abla başta olmak üzere Fisun, Sinem, Feryal, Tuba, Hulusi'ye tüm kahrımızı çeken emekçi kardeşlerim Mahir ve Sezgin başta olmak üzere Cemil ve Refik'e, bizi sürekli doyuran, aç kaldığımızda kendi evladı aç kalmış gibi davranan Sırma ablam'a, Derya'ya ayrıca kliniğimizin sürekli temiz kalmasını sağlayan ve bizlere yardımcı olan Can, Neşe ve Seracettin abi'ye çok teşekkür ederim.

Klinik bilgi ve becerilerini benimle paylaşarak daha iyi bir hekim olmamı sağlamanın yanında tez çalışmam için bana yol gösteren, her an yanımda olduğunu hissettirip hiçbir yardımını benden esirgemeyen değerli dostum Mehmet Emin Akçin'e, doğumuyla dünyanın daha güzel bir yer olmasını sağlayan, bu süreçte moralimi yükselten sevgili yeğenim Ali Kerem Akçin'e ve Ali Kerem'i bize hediye eden annesi Nihal Akçin'e teşekkür ederim.

Sünnetinde kendisiyle beraber bana da gözyaşı döktüren fakat bu sayede kirvesi olduğum Çağan Alaz Tatar'a ve gördüğüm en güzel çocuk olan Melinda Vera Külahçı'ya manevi destekleri için teşekkür ederim.

Tez çalışmamda desteklerini esirgemeyen, çalışmanın gerçekleştirilmesinde önemli katkıları bulunan Prof. Dr. Sami Gülgöz, Prof. Dr. Ayşen Ufuk Sezgin ve Prof. Dr. Nadir Arıcan'a teşekkür ederim.

Bu çalışmayı yaparken bize destek veren tüm profesyonel dalgıçlara teşekkür ederim.

Son olarak beni doğurup, her türlü kahrımı çeken, yaşadığım tüm güzelliklerin sahibi, dünyanın en iyi annesi Gönül Egeren'e, dünyaya sosyal, siyasal bakış açımı şekillendiren, bana doğruluğu ve dürüstlüğü öğreten babam Mehmet Metin Egeren'e, bu güne kadar sahip olduğum her şey için borçlu olduğum ve bulunduğum konumun asıl sahibi canım ablam Efsun Egeren'e, her zaman yanımda olan ve olacağını bildiğim, değerli insan bitanecik abim Akan Arcak'a, hayatımın en güzel anlarını bana yaşatan, dayıcım demesiyle beni mest eden, yanındayken bile özlediğim, en değerli varlığımız yeğenim Arın Arcak'a, varlığıyla dünyanın en şanslı adamı olmamı sağlayan, bana hiçbir zaman desteğini esirgemeyen ve yardımlarıyla tezimi tamamladığım Çağla Yaman'a çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	1
ABSTRACT	2
I. GİRİŞ	3
II. GENEL BİLGİLER	5
A. DALIŞ VE PROFESYONEL DALGIÇLIK	5
1. Dalış	5
a. Tarihçe	5
b. Dalış Fiziği	7
(1). Basınç	7
(2). Yüzerlik	8
c. Dalış Türleri	8
d. Dalış Hastalıkları	9
2. Profesyonel Dalgıçlık	
B. KİŞİLİK KAVRAMI	13
1. Kişilik	13
a. Tanım	13
b. Tarihçe	14
2. Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi	15
a. Beş Faktör Modeli	15
b. NEO PI-R Kişilik Envanteri	18
III. GEREÇ VE YÖNTEM	19
A. ÖRNEKLEM	19
B. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	19
1. Demografik Veri Formu	19

2. NEO PI-R Kişilik Envanteri	20
C. VERİLERİN ANALİZİ	22
IV. AMAÇLAR	22
V. BULGULAR	23
A. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	24
B. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	34
VI. TARTIŞMA	47
VII. SONUÇ	60
VIII. KAYNAKLAR	62
IX. ÖZGEÇMİŞ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ	67

GRAFİKLER DİZİNİ

- Grafik 1.** Katılımcıların doğdukları yerlerin denize kıyısı olup olmamasına göre dağılımı
- Grafik 2.** Katılımcıların ikamet ettikleri yerlerin denize kıyısı olup olmamasına göre dağılımı
- Grafik 3.** Katılımcıların çocukluk dönemlerini geçirdikleri yerin deniz kıyısında olup olmadığına göre dağılımı
- Grafik 4.** Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımı
- Grafik 5.** Katılımcıların mezun oldukları lise türüne göre dağılımı
- Grafik 6.** Katılımcıların baba mesleklerine göre dağılımı
- Grafik 7.** Katılımcıların anne mesleklerine göre dağılımı
- Grafik 8.** Katılımcıların profesyonel sualtıadamı yeterlik seviyelerine göre dağılımı
- Grafik 9.** Katılımcıların profesyonel sualtıadamı yeterlik belgesi alma şekillerine göre dağılımı
- Grafik 10.** Katılımcıların çocukluk dönemlerinde ailelerinin gelir düzeyine göre dağılımı
- Grafik 11.** Katılımcıların aylık gelir düzeyine göre dağılımı
- Grafik 12.** Katılımcıların bu mesleği seçme nedenlerine göre dağılımı
- Grafik 13.** Katılımcıların mesleği kaç yıldır yapmalarına göre dağılımı
- Grafik 14.** Katılımcıların yıllık ortalama dalış sayılarına göre dağılımı
- Grafik 15.** Mesleğe başlamadan önce dalış yapan katılımcıların yaptıkları dalış türlerine göre dağılımı
- Grafik 16.** Katılımcıların çalışma koşullarından ve gelirlerinden memnun olup olmadıklarına göre dağılımı
- Grafik 17.** Dalışa bağlı hastalık geçirdiğini belirten katılımcıların geçirdikleri hastalıklara göre dağılımı

- Grafik 18.** Geçimlilik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 19.** Başkalarına güven düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 20.** Açık sözlülük düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 21.** Yardım severlik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 22.** Uyum düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 23.** Alçakgönüllülük düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 24.** Yumuşak kalplilik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 25.** Sorumluluk düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 26.** Beceriklik duygusu düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 27.** Düzen düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 28.** Göreve bağlılık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 29.** Başarma güdüsü düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 30.** Öz disiplin düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 31.** Ayrıntılı düşünme düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 32.** Dışa dönüklük düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 33.** Sıcakkanlılık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 34.** Sosyallik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 35.** Baskınlık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 36.** Hareketlilik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 37.** Heyecan arama düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 38.** Neşe düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 39.** Duygusal dengesizlik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 40.** Kaygı düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

- Grafik 41.** Kızgınlık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 42.** Depresyon düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 43.** Sosyal kaygı düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 44.** Kontrolsüz davranış düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 45.** Strese yenilme düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 46.** Açıklık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 47.** Hayal gücü düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 48.** Estetik eğilim düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 49.** Duygusal eğilim düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 50.** Deneyime açıklık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 51.** Zihinsel merak düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı
- Grafik 52.** Açık görüş düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

TABLolar DİZİNİ

- Tablo 1.** Derinlik-basınç değışimi tablosu
- Tablo 2.** NEO PI-R envanterinin kişilik boyutları
- Tablo 3.** NEO PI-R puan aralıkları ve düzeyleri
- Tablo 4.** Katılımcıların yaşları, cinsiyeti, medeni durumları ile ilgili sayısal veriler

KISALTMALAR

Ata	: Atmosfer absolute
Atm	: Atmosfer
DH	: Dekompresyon Hastalığı
FFM	: Five- Factor Model
m	: Metre
NEO P-R	: NEO kişilik envanteri
Psi	: Pounds per square inch
PSY	: Profesyonel Sualtıadamları Yönetmeliği
SCUBA	: Self Contained Underwater Breathing Apparatus

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada hâlihazırda aktif biçimde profesyonel dalgıç olarak çalışan kişilerin kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: İnternet üzerinden veri toplayarak yapılan bu çalışmada halihazırda dalgıçlık mesleğini profesyonel olarak icra eden kişilerin NEO kişilik envanteri (NEO PI-R) kullanılarak kişilik özellikleri, demografik veri formu kullanılarak demografik özellikleri tespit edilmiştir. NEO PI-R kişilik envanteri 240 maddeden oluşmakta ve kişilik özelliklerini geçimlilik, sorumluluk, dışa dönüklük, duygusal dengesizlik ve açıklık olmak üzere beş ana boyutta ele almaktadır. Katılımcılar gönüllülük esasına göre çalışmaya dahil edilmiştir.

Bulgular: Toplamda demografik veri anketini 65, kişilik envanterini 54 kişi doldurmuş olup, kişilik envanterini tamamlayanların 53'ü erkek 1'i kadın olduğundan kadın katılımcının kişilik envanteri istatistiksel değerlendirilmeye dahil edilmemiştir. Çalışmaya katılan dalgıçların %52,3'ünün birinci sınıf dalgıç yeterlik düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Toplamda 65 profesyonel dalgıç arasında dekompresyon hastalığı prevalansı %18,4 olarak tespit edilmiştir. NEO PI-R kişilik envanterinin beş ana boyutunun oranlarına bakıldığında, dalgıçların geçimliliklerinin %84,9'unda, sorumluluklarının %96,2'sinde, dışadönüklüklerinin %67,9'unda, açıklıklarının %77,3'ünde orta ve ortanın üzeri bir düzeyde, duygusal dengesizliklerinin ise %90,5'inde orta ve ortanın altı bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Çalışmaya katılan grupta dekompresyon hastalığı %18,46'lık bir değerle yüksek bulunmuştur. Dalgıçların kişilik özellikleri değerlendirildiğinde çalışmaya katılanların büyük bölümünde profesyonel dalgıçlarda bulunması olumlu olarak değerlendirilebilecek olan geçimlilik, uyum, yardım severlik, sorumluluk, düzen, göreve bağlılık, öz disiplin özellikleri orta ve yüksek düzeylerde tespit edilmiştir. Aynı şekilde olumsuz özellik olarak değerlendirilebilecek duygusal dengesizlik düzeyi dalgıçların sadece %9,43'ünde ortalamanın üzerinde tespit edilmiştir. Kişilik özellikleri genel olarak değerlendirildiğinde profesyonel dalgıçlarda avantaj olabilecek kişilik özelliklerinin orta ve yüksek düzeyde olduğu, dezavantaj olabilecek özelliklerin ise düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Objective: This study aims to investigate the personalities and characteristics of actively working professional divers.

Material and Methods: This study was carried out by collecting data over the internet. Professional divers who are performing their profession actively were subjected to NEO personality inventory (NEO PI-R) for detection of personal characteristics and demographic data forms for detection of demographic characteristics. NEO PI-R personality inventory consists of 240 items targeting personal qualifications in five main dimensions that are agreeableness, conscientiousness, extraversion, neuroticism and openness. Participants were included in the study on a voluntary basis.

Results: In total, 65 divers answered to demographic data forms and 54 divers answered personality inventory. Fifty three of the divers who answered personality inventory were male, while only one was female. Therefore the survey of the one female attendee was excluded from the statistical evaluation. Among divers who attended this study, 52,3% was identified to be qualified as first class diver. Among total of 65 professional divers, prevalence of decompression was detected as 18,46%. As far as five main aspects of NEO PI-R personality inventory was concerned; the agreeableness, conscientiousness, extraversion, openness were measured as middle or above middle range with percentages of 84,9%, 96,2%, 67,9%, 77,3% respectively and neuroticism was measured as middle or below middle range with the percentage of 90,5% among divers.

Conclusion: Decompression sickness prevalence was found to be high with the percentage of 18,4% in our group. When personal characteristics of divers were evaluated, most of the divers involved in this study present the positively evaluated characteristics in middle or above middle range such as agreeableness, compliance, altruism, conscientiousness, order, dutifulness, self-discipline. At the same time, only 9,43% of divers were detected to possess neuroticism in above average level which may be assumed as negative characteristic in divers. As far as personal characteristics are concerned, generally, the characteristics that are considered to be an advantage for professional divers are evaluated to be middle or higher level; while characteristics that can be disadvantage are evaluated to be lower level.

I. GİRİŞ

Tarihte insanoğlunun ilk ne zaman dalış yaptığı bilinmemekle birlikte, M.Ö. 4500 yıllarında inci, deniz kabukları ve bazı deniz ürünlerini çıkartmak için serbest dalış yapıldığını ve M.Ö. 400 yıllarında gemi onarımı ve batıkların kurtarılması için dalışlar yapıldığı bilinmektedir (22, 7). O zamanlardan günümüze, ilerleyen teknolojik gelişmelerin de katkısıyla, insanlar daha derinlere inebilmekte, su altında daha uzun süreler kalabilmektedirler. Bu sayede insanlar sualtı kaynaklarından faydalanmakta, sualtında çeşitli sportif faaliyetler yapabilmekte hatta sualtına yerleştirilen tüpler ve hatlar sayesinde ulaşım ve iletişimde yaşanan sorunlara yeni çözümler getiren projeler de gerçekleştirebilmektedirler.

Bu tarz projelerde, hayatını dalgıçlık yaparak kazanan profesyonel dalgıçlar çalışmaktadırlar. Bu kişiler mesleklerini sualtı gibi yeryüzündekinden farklı fiziksel ortamda icra ettiklerinden meslek hayatları boyunca hayati tehlikeye dahi neden olabilecek çeşitli risklerle karşılaşabilmektedirler. Profesyonel dalgıçların da havacı ve denizaltıcılarda olduğu gibi, sağlık koşulları ve kişilik özelliklerinin farklı fiziksel koşullarda mesleğini yapmaya elverişli olmalıdır (32). Donanımlarda dalgıç olarak görev yapacak kişiler sağlık koşulları, fiziki performansları ve kişilik özellikleri bakımından seçime tabi tutulmakta, dalgıç olmaya uygun olmayan adaylar bu seçim sürecinde elenmektedirler. Kişilik özellikleri uygun olmayan adayların bu aşamada elenme olasılığı yüksektir.

Ülkemizde profesyonel dalgıç olabilmek için alternatiflerden birtanesi üniversitelere bağlı ilgili yüksek okullardan profesyonel dalış eğitimi veren bölümlerinden mezun olmaktır. Fakat bu okullara girişte herhangi bir mülakat ya da fizik kondisyon testi uygulanmamakta ve kayıt yaptıran öğrencilerin bir kısmı dalış pratiğiyle karşılaştıktan sonra ya okulu bırakmakta, ya da okuldan mezun olduktan sonra mesleği icra etmemektedirler. Bu durum öğrencilerin zaman ve maddi açıdan kayıplar yaşamasına neden olmakta, ayrıca yanlış meslek seçimi nedeniyle bu dalgıçlar meslek hayatları boyunca birçok problemle karşı karşıya kalabilmektedirler. Ülkemizdeki üniversitelerin meslek yüksekokullarındaki sualtı teknolojisi bölümlerinde eğitim görmekte olan öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada bu öğrencilerin kişilik özelliklerinin toplumun kişilik özelliklerinden çok farklı olmadığı gözlenmiştir. Ancak halihazırda aktif biçimde profesyonel dalgıç olarak çalışan kişilerin kişilik özelliklerinin belirlenmesiyle ilgili bir çalışma yapılmamış olup, bu kişilerin toplum ortalamasından farklı özelliklere sahip olup olmadığı bilinmemektedir.

Kişilik özelliklerinin tespit edilmesine yönelik günümüze kadar birçok çalışmanın yapıldığı ve birçok envanterin geliştirildiği görülmektedir (50). Bunlar arasında özellikle beş faktör kişilik modeli, kişilik değerlendirmesi konusunda son yıllara damgasını vurmuş;

yüzlerce araştırmayla desteklenmiş ve özellikle de kültürlerarası birçok çalışmayla standardizasyon, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Yapılan araştırmalar, beş faktör kişilik modeli ile iş doyumu, yapılan işe motivasyon, kariyer doyumu, işten ayrılma, müşteri ilişkileri, takım çalışması, kurumsal bağlılık, çalışanlar arası ilişkiler, performans, stresle baş etme gibi birçok davranış boyutunu ölçme konusunda olumlu sonuçlar elde edildiğini göstermektedir. Beş faktör kişilik modelinin, birçok meslek grubunda çalışanlar üzerinde de uygulanabildiği ve bu uygulamalardan da genel olarak çalışanların performans düzeyi ve bireysel davranışlarına ilişkin etkili ve verimli sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür (48).

Bu çalışmada halihazırda dalgıçlık mesleğini profesyonel olarak icra eden kişilerin kişilik özelliklerinin tespiti amaçlanmıştır. Çalışmada ölçüm aracı olarak 240 maddelik NEO PI-R Kişilik Envanteri testi kullanılacaktır. Bu test profesyonel amaçlı dalış yapanlara internet yoluyla uygulanacaktır. Böylece elde edilen veriler toplum ortalamalarıyla karşılaştırılabilir, mesleğin farklı kişilik özelliklerine daha uygun olup olmadığı konusunda fikir yürütülebilecektir.

II. GENEL BİLGİLER

A. DALIŞ VE PROFESYONEL DALGIÇLIK

1. Dalış

a. Tarihçe

Tarihte ilk dalışın tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Fakat yapılan arkeolojik araştırmalardan insanların M.Ö. 4500-3200 yıllarında; sünger, mercan ve gıda toplayabilmek için serbest dalış yaptığı yönünde veriler elde edilmiştir. Sonrasında ise M.Ö. 1194-1184 yıllarında serbest dalıcıların Truva savaşlarında kullanıldığından bahsedilmektedir (1). En çok yapılan ve en eski dalış türü olmasına rağmen serbest dalış insanların sualtında ancak birkaç dakika kalabilmelerine izin vermektedir. İnsanların sualtına merakına bu kısa süreler yetmediğinden insanlar sualtında daha uzun süre kalmanın ve daha hızlı hareket edebilmenin yollarını aramışlardır. Bu süreçte bulunan dalış takım ve donanımlarının kronolojisi dalgıçlığın tarihçesine ışık tutmaktadır.

Yapılan araştırmalar M.Ö. 900 yıllarında bir Asur kabartmasında yüzerliği ayarlamak için bir balon kullanıldığını göstermiştir (1). Büyük İskender'in Tire saldırısında M.Ö. 332'de dalış çanına benzeyen "Colimphax" isimli bir donanımla daldığı bilinmektedir (29). Sonrasında Aristo ilk olarak M.Ö. 384-322 yıllarında dalgıçlarda gördüğü kulak zarı perforasyonunu tarif etmiştir. Akdeniz limanlarında ise M.Ö. birinci yüzyılda sualtından batan gemilere ait malları kurtarmaya yönelik ticari dalgıçlığın giderek yaygınlaştığı görülmektedir (1). Batan gemilere ait bu malları kurtarma işi o kadar gelişmiştir ki daha sonra bu konuda yasa bile çıkarılmıştır. Bu kanunlara göre dalgıçlara çıkardıkları malların bulunduğu derinlikle doğru orantılı olarak çıkardıkları maldan talep etme hakkı tanınmıştır (52).

Yapılan araştırmalar dalışın milattan önce de yaygın olduğunu göstermesine rağmen, dalıcıların sualtında uzun süre kalmasını sağlayacak gerekli sistemler henüz keşfedilmemiştir. Milattan sonraya geldiğimizde ise ilk olarak 77 yılında Romalı tarihçi Plinius, "Historia Naturalis" isimli kitabında askeri dalgıçların bir boru yardımıyla dalış esnasında yüzeyden soluyarak dalış yaptıklarını tarif etmiştir (1). Günümüzde de şnorkel adı verilen ve daha çok eğlence ve sportif amaçla kullanılan bu donanımın kullanımı sığ dalışlarla sınırlı kalmıştır, çünkü görülmüş ki dalgıçlar yarım metreden daha derine indiğinde dalgıçların solunum kaslarının gücü yüzeydeki havayı akciğerlere çekmeye yetmemektedir (23). Sonraki yıllarda kullanılan içi hava dolu balon veya çanta benzeri donanımlar da ne yazık ki pozitif yüzerliğe neden olduğundan daha derinlere inmeyi sağlayamamışlardır. 1500'lü yıllarda ise Leonardo Da Vinci'nin çeşitli dalış sistemleri taslakları çizdiğini fakat bunların pratikte kullanılmadığını görmekteyiz (1).

Sualtında dakikalarla sayılabilecek kısıtlı sürelerde kalmak yerine çok daha uzun süreler, hatta saatlerce kalma olanağı sağlayan ilk dalış çanı sistemleri 1500-1800 yılları arasında geliştirilmiştir. 1531’de kullanılabilir ilk dalış çanının yapıldığı bilinmektedir (52). Yapılan ilk dalış çanları büyük boyutlarda ve dalgıcın birkaç saat soluyabileceği havayı içeren sistemler olarak yapılmıştır. William Phipps 1680’li yıllarda ters çevrilmiş halde ve içinde hava olan kovalara ağırlıklar bağlayarak bu kovaları sualtına göndermiş ve böylece çanın içindeki dalgıçlara hava desteği sağlamıştır. Hatta bu yöntemi kullanarak denizdeki 200.000 dolar değerindeki hazineyi çıkarmayı başarmıştır (1, 52). 1689’da Dr. Denis Papin bu dalış çanlarına yüzeyden temiz hava göndermek ve daha da uzun süre sualtında kalmayı sağlamak için güçlü pompaların veya körüklerin kullanılabileceğini iddia etmiştir. Sonrasında ise 1789’da John Smeaton tarafından dizayn edilen dalış çanında Dr. Denis Papin’in bu fikri hayata geçirilmiş ve bu çan Hexham köprüsü ve bir dalgakıran yapımında kullanılmıştır (1). Sualtı projelerinde bu dalış çanları güvenli bir şekilde kullanılmasına rağmen dalgıçların hareket kabiliyetini kısıtladığından insanlar farklı dalış donanımlarını aramaya, keşfetmeye devam etmiştir.

Freminet 1774’te 15 metreye olacak şekilde sert bir başlık ve hava destek sistemi ile bir saatlik bir dalış yapmıştır. Bu dalış bazı araştırmacılar tarafından tarihteki ilk sert başlıklı dalış olarak kabul etmektedir. 1837 yılında ise Augustus Siebe, kullanışlı sayılabilecek bir dalış elbisesi geliştirmiş. Bu donanımda, dalgıcın kafasındaki sert başlıkla üzerindeki esnek giysi birbirlerine kilitlenmiş böylece dalgıca su geçirmeyen bir ortam oluşturulmuştur. Dalgıcın soluması için gerekli olan hava desteği ise sert başlıkla bağlantılı olan yüzeydeki bir pompa veya kompresörden sağlanmıştır (23).

1800’lü yılların sonlarına doğru 50 metreyi geçen dalışların yapılabilmesine rağmen Dekompresyon hastalığı (DH) dalgıçlarda kaygı verici hasarlara neden olmaktaydı. Bir Fransız bilim adamı olan Paul Bert, bu hastalığa vücutta oluşan nitrojen kabarcıklarının neden olduğunu iddia etmiş ve dalışların çıkış aşamasının yavaş yapılmasını önermiştir. Woir ise 1889’da, Hudson nehri tünelinin inşasında basınç altında çalışan işçilerin hastalandığını ve hastalanan işçilerin %25’inin öldüğünü gözlemlemiştir. Sonrasında Woir hastalanan işçileri basınç odasına benzer bir yapı içinde tedavi etmiş ve ölüm oranını %1,6’ya düşürmeyi başarmıştır. 20. yüzyılın başlarına geldiğimizde ise Haldane, matematiksel hesaplamalar kullanarak ilk dekompresyon tablolarını oluşturmuştur (1).

1900’lü yıllara geldiğimizde dalışlarda halen sık kullanılan sert başlıklı kıyafetlerin; ağırlığının fazla olması, dalgıcın hareketlerini kısıtlaması ve başlığının gürültü yapması gibi dezavantajları nedeniyle insanlar yeni dalış donanımlarının arayışına devam etmiştir. Jacques

Cousteau ve Emile Gagnon tarafından 1943 yılında regülatörün geliştirilmesi ile dünyadaki en yaygın dalış türü olan SCUBA (Self Contained Underwater Breathing Apparatus) keşfedilmiştir. Böylece insanlar geliştirilen bu dalış ekipmanları ve hesaplarla oluşturulan dekompresyon tabloları sayesinde daha derinlerde daha uzun süreler kalmayı başarmışlardır.

Dalışlarda kullanılan normal atmosfer havası içindeki nitrojen, dalış derinliğini sınırlayan bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Derinlere inildikçe nitrojenin kısmi basıncının artması ile ortaya çıkan narkotik etki görülmektedir. Bugün derinlik sarhoşluğu olarak da bilinen nitrojen narkozu dalgıçların hayatını tehdit edebilen bir durum olarak karşımıza çıkmıştır. Dalışlarda nitrojenin yerine helyum, hidrojen ve daha birçok farklı gazın kullanılmasıyla da bu duruma çözümler aranmıştır.

Geçmişe göre günümüze bakıldığında dalışta ileri derecede gelişmiş sistemler kullanılmakta ve bu konudaki araştırmalar devam etmektedir. Fakat birçok bilimsel ve teknolojik gelişmelere rağmen dalış kazalarına bağlı sakatlıklar ve ölümler halen görülmektedir. İdeal fiziksel donanımların geliştirilmesi ve bununla birlikte dalışı meslek olarak yapacak kişilerin fiziksel, zihinsel ve kişilik özellikleri açısından dalışa uygun bireylerden seçilmesi bu dalış kazalarının önlenmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

b. Dalış Fiziği

Yeryüzünden farklı bir ortam olan sualtı dünyasının fiziki özelliklerini anlamak ve dalışın ortaya çıkarabileceği istenmeyen etkilerinden korunmak için bilinmesi gereken bazı kavramlar vardır. Sualtı dünyasındaki farklılığın temelini oluşturan basınç kavramını bilmek büyük önem arz etmektedir. Bunun yanında dalış için çok önemli bir kavram olan yüzerliğin anlaşılabilmesi için suyun kaldırma kuvvetiyle ilgili fikir sahibi olmak gerekir.

(1). Basınç

Basınç birim alana etki eden kuvvet olarak tanımlanmaktadır. Dalışta kullanılan başlıca basınç birimleri psi (pounds per square inch), bar ve atmosfer (atm) dir. Sualtında bulunan dalgıca etki edecek olan basınç, yeryüzünü çevreleyen atmosferin yaptığı basınç ve dalgıcın bulunduğu derinliğin üzerindeki su kütlesinin yaptığı basıncın (hidrostatik basınç) toplamı olup ata (atmosfer absolut veya mutlak basınç) olarak adlandırılır.

Deniz yüzeyinde atmosferik basınç değeri 1 atm iken, hidrostatik basınç ise her 10 metre derinlikte yaklaşık 1 atm değerinde artmaktadır. Basıncın derinlikle olan değişimini Tablo 1’de görmekteyiz.

Derinlik (m)	Hidrostatik basınç (atm)	Mutlak basınç (ata)
0	0 atm	1 ata
10	1 atm	2 ata
20	2 atm	3 ata
30	3 atm	4 ata

Tablo 1. Derinlik-basınç değişimi tablosu

(2). Yüzerlik

Yüzerlik kavramını anlayabilmek için öncelikle Arşimet kanunu bilmek gerekir. Bu kanuna göre; ağızına kadar dolu olan bir kaptaki herhangi bir sıvıya batırılmış olan bir cisim, kendisi tarafından taşırılan suyun ağırlığına eşit bir kuvvetle yukarıya doğru itilerek yüzdürülür. Eğer yer değiştiren toplam sıvının ağırlığı cismin ağırlığına eşitse yüzerlik nötrdür ve cisim içinde bulunduğu sıvıda asılı kalır, büyükse cismin yüzerliği pozitifdir ve cisim yüzer, küçükse yüzerlik negatiftir ve cisim batar. Yüzerlik bir dalgıcın bulunmak istediği derinliği ayarlayabilmesi açısından çok önemlidir. Dalgıçlar yüzerliklerini, taktıkları ağırlık miktarını değiştirerek, denge yeleği kullanarak veya kuru tip olan elbisenin içine hava vererek ya da boşaltarak ayarlayabilirler.

c. Dalış Türleri

Tarihte bilinen ilk dalış türü olan serbest dalış, soluk tutularak yapılan ve halen en sık yapılan dalış türüdür. SCUBA dalışı ise yüzeyden bağımsız olarak, sualtında solumaya olanak sağlayan donanımlarla yapılan dalış türüdür. SCUBA dalışının açık devre ve kapalı devre olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Eğer dalgıcın donanımı dalgıcın ekspirasyon havasını dış ortama verdiği türden olursa buna açık devre denir. Dalgıcın donanımı dalgıcın ekspirasyon havasını karbondioksitten arındırıp oksijen ilave edilmesiyle dışarı verilmeden tekrar kullanıma olanak sağlıyorsa buna kapalı devre denir. Açık devre SCUBA genellikle sportif dalışlarda tercih edilirken, daha kompleks bir yapıya sahip olan kapalı devre SCUBA, daha çok profesyonel dalgıçlar ve karışım gazla dalan dalgıçlar tarafından tercih edilmektedir. Yüzey beslemeli dalış ise, dalgıca sualtında soluma imkanı veren fakat hava desteğinin yüzeyden özel donanımlarla sağlandığı bir dalış türüdür. Bu yüzey destekli dalış sistemleri daha çok profesyonel dalışlarda kullanılmaktadır.

d. Dalış Hastalıkları

Yeryüzünden farklı bir ortam olan sualtı dünyasının fiziki özellikleri ve dalışlarda kullanılan çeşitli gazların basınç altında solunması nedeniyle dalgıçlarda bazı rahatsızlıklar görülebilir. Dalışlarda oluşan basınç değişimi ve bunun dalgıçlar üzerindeki etkisiyle, dalgıçların vücutlarındaki gaz içeren organlarda doku hasarı görülebilmektedir. Barotravma olarak bilinen bu durum en sık orta kulakta görülür. Fakat bu durum akciğerlerde ortaya çıkarsa, dalgıçların ölümüne kadar gidebilecek klinik tablolara neden olabilmektedir (4). Dalışlarda kullanılan gazların vücutta yarattıkları etkiler birbirlerinden farklıdır. Örnek olarak nitrojen, kısmi basıncının artması ile nitrojen narkozu denilen bir tabloya neden olmakta ve bu da ölümcül dalış kazalarına sebep olmakta iken, helyum yarattığı etki ile dalgıcın sesinde geçici bir incelmeye, ayrıca dalgıcın solunum yoluyla daha fazla ısı kaybetmesine neden olmaktadır (36).

Halk arasında daha çok “vurgun” olarak bilinen, dalgıcın sualtından yüzeye çıkışı esnasında azalan çevre basıncı nedeniyle vücutta çözünmüş olan inert gazın kabarcık oluşturmasıyla ortaya çıkan DH, ölüme kadar gidebilen klinik tablolara neden olmaktadır (21). Dalgıçlar için bir meslek hastalığı olarak bilinen, yüksek basınca maruz kalma nedeniyle ortaya çıkan ve iskelet sisteminde geri dönüşü olmayan kemik ölümlerine yol açabilen disbarik osteonekroz da bir diğer dalış hastalığı türüdür (4).

2. Profesyonel Dalgıçlık

Dalgıçlık binlerce yıldır yapılmakta olan bir meslek olup, tüm dünyada olduğu gibi, üç tarafı denizlerle çevrili ve sualtı kaynakları bakımından zengin olan ülkemizde de bilimsel ve teknolojik ilerlemelere paralel olarak gelişmektedir. Profesyonel dalgıçlık ise insanların dalıştan kazanç sağladığı ve böylece hayatlarını idame ettirdikleri bir meslektir. Profesyonel dalgıçlık ticari veya endüstriyel dalgıçlık olarak da bilinmektedir. Bu meslek, sualtında yapılan projelerin yaygınlaşması ile önemini giderek arttırmaktadır. Örneğin nüfusu ve trafik yoğunluğu yüzünden günde milyonlarca liralık bütçesini kaybetmek durumunda kalan İstanbul’da, şu an günde ortalama 150 bin insanın kullandığı ve bu sayede trafik yüzünden yaşanan maddi kaybı azaltan, Marmaray isimli proje Asya ve Avrupa yakalarını deniz altından raylı bir sistemle birleştirmiş, ve bu projede profesyonel dalgıçlar çalışmıştır. Ayrıca halen yapımı devam etmekte olan ve İstanbul’un her iki yakasını deniz altından karayolu ile birleştirmesi planlanan Avrasya Tüneli projesinde de profesyonel dalgıçlar aktif olarak görev almıştır.

Hem ülkemizde hem de dünya genelinde sportif ve eğlence amaçlı dalış yapanların sayısı günden güne hızlı bir şekilde artmaktadır. Profesyonel Dalış Eğitmenleri Birliği'nin (Professional Association Diving Instructor) verilerine göre yılda yaklaşık olarak 500.000 yeni dalgıç sertifika almakta ve yapılan tahminlere göre dünyada aktif olarak dalış yapan 7 milyon dalgıç bulunmaktadır (34). Dalış turizminin bu denli hızlı büyümesi ile sportif dalgıç adaylarının eğitimlerinde ve dalışlarında görev yapan eğitmen dalgıç ihtiyacı da arttırmaktadır.

Eğlence ve sportif amaçlı yapılan rekreasyonel dalış ile özel bir eğitim ve mevzuatı bulunan profesyonel dalışın ayrımının yapılması önemlidir (15). Birçok gencin dalgıçlık mesleğini tercih etmesinin altında, gençliğin verdiği heyecan ve macera arayışı yatıyor olabilir. Fakat gençlikte yapılan bu tercih, aslında ileri derecede sorumluluk sahibi ve disiplinli olmayı gerektiren bu meslekte, dalgıçların mesleki başarısızlığa uğramalarına sebebiyet verebilir. Hem profesyonel dalgıçlık hem de rekreasyonel dalgıçlık, sualtında gerçekleştirilmelerine rağmen, aslında birçok yönüyle birbirlerinden farklı aktivitelerdir. Rekreasyonel dalgıçlar dalış esnasında hem kendi hem de dalış eşinin eylem ve güvenliğinden sorumludur. Profesyonel dalgıçlar ise kendilerine ve işverenlerine karşı geniş sorumluluk ve yükümlülükleri olan bir ekibin parçasını oluşturmaktadırlar. Bunları göz önüne alarak dalış aktivitesini bir meslek olarak edinmeyi düşünenler bu temel ayrımın farkında olarak tercih yapmalıdırlar.

Dalgıçlar çalıştıkları iş icabı birçok farklı yerde mesleklerini icra etmekte ve nehir, göl, açık deniz gibi farklı su koşullarında dalmaktadırlar. Kıyı dalışlarında (onshore diving) dalgıçlar göl, nehir ve liman gibi ulusal sularda dalış yaparak, sualtı inşaat projelerinde, köprü bakım-onarım çalışmalarında, denizaltı boru ve iletişim hatlarının döşenmesinde, gemi bakım-onarımında ve balık çiftliklerinde görev almaktadırlar. Açık deniz dalışlarında (offshore diving) dalgıçlar petrol arama çalışmalarına katılmanın yanında petrol platformu montaj ve bakımında görev alabilmektedirler. Akvaryum dalgıçlığı, akvaryumda yaşayan hayvanları beslemek, tankları temizlemek ve gösteri şovu amaçlı dalmak gibi aktiviteleri barındırmaktadır. Atık su dalışlarında ise dalgıçlar kirlilik kontrolünde görev alırlar ve bu dalışlarda tehlikeli maddeler ile temas edebileceklerinden dolayı, dalış sonrasında dalgıcın ve dalış kıyafetlerinin dekontaminasyonu için gerekli özel ekipmanların hazır bulundurulması gerekmektedir. Yine nükleer kontaminasyonu olan sulara yapılan dalışlarda, dalgıcı radyasyon maruziyetinden koruyacak, radyasyon absorbe etmeyen kıyafet ve dozimetre gibi özel ekipmanlar gerekmektedir. Bilimsel dalış sualtının biyolojisini ve kimyasını incelemek, arkeolojik ve jeolojik araştırmalar için yapılan bir dalış türü olup bu dalışlarda genellikle

bilim insanları dalgıç olarak görev almaktadır. Donanma dalışında ise dalgıçlar sualtı taarruz ve savunmasında görev alıp, bu dalışlarda askeri dalgıcın konumu fark edilmesin ve düşman kuvvetler tarafından saldırıya uğramasın diye kapalı devre SCUBA sistemleri tercih edilir. Polis dalgıçlar, genelde mesleklerine polis olarak başlayıp sonrasında dalış eğitimi alan polis memurlarıdır, polis dalgıçlar adli olaylarda delil toplamak ve ceset çıkarmak gibi amaçlar için dalış yapabilmektedirler.

Profesyonel dalgıcılık için kurulmuş uluslararası koordinasyon ve düzenleyici kuruluşlar bulunmaktadır. Avrupa Dalış Teknolojisi Komitesi (European Diving Technology Committee), Uluslararası Deniz Müteahhitleri Birliği (International Marine Contractors Association), Uluslararası Dalış Okulları Birliği (International Diving Schools Association) ve Uluslararası Dalış Düzenleyiciler Forumu (International Diving Regulators Forum) bu kuruluşlara örnek olarak verilebilir. Profesyonel dalgıçların eğitim ve denetim koşulları birçok ülkede resmi kurumlarca düzenlenmektedir. Amerika’da İş Güvenliği ve Sağlık İdaresi (Occupational Safety and Health Administration), İngiltere’de Sağlık ve Güvenlik Yönetimi (Health and Safety Executive), Güney Afrika’da Çalışma Bakanlığı (Department of Labour) gibi yerel resmi kurumlar bu uygulamalardan sorumludur. Bu kurumlar kendi ülkelerinin şartlarına göre düzenlenmiş olan mevzuat, yönetmelik, iç tüzük ve operasyon kılavuzlarına göre ülkelerindeki dalgıcılık mesleğinin eğitim ve denetimini sağlamaktadırlar.

Ülkemizde profesyonel dalgıcılıkla ilgili yapılan her türlü faaliyet şu anda T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’na bağlanmış olan eski Denizcilik Müsteşarlığı tarafından yayınlanmış olan Profesyonel Sualtıadamları Yönetmeliği’ne (PSY) göre düzenlenmektedir. Bu yönetmelik ilk olarak 02.09.1997 tarih ve 23098 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olup, 15.02.2008 tarihinde 26788 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişikliklerle son halini almıştır. PSY’de profesyonel sualtıadamı; ülkemiz sularında ticari amaçla dalış yapan kişi olarak tanımlanmıştır (43, 44). Bu yönetmelikte profesyonel sualtı adamlığı için gerekli başvuru koşulları, sağlık kuralları, yeterlik eğitim standartları, eğitim sonunda girilecek sınavların kapsamı, profesyonel sualtı adamının yeterlik dereceleri, profesyonel sualtı adamlarının çalışabilmeleri için gerekli koşulları ve sualtıyla ilgili dalış takım ve teçhizatlarının yeterliliği tanımlanmıştır.

PSY’nin “Sağlık Kuralları” bölümünde profesyonel sualtı adamlarının Sualtı Hekimi tarafından ikişer yıllık aralıklarla muayene edilmesi ve rapor alması zorunlu tutulmuştur. “Profesyonel Sualtıadamlarının Sağlık Yeterliği Bakımından Aranılacak Özellikler” başlığı altında solunum, dolaşım, sindirim, kas-iskelet sistemi gibi vücut sistemleri tek tek ele alınmış olmasına rağmen psikolojik rahatsızlıklara yönelik bir bilgi bulunmamaktadır. İngiltere’de

Sağlık ve Güvenlik Yönetimi biriminin dalgıçlarla ilgili yayınladığı tıbbi muayene ve değerlendirme kılavuzunda “Mental Sağlığın Değerlendirilmesi” başlığı altında dalış yapacakların, kendisinin ve birlikte dalış yaptığı diğer dalgıçların güvenliğini tehlikeye atabilecek psikolojik ve kişilik problemlerinin olmaması gerektiği belirtilmiştir (28). Avrupa Dalış Teknoloji Komitesi’nin yayınladığı dalışa uygunluk muayenesi standartlarında da “Nöropsikiyatrik Değerlendirme” başlığı altında İngiltere’dekine benzer öneriler mevcuttur (24).

PSY’ye göre profesyonel sualtıadamı yeterlik belgesi; askerlik süresince dalış eğitimi alanlara, aday dalgıç olarak sualtı şirketlerinde çalışıp ilgili sınavda başarılı olanlara, Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu’ndan eğitmen balıkadam yeterlilik belgesi alanlara ve üniversitelerin meslek yüksekokullarındaki sualtı teknolojisi bölümünden mezun olanlara verilmektedir. Ülkemizde profesyonel dalgıç yetiştiren üniversitelere bağlı sualtı teknolojisi bölümü ilk olarak 1991’de İstanbul Üniversitesi bünyesinde açılmıştır. Günümüzde İstanbul Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi ve Sinop Üniversitesi olmak üzere beş üniversitemize bağlı yüksekokullarda profesyonel dalış eğitimi verilmektedir. Yüksekokullarda yetişen profesyonel dalgıçlar sektörün dalgıç ihtiyacını karşılamaya yönelik önemli katkılar sağlamaktadır.

B. KİŞİLİK KAVRAMI

Kişilik, bir bireyin diğer bireylerden ayrılmasını sağlayan bireye özgü zihinsel, duygusal ve davranışsal özelliklerin toplamıdır. Genel olarak bakıldığında bireylerin tutum ve davranışları zaman içinde farklılık gösterebilmesine rağmen kişilik özellikleri büyük oranda tutarlı ve kalıcıdır (41). Bireylerin kişiliklerinin oluşumunda genetik faktörler ile aile, yaşam koşulları, toplumun beklentileri, öğrenilmiş özellikler gibi çevresel faktörler iç içe geçmiş ve kendi aralarında etkileşim halindedirler (49).

Bireylerin kişilik özelliklerini ölçmek ve değerlendirmek amacıyla geliştirilen pek çok geçerli kişilik envanteri; beş faktör boyutlarını ölçmekte veya bu beş faktör boyutlarıyla yüksek düzeyde ilişkili çıkmaktadır. Bugüne kadar geliştirilen kişilik özelliklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi için kullanılan modeller arasında; beş faktör modelinin bu kadar geniş çapta kabul görmesinin temel sebebi, bu model ile insan kişiliğinin tanımlanmasının geçerli ve güvenilir olduğunun bilimsel olarak kanıtlanmış olmasıdır (55).

1. Kişilik

a. Tanım

Kişilik terimi köken olarak “persona” kelimesine dayanmakla birlikte bu terim, tiyatro sanatçılarının kullandığı “maske” anlamına da gelmektedir. Ünlü bir düşünür olan Çiçero “persona” sözcüğünü şu şekilde tanımlamıştır: “kişinin belli bir biçimde görünmesi ancak görüldüğü şekilde olmaması, kişinin yaşamında oynadığı rol ile bu rolü oynaması için gereken özelliklerin hepsi, görünüş ve asalet” (45). Türk Dil Kurumu ise kişiliği, bir kişiye özgü karakteristik özellikler; manevi ve ruhsal niteliklerin tümü, şahsiyet şeklinde tanımlar. Ayrıca sözlüğe göre; bireyin kendi toplumsal yaşamında edindiği alışkanlıklar ve davranışların tümü olarak tanımlanan başka bir tanımı da mevcuttur (33).

Kişilik, bireylerin duygu, düşünce ve davranış gibi psikolojik tepkilerindeki farklılıkları belirleyen, tek başına içinde bulunulan biyolojik durum veya sosyal ortam ile açıklanamayacak biçimde devamlılık gösteren, özellikler ve eğilimler olarak tanımlanabilir. Kişilik bu anlamıyla bireylerin psikolojik tepkilerinin göreceli olarak önemli ve kalıcı yönlerini içermektedir. Birçok düşünürü göre kişilik bireylerle ilgili zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel olmak üzere, hemen hemen her şeyi kapsar. Kişilik bozukluğu ise bireylerin psikolojik özelliklerinde kalıcı ve süreklilik gösteren biçimde, beklenen normların dışında davranmaları ve bu normların dışına çıkmalarıdır (3, 50).

Her birey kendine özgü bir kişilik yapısına sahiptir. Bireylerin kişilik yapısı ve özellikleri, özel yaşamlarını etkilediği kadar iş yaşamlarını da etkilemektedir. Sadece mesleki

anlamda bilgili olmak iş başarısı için yeterli olmayacaktır. Bilginin yanında, çalışan bireylerin kendi mesleklerine uygun kişilik özelliklerine de sahip olmaları gereklidir (45).

İlk defa 17. Yüzyılda Bernardino Ramazzini tarafından ortaya atılan ve günümüzde “ergonomi” olarak tanımlanan, “bireylerin, fiziksel ve psikolojik özelliklerini göz önünde bulundurarak yapılacak mesleğin bireylere, bireylerin mesleğe uyumu için gerekli şartları ortaya koyan çok disiplinli bir bilim dalı” da halen araştırmacıların üzerinde yoğunlaştığı bir konu olarak güncelliğini korumaktadır (25). Bu konuda yapılan birçok çalışma göstermiştir ki; bireylerin farklı kişilik özelliklerine sahip olmalarının yanında, farklı meslekler farklı kişilik özelliklerine sahip kişiler tarafından icra edilmelidir. (9, 19, 31).

b. Tarihçe

Geçmişten günümüze kadar insanları anlamak, tanımak ve tanımlamak için kişilikle ilgili birçok tanım ve sınıflandırma yapılmıştır. Bunlar arasında bilinen en eski tanımlamalar, Sümerlere ait olan Gılgamış destanındaki cesaretli, kibirli ve asi yürekli tanımlamalarıdır. Hipokrat da vücut sıvılarının renklerine göre mizaç yapılarını dört gruba ayırmış ve bu yaklaşım 5. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar genel olarak kabul görmüş. Vücut sıvılarından biri olan safranin renginin kararması ile melankolik kişilerde kaygı ve depresyona eğilim, safranin renginin sararması ile kolerik mizaçlıların iritabl ve aktif kişiler olması ilişkilendirilmiş. 19. yüzyıla gelindiğinde ise kişiliğin bir bozukluk olarak görülebileceği ve bu bozuklukta karakter, yapı, mizaç ve kendiliğin önemli olduğu, bunların yanında özellikle duygulardaki sapmanın etkisi belirtilmiştir (50).

Kişilik kavramı, bireylerin sosyal yaşantısının bir parçası olarak yüzyıllar boyunca ilgi görmüştür. Buna rağmen bu kavramın bilimsel gelişimi, 1930’lu yıllarda kişilik psikolojisinin diğer sosyal bilim alanlarından ayrı bir bilimsel disiplin olarak ortaya çıkmasıyla başlamıştır (55).

Kretschmer isimli araştırmacı bireylerin vücut tiplerinin kişilikleriyle ilişkili olduğundan hareket ederek, kişiliği vücut tiplerine göre sınıflandırmıştır. Kretschmer’in sınıflandırmasını Sheldon 1942’de geliştirerek, bireylerin kişiliğini üç primitif embriyonik tabaka (endoderm, mezoderm ve ektoderm) ile uyumlu olarak düzenlemiştir. Endomorf olan bireylerin iyi gelişim özelliklerine sahip, sosyal görünümlü, etkin ve konforlarına düşkün olduğu; mezomorf olan bireylerin atletik bir vücuda sahip, baskın karakterde ve enerjik olduğu; ektomorf olan bireylerin ise ince ve zayıf fiziksel özelliklerle birlikte kendilerini sınırlayan, duyarlı ve utangaç kişiler oldukları tanımlanmıştır (55).

Kişiliğin boyutsal özellikleri temel alınarak, tipolojik modelden yapısal gelişimsel modele geçiş 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gerçekleşmiştir. Bireylerin kişilik yapısını

tanımlamadaki yapılan deneysel yaklaşımlar ilk olarak dil üzerine yapılan çalışmalarla başlamıştır. Bu yaklaşımda sözcükler ile yapılan araştırmalar, dilin sosyal etkileşimde kullanılmasından dolayı dilin doğallığında kişilik özelliklerinin etkisi olduğu noktasından hareket etmiştir. Bireylerin kişilikleriyle ilgili özelliklerinin bir sözlüğü niteliğinde olan ilk kapsamlı listesiyi Gordon Allport ve Henry Odbert oluşturmuşlardır ve yapılan birçok çalışmayla bu özellikleri tanımlayan binlerce kelime elde edilmişlerdir. Sonrasında ise bu kelimeler faktör analizi yöntemi kullanılarak, beş faktörde (big five) tanımlanacak biçimde şekillendirilmiştir. Bu süreçte 1975'te Eysenck isimli araştırmacı kişiliğin dışa dönüklük- içedönüklük ve nörotizm-stabilite biçiminde iki boyutunu tanımlamıştır. 1980'de Costa ve McCrae tarafından üçüncü faktör olarak deneyime açıklık bunlara eklenmiş ve 1987'ye gelindiğinde geçimlilik ve sorumluluk olarak iki faktör daha eklenerek faktör sayısı 5'e yükselmiştir (16).

Costa ve McCrae çalışmalarını bu büyük beş faktör üzerine yoğunlaştırmış ve bu sözcüksel faktörlere karşı oluşturulmuş eleştiriler doğrultusunda çalışmalarını genişleterek beş faktör modelini (Five-Factor Model; FFM) oluşturmuşlardır. Beş faktör modeli eş zamanlı olarak, bireylerin normal ve anormal kişilik yapılarını anlamaya yönelik çalışmalar için de zemin oluşturmuştur. 1992 yılında ise yine Costa ve McCrae bireylerin normal ve anormal kişilik yapılarının değerlendirilmesine ve kişilik modellerine yönelik yapılmış olan araştırma ve meta analiz çalışmalarını dikkate alarak, bu beş faktörü daha ayrıntılı olarak tekrar değerlendirmiş ve bu değerlendirmeleri sonrasında her bir özellik ile ilgili altı yönün belirlendiği "NEO Personality Inventory- Revised; NEO-PI-R" ölçeğini geliştirmişlerdir (16).

2. Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Bireylerin kişilikleri, bunların farkları ve özellikleri ile ilgili birçok görüş ortaya atılmıştır. Beş faktör kişilik kuramı olarak adlandırılan ve içinde beş farklı faktörü barındıran bir yöntem ise bu farklı görüşleri bir çatı altında toplamayı başarmış ve bireylerin kişiliklerinin bu beş faktörde derlenebileceğini göstermiştir. Bu beş faktör dışa dönüklük, duygusal dengesizlik, geçimlilik, sorumluluk ve açıklık olarak birçok kültürler arası çalışmada doğrulanmış bulunmaktadır (8, 20, 24, 50).

a. Beş Faktör Modeli

Beş faktör modeli beş farklı özelliği kullanarak bireylerin kişilik özelliklerini kısa fakat ayrıntılı bir şekilde sınıflandırmaktadır. Bu özellikler bireylerin motivasyonu, tutumu, tecrübesi, kişiler arası iletişimi ve duygu biçimleri üzerinde uzun yıllar ve uzun sürelerde yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (20). Bu model, kişiliği dışa dönüklük,

duygusal dengesizlik, geçimlilik, sorumluluk ve açıklık olmak üzere beş boyutta değerlendirmektedir. Modelin kişilik özellikleri şöyledir:

Dışa dönüklük (Extraversion): Dışa dönüklük boyutu bireylerin ilişkilerindeki rahatlık seviyesini ifade etmektedir. Dışa dönük sayılan bireyler dost canlısı, sokulgan, kendini ifade edebilen, konuşkan, aktif ve sosyaldirler. Dışa dönüklük boyutu hırslı ve sosyal olmayı içerir. Eysenck'e göre dışa dönük bireylerin özelliklerine bakıldığında bu bireyler sosyaldirler, çeşitli gruplara ve eğlence partilerine katılmayı severler, çok sayıda arkadaşla sahiptirler, kendi başarılarına kalmayı, okumayı ve yalnız ders çalışmayı sevmezler. Bu bireyler genellikle heyecan ve coşkuyu tercih ederler, tehlikeli durumlara atılmaktan çekinmezler, ani karar verip atak davranabilirler, şaka yapmaktan ve konuşmaktan hoşlanırlar. Genel olarak diğer insanlarla kolay iletişim kurarlar, kolay arkadaş edinirler, geçimli, iyimser, gülmeyi-güldürmeyi seven insanlardır. Bu bireyler genel olarak değişiklikten hoşlanırlar, kaygısız, kayıtsız ve sıkıntısızdırlar. Fakat bu bireyler kolay sinirlenerek kendilerini kaybederler, duygularını kontrol etmede ve kendilerini engellemede çoğu zaman başarılı olamazlar. İçedönük kişiliğe sahip bireylere bakıldığında ise, bu bireylerin daha çok kendi başarılarına kalmayı tercih ettikleri, çekingen, mahcup, sessiz, ciddi, dış gerçeklikten çok iç gerçekliğe yönelimli, içe kapanık, iç gözlem yaparak kendi kendilerini inceledikleri, insanlardan çok kitaplardan hoşlandıkları, çok yakın ve özel arkadaşları dışında diğer insanlara karşı mesafeli davrandıkları ve ihtiyatlı bireyler oldukları görülmektedir. Bu kişilerin ilerisi için plan yapmayı, konuşmadan önce düşünmeyi, harekete geçmeden önce enine boyuna düşünmeyi, heyecanla yapılan ani hareketlerden kaçınmayı tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Heyecanı ve coşkuyu sevmedikleri gibi günlük yaşamın olağan sorunlarını çok ciddiye alarak nispeten düzenli yaşamdan hoşlandıkları görülmüştür (49).

Duygusal dengesizlik (Neuroticizm): Duygusal dengesizlik genel olarak bir bireyin yaşadığı endişe, kızgınlık, sıkıntı, düşünmeden hareket etme, güvensizlik ve depresyonunu ifade eder. Duygusal dengesizliğe eğilim belirtileri olan bireylerin, kronik yorgunluk, baş ağrısı, uyuyamama, görme güçlükleri, iştahsızlık gibi çeşitli psikosomatik yakınmaları mevcuttur. Duygusal dengesizlik düzeyi yüksek olan bireyler iş ve aile yaşamında çatışmalar yaşayıp ve bu yüzden diğer bireylere göre daha fazla stres yaşarlar. Korku, üzüntü, öfke ve suçluluk gibi negatif duygulara genel bir eğilimi ve psikolojik sıkıntılara karşı duyarlılığı olan bireyler bu boyut içinde yer alırlar. Düşük sinirliliğe veya yüksek duygusal tutarlılığa sahip bireylere bakıldığında ise bu bireyler genel olarak sakin, kendinden emin ve genellikle kontrollüdürler (20).

Geçimlilik(Agreeableness): Bu özellik genel olarak bireyin diğer bireylere uyma eğilimini ifade eder. Geçimlilik düzeyi yüksek olan bireyler kibar, esnek, iyi huylu, işbirlikçi, bağışlayıcı, hoşgörülü ve anlayışlı bireylerdir. Geçimlilik düzeyi düşük olan bireyler ise daha çok soğuk, uyumsuz, çıkarıcı, şüpheli ve muhaliftirler (49). Uyumlu bireyler çoğunlukla arkadaşça davranırlar, birlikte çalışmayı severler, güven vericidirler ve genel olarak yumuşak kalpli bireylerdir (33). Uyumlu olmak bireylerin güvenilir ve iş birlikçi olma gibi çalışma ilişkilerine katkı sağlamaktadır. Fakat bu özellik yüzünden bireyler, başkalarının çıkarlarını kendi çıkarlarından üstün tutabilirler ve diğerlerinin işlerinden ötürü kendilerine ait olan işleri yapamayabilir ve başarısız olabilirler (46).

Sorumluluk (Conscientiousness): Bireylerin davranışlarındaki planlılık, sabır, motivasyon, organizasyon ve başarı bu faktörle ilişkili kavramlardır. Bu özelliğe sahip bireyler genel olarak amaçlı, iradeli ve kararlılardır. Bazı araştırmacılara göre bu faktör, başarı isteği olarak kabul edilirken, bazılarına göre ise bireylerin kendilerini organize edebilmesi ve öz disiplin becerisine sahip olması olarak görülmektedir (49). Bu faktör bireylerin ne kadar kontrollü ve disiplinli olduklarını gösterir. Bu bireyler çevrelerince sorumlu, bağımlı, dikkatli, disiplinli, başarı kazanma arzusu yüksek ve genel olarak azimli olarak bilinirler. Bu özelliklere sahip bireylerin hem otonom hem de hiyerarşik yapı içerisinde her türlü görevde başarı kazanma olasılıkları yüksektir. Düşük sorumluluğa sahip bireylere bakıldığında ise bu bireylerin genel olarak dikkatsiz, güvenilmez oldukları görülür ve bu bireyler hedeflerine ulaşmada rahat olan bireylerdir (9).

Açıklık (Openness): Bu faktör deneyime ve yeniliklere açıklık olarak ifade edilir. Yeniliğe açık olan bireyler yaratıcı, kültürlü, hassas, zeki, yetenekli, geniş fikirli ve estetik olarak duyarlı bireylerdir. Bunun zıttı bireyler ise yeniliklere kapalı ve gelenekselci bireylerdir (33). Açıklık bireylerin kendilerini ifade edebilmesi, fikirlerini izah edebilmesi, verileri açıkça ve doğru bir şekilde iletebilmesi, görüşlerini ve önerilerini açıkça belirtebilmesi kabiliyeti olarak tanımlanabilir. Diğer bireylerin kişiyle işbirliği yapmalarına olanak sağlar (49).

Beş faktörlü kişilik modelinin tanımladığı kişilik özelliklerini ölçmek için birçok ölçme aracı geliştirilmiştir. Bu araçlardan en kapsamlı olan ve birçok ülkede yaygın olarak kullanılan 1991 yılında geliştirilmiş ve 240 maddeden oluşan NEO PI-R kişilik envanteridir (47).

b. NEO PI-R Kişilik Envanteri

NEO PI-R kişilik envanteri, beş faktör kişilik modelinin boyutlarını değerlendirmede kullanılan 240 maddelik bir envanterdir. Sorular beş seçenekli likert tipi ölçekten (“tamamen doğru”dan “tamamen yanlış”a doğru) oluşmaktadır.

NEO PI-R kişilik kuramları arasındaki en güncel yaklaşımlardan biri olan Beş Faktör Modeli’nden yola çıkarak tasarlanmış, günümüzde dünyanın birçok ülkesinde yaygın kullanıma sahip kişilik envanterlerinden biridir. Paul Costa ve Robert McCrae tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde ilk olarak 1985 yılında geliştirilmiş olan envanter, o zamana kadar yapılan araştırmaların bulgularından yola çıkarak 1992 yılında son haline getirilmiştir (16). İngiltere, Çin, İsrail, Rusya gibi birçok ülkenin diline çevrilmiş olan bu envanterin tüm bu ülkelerde yapılmış olan araştırmaları bulunmaktadır. Envanterin en önemli üstünlüğü, değişik ülke ve kültürlerde uygulandığında bile benzer sonuçlar vermesi olarak görülmektedir. NEO PI-R kişilik envanterini ilk önce oluşturan ve sonrasında bunu geliştiren araştırmacılar Paul Costa ve Robert McCrae, Beş Faktör Modeli’ni oluşturan beş ana boyutu da 30 alt boyutta incelemişlerdir. Envanterin ana boyutları ve bu beş ana boyutun alt boyutları Tablo 2’de görülmektedir.

NEO PI-R’ın Türkçe uyarlaması orijinal envanterin yazarlarıyla yapılan işbirliği içinde Sami Gülgöz tarafından yapılmış olup uyarlaması yapılan test ve envanterlerde gerekli görülen bilimsel denetimlerden geçmiştir (27, 33).

DUYGUSAL DENGESİZLİK	DIŞA DÖNÜKLÜK	AÇIKLIK	GEÇİMLİLİK	SORUMLULUK
Kaygı	Sıcakkanlılık	Hayal gücü	Başkalarına Güven	Beceriklilik Duygusu
Kızgınlık	Sosyallik	Estetik Eğilim	Açık Sözlülük	Düzen
Depresyon	Baskınlık	Duygusal Eğilim	Yardımseverlik	Göreve Bağlılık
Sosyal Kaygı	Hareketlilik	Deneyime Açıklık	Uyum	Başarma Güdüsü
Kontrolsüz Davranış	Heyecan Arama	Zihinsel Merak	Alçak Gönüllülük	Öz disiplin
Strese Yenilme	Neşe	Açık Görüş	Yumuşak Kalplilik	Ayrıntılı Düşünme

Tablo 2. NEO PI-R envanterinin kişilik boyutları

III. GEREÇ VE YÖNTEM

A. ÖRNEKLEM

Çalışmada halihazırda dalgıçlık mesleğini profesyonel olarak icra eden kişilerin kişilik ve demografik özelliklerinin tespiti planlanmıştır. Halihazırda çalışan profesyonel dalgıçlar gönüllülük esasına göre çalışmaya dahil edilmiştir. İnternet üzerinden veri topladığımız bu çalışmaya gönüllü olarak katılmak istediğini belirten her profesyonel dalgıç çalışmaya katılımı için değerlendirilmiştir.

B. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada kişilerin demografik bilgilerini tespit etmek için çalışmaya özel hazırlanan demografik veri anketi kullanılmıştır. Çalışmaya katılanların kişilik özelliklerinin belirlenmesi için ise NEO PI-R Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Çalışmanın duyurusu ilgili elektronik posta gruplarında ve sosyal paylaşım sitelerinde yapılmıştır. Çalışmaya katılmak isteyen gönüllülerin bu isteğini belirtmek üzere çalışma için ayrılmış bir elektronik posta adresine elektronik posta göndermeleri istenmiştir. Bu adrese elektronik posta gönderen katılımcılara verilen cevapta kişiye özel kullanıcı kodu ve şifreyle birlikte demografik ankete ve NEO PI-R Kişilik Envanteri'ne ulaşabilecekleri iki adet link gönderilmiştir.

1. Demografik Veri Anketi

Demografik veri anketinde kişilerin demografik bilgilerini tespit etmek amacıyla doğum tarihleri, cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim düzeyleri, anne ve baba meslekleri, aylık gelir düzeyleri sorgulanmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan profesyonel dalgıçları bu mesleğe yönelten veya bu mesleğe yönelmelerine katkı sağlamış olabilecek; doğdukları, çocukluklarını geçirdikleri ve yaşamış oldukları şehirler ve bu şehirlerin deniz kıyısında olup olmadığı, mezun oldukları lise, profesyonel dalgıçlık mesleğini seçme nedenleri, ailelerinin sosyoekonomik yapısı gibi konularda bilgi almak üzere sorular yöneltmiştir. Bunun yanında katılımcıların profesyonel sualtıadamı yeterlik belgelerinin seviyeleri ve bu belgeyi nasıl aldıkları, profesyonel dalgıçlık mesleğine başlamadan önce ve şu an başka bir meslekle uğraşıp uğraşmadıkları, bu mesleği kaç yıldır yaptıkları ve yıllık dalış sayıları, profesyonel dalgıç olmadan önce dalış yapıp yapmadıkları eğer yapıyorlarsa bu dalışın türü, mesleklerini sevip sevmedikleri, mesleki memnuniyetleri, dalışa bağlı hastalık geçirip geçirmediikleri ve eğer geçirdilerse bu hastalık veya hastalıkların ne olduğu sorgulanmıştır.

Otuz bir maddeden oluşan demografik veri anketi katılımcıların internet üzerinden kısa bir süre içerisinde doldurabilecekleri şekilde hazırlanmıştır. Katılımcılar tarafından 5-10

dakika gibi kısa bir sürede doldurulabileceğini düşündüğümüz anketin sonuçlarına yine internet üzerinden ulaşıp, değerlendirilmek üzere toplanmıştır.

2. NEO PI-R Kişilik Envanteri

Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların kişilik özelliklerini tespit etmek için NEO PI-R kişilik envanteri kullanılmıştır. Bu envanterin ülkemizde kullanım haklarına sahip olan danışmanlık şirketi ile iletişime geçilmiş ve internet üzerinden de uygulanabilen bu envanterin uygulanmasıyla ilgili işlemler tamamlanmıştır.

Beş faktör modeline göre kişiliği değerlendiren bu envanter 240 maddeden ve likert tipi ölçekten oluşmaktadır. Envanterdeki maddelerin kişinin kendisini ne kadar iyi ifade ettiğini seçebilmesi için her madde için ‘tamamen doğru’dan ‘tamamen yanlış’a doğru ilerleyen beş seçenek bulunmaktadır.

Envanterin uygulanabilmesi için öncelikle gönüllü olacak katılımcıların kendi elektronik posta adreslerinden, çalışma için belirlenen elektronik posta adresine gönüllü olduklarına dair bir elektronik posta göndermeleri istenmiştir. Katılımcıların elektronik posta adreslerine, her bir katılımcının kendisine özgü olacak şekilde oluşturulan bir şifreyle girip kişilik envanterini doldurabilecekleri bir link ve envanteri doldurmadan önce çalışma hakkındaki bilgiler verilmiştir. Bu linkte katılımcılara envanteri nasıl doldurabilecekleri ile ilgili ayrıntılı bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılar bu linkteki sayfada çalışmaya katılmak istediklerine dair ilgili butonu işaretleyerek ankete başlamış ve maddelerin olduğu ilgili internet sayfasındaki butonları işaretleyerek cevap vermişlerdir. Sorular bitirildikten sonra ise anketi tamamla butonuna tıklayarak anketi sonuçlandırmaları istenmiştir. Envanterde yer alan soruların tamamının katılımcılar tarafından yanıtlanması yaklaşık 45-90 dakika süreceği için, sistem soruların tamamının tek oturumda tamamlanamaması halinde, tamamlanamayan kısmın daha sonra devamına olanak sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.

Daha sonra katılımcıların vermiş oldukları cevapların değerlendirmesiyle elde edilen NEO PI-R puan tablosu, bir excel dosyası halinde elektronik posta yoluyla hizmet alınan danışman firmadan alınmıştır. Bu tabloda her katılımcının kişilik özelliklerinin ana ve alt boyutları sayısal değerlerle ifade edilmektedir. Bu sayısal değerler istatistiksel açıdan değerlendirilmiştir.

C. VERİLERİN ANALİZİ

Demografik veri formlarıyla elde edilen veriler internet üzerinde otomatik biçimde oluşturulan MS Excel dosyasıyla alınıp yine MS Excel üzerinden analiz edilmiştir. NEO PI-R kişilik envanterinden elde edilen verileri analiz etmek için SPSS 21 programı kullanılmıştır.

NEO PI-R Kişilik Envanter verilerinden NEO PI-R puan tablosu oluşturulmuştur. Bu puan tablosundaki sayısal değerlerin artması bireyin o kişilik özellik düzeyinin yüksek, azalması ise düşük olduğunu göstermektedir. Tabloda yer alan kişilik özelliklerinin ana ve alt boyutlarının puan ortalamaları alınmıştır. Sonrasında ise tablodaki sayısal değerler ülkemizin ortalamalarına göre ‘çok düşük’ ten ‘çok yüksek’ e doğru sınıflandırılmıştır. Tablo 3’te bu sınıflandırma görülmektedir. Frekans tabloları, kişilik özelliklerinin düzey sınıflamasından sonra çıkarılmıştır. Kişilik boyutları arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Katılımcıların 53’ü erkek 1’i kadın olduğundan, kadın katılımcının kişilik envanteri değerlendirilmeye dahil edilmemiştir.

PUAN ARALIKLARI	DÜZEYLER
$\leq 34,50$	Çok düşük
34,51- 44,50	Düşük
44,51- 54,50	Orta
54,51- 65,00	Yüksek
$65,01 \leq$	Çok yüksek

Tablo 3.NEO PI-R puan aralıkları ve düzeyleri

IV. AMAÇLAR

Dalgıçlık, havacılık ve denizaltıcılık gibi, yaşamaya alışkın olduğumuz koşullardan farklı ortamlarda icra edilen meslekleri yapmaya herkesin kişilik özellikleri uygun olamayabilir. Çabuk paniğe kapılan bir kişinin, yüzlerce kişinin hayatından sorumlu olarak bir uçağı uçurması uygun olmadığı gibi, kapalı yer fobisi olan bir kişi de sualtında ve basınç odası içinde sorun yaşayacağından dalgıçlık yapması doğru değildir. Ülkemizde profesyonel dalgıç olarak aktif biçimde çalışan kişilerin kişilik özellikleriyle ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Ancak profesyonel dalgıç yetiştiren, üniversitelerin meslek yüksekokullarındaki sualtı teknolojisi bölümlerinde eğitim görmekte olan öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, bu öğrencilerin kişilik özelliklerinin toplumun kişilik özelliklerinden çok farklı olmadığı gözlenmiştir (2). Halihazırda aktif biçimde profesyonel dalgıç olarak çalışan kişilerin kişilik özelliklerinin belirlenmesiyle ilgili bir çalışma yapılmadığından, profesyonel dalgıçların toplum ortalamasından farklı özelliklere sahip olup olmadığı bilinmemektedir. Bu çalışmada profesyonel dalgıçların kişilik ve demografik özelliklerinin tespiti ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Böylece aktif olarak çalışan profesyonel dalgıçların, normal toplum ortalamalarından farklı olarak, ortak kişilik özelliklerine sahip olup olmadığı tespit edilebilecektir.

Araştırma sonucunda toplanan verilerle profesyonel dalgıç olabilmek için eğitim görmek isteyen adayların seçiminde kişilik özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir testin veya bir yöntemin uygulanabilirliği araştırılacaktır.

V. BULGULAR

Çalışmaya katılmak üzere duyurulan elektronik posta adresine 72 dalgıç gönüllü olduğuna dair ileti göndermiştir. Yetmiş iki kişiden ancak 54'ü her iki demografik veri ve kişilik envanteri anketini tamamlamıştır. İleti gönderenlerden 7 kişi her iki anketi de doldurmaya teşebbüs etmemiştir. Toplamda demografik veri anketini 65 kişi doldurmuş olup, bu kişilerden 7'si kişilik envanterine hiç başlamamış, 4'ü ise kişilik envanterine başlamış fakat bitirmemiştir. Demografik veri anketini doldurup, 240 soruluk kişilik envanterini yarım bırakan 4 kişiden 2'sinin 60, 1'inin 90, 1'inin ise 210 sorusu kalmıştır. Kişilik envanterine hiç başlamayan 14 kişiden 7'si demografik veri anketini doldurmuş, 7'si demografik veri anketini de doldurmamıştır. Katılımcıların 53'ü erkek 1'i kadın olduğundan kadın katılımcının kişilik envanteri istatistiksel değerlendirilmeye dahil edilmemiştir.

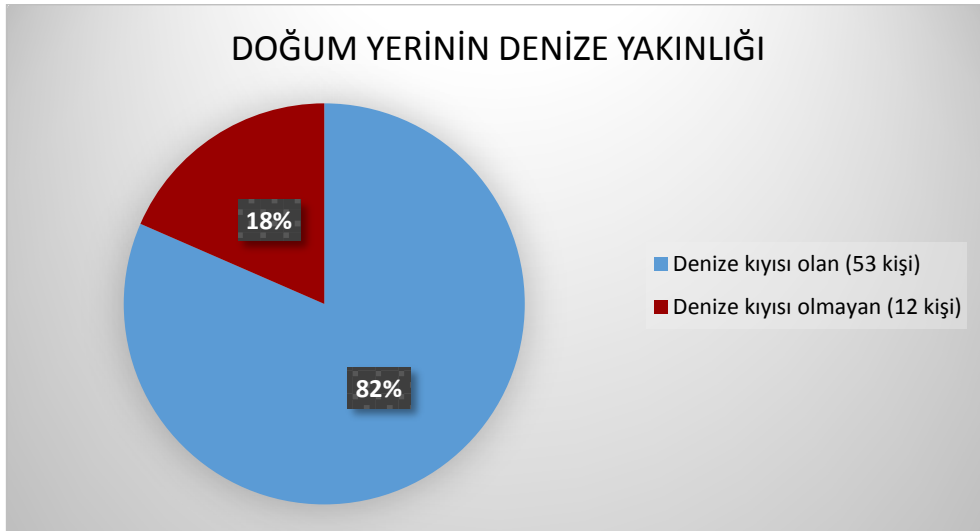
A. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların yaşı 19 ila 62 arasında değişmekte olup ortalama yaş 37,72 ($\pm 10,52$) olarak saptanmıştır. Çalışmaya katılanlar yaşlarına göre gruplandığında büyük bir bölümünün (%30,76) 25-35 yaş grubunda olduğu gözlenmiştir. Çalışmaya katılanların sadece 2'sinin (% 3,07) kadın olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların 36'sının (%55,38) evli olduğu saptanmıştır. (Tablo 4).

YAŞ	ERKEK	KADIN	EVLİ	BEKAR	DUL	TOPLAM	ORAN (%)
18- <25	6	-	-	6	-	6	9,23
25-<35	19	1	9	11	-	20	30,76
35<45	18	1	13	5	1	19	29,23
45-<55	17	-	12	1	4	17	26,15
55-65	3	-	2	1	-	3	4,61
TOPLAM	63	2	36	24	5	65	100
ORAN	96,92	3,07	55,38	36,92	7,69		

Tablo 4. Katılımcıların yaşları, cinsiyeti, medeni durumları ile ilgili sayısal veriler

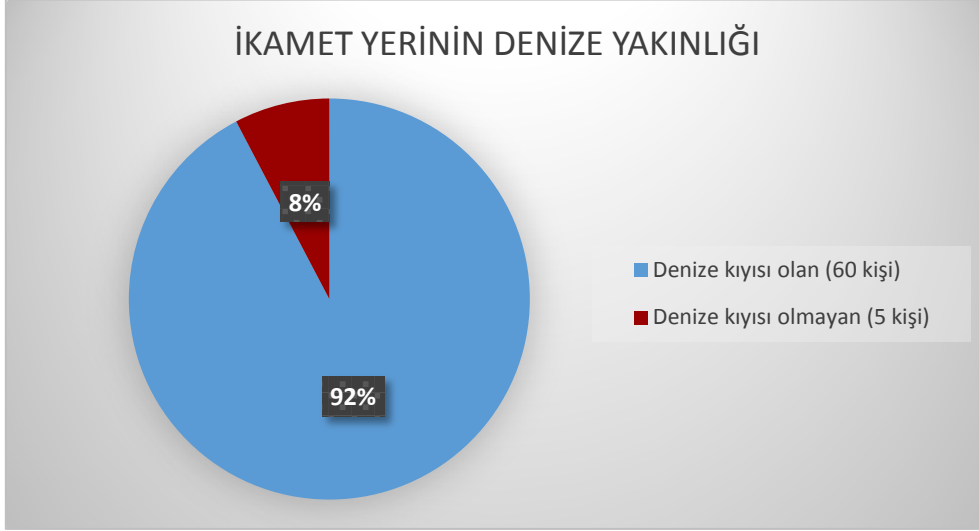
Doğum yerleri açısından dalgıçlar değerlendirildiğinde 16'sının İstanbul, 6'sının İzmir, 4'ünün Çanakkale, 4'ünün Hatay, 4'ünün Trabzon doğumlu oldukları gözlenmiştir. Diğer dalgıçlar il başına 1-2 kişi olmak üzere Türkiye'de 23 farklı ilde doğmuş, 3 dalgıç ülkemiz dışında doğmuş olup bunlardan 1'i Berlin/Almanya, 1'i Lazkiye/Suriye, 1'i ise Magosa/Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde doğmuştur. Demografik veri anketini dolduran dalgıçların büyük bir bölümü denize kıyısı olan bir yerleşim merkezinde doğmuştur (Grafik 1).

Grafik 1. Katılımcıların doğdukları yerlerin denize kıyısı olup olmamasına göre dağılımı

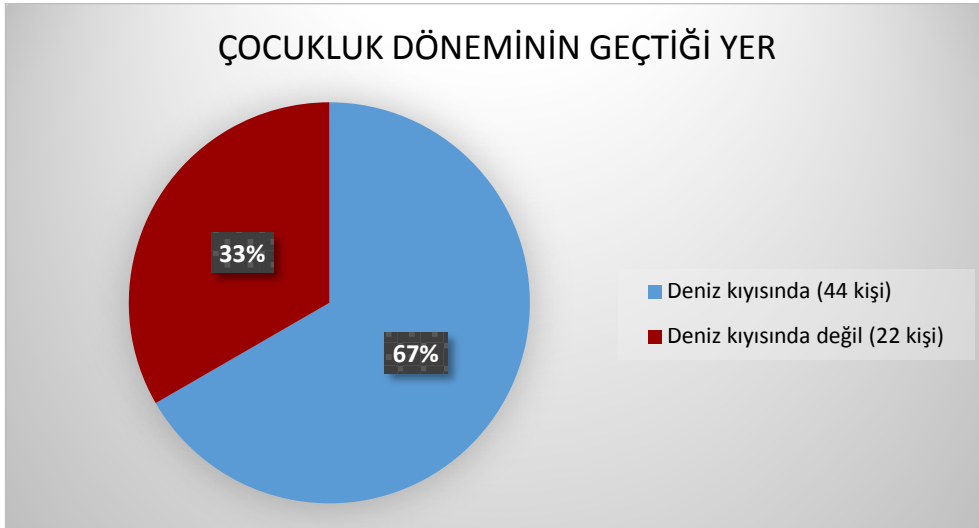
Katılımcıların ikamet ettikleri yerlere bakıldığında 20'sinin İstanbul'da, 6'sının Antalya'da, 6'sının Çanakkale'de, 5'inin Hatay'da, 5'inin İzmir'de, 4'ünün yurtdışında, geri

kalan katılımcıların ise il başına 1-2 olmak üzere ülkemizin 14 farklı şehrinde ikamet ettikleri görülmüştür. Dalgıçların ikamet ettikleri yerlerdeniz kıyısında olup olmaması açısından değerlendirildiğinde dalgıçların % 92 sinin denize kıyısı olan bir yerleşim merkezinde ikamet ettiği görülmüştür (Grafik 2).

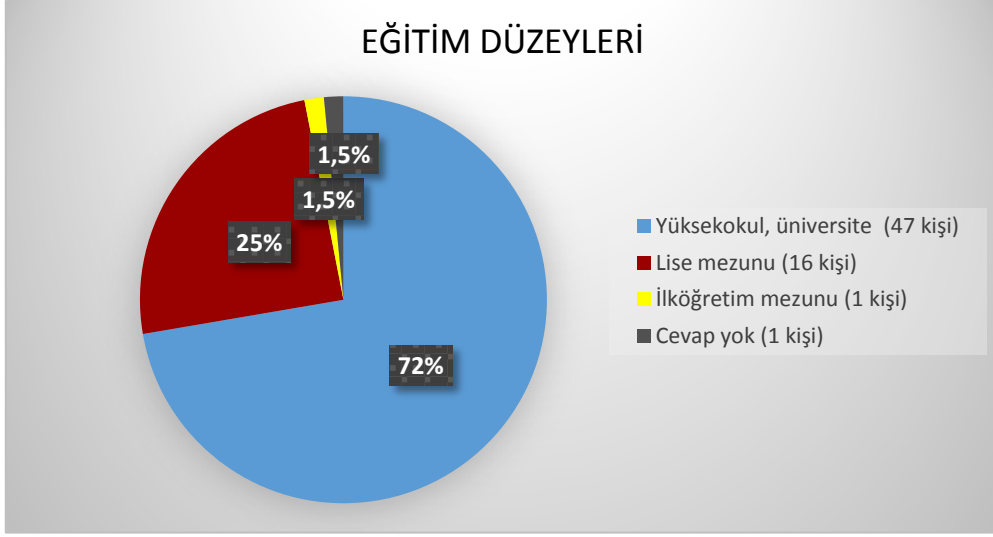
Grafik 2. Katılımcıların ikamet ettikleri yerlerin denize kıyısı olup olmamasına göre dağılımı

Katılımcıların dalgıçlığa yönelmeleri açısından çocukluk dönemlerini geçirdikleri yerin deniz kıyısında olup olmadığı sorgulanmıştır. Katılımcıların 44'ünün (%67,69) çocukluğunu deniz kıyısı olan bir yerde geçirdikleri saptanmıştır. Grafik 3'te katılımcıların çocukluk dönemlerini geçirdikleri yerin deniz kıyısında olup olmadığına ait bulgular özetlenmiştir.

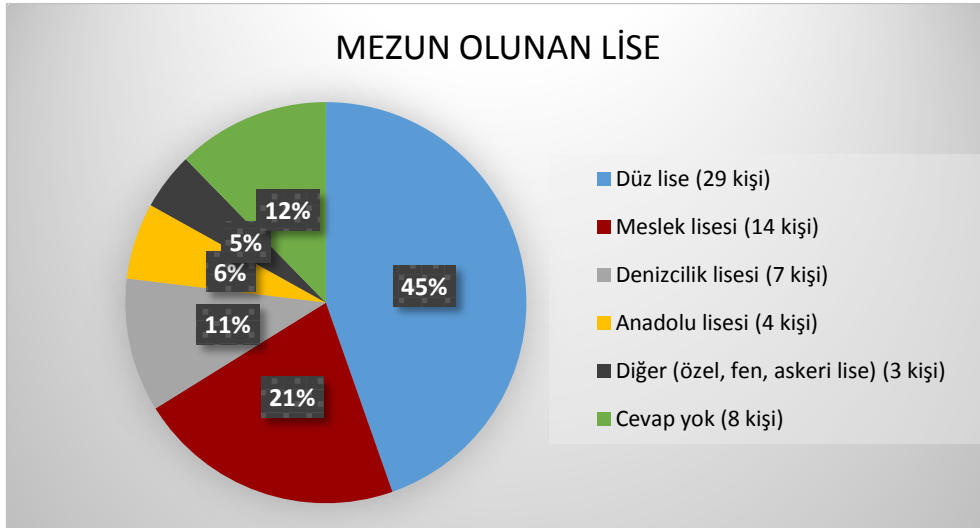
Grafik 3. Katılımcıların çocukluk dönemlerini geçirdikleri yerin deniz kıyısında olup olmadığına göre dağılımı

Demografik veri anketinde katılımcıların eğitim düzeyi de sorgulanmıştır. Katılımcıların en yüksek oranla %72,3'ünün (47 kişi) yüksekokul veya üniversite mezunu oldukları görülmüştür. 1 katılımcı bu soruyu yanıtsız bırakmıştır (Grafik 4).

Grafik 4. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımı

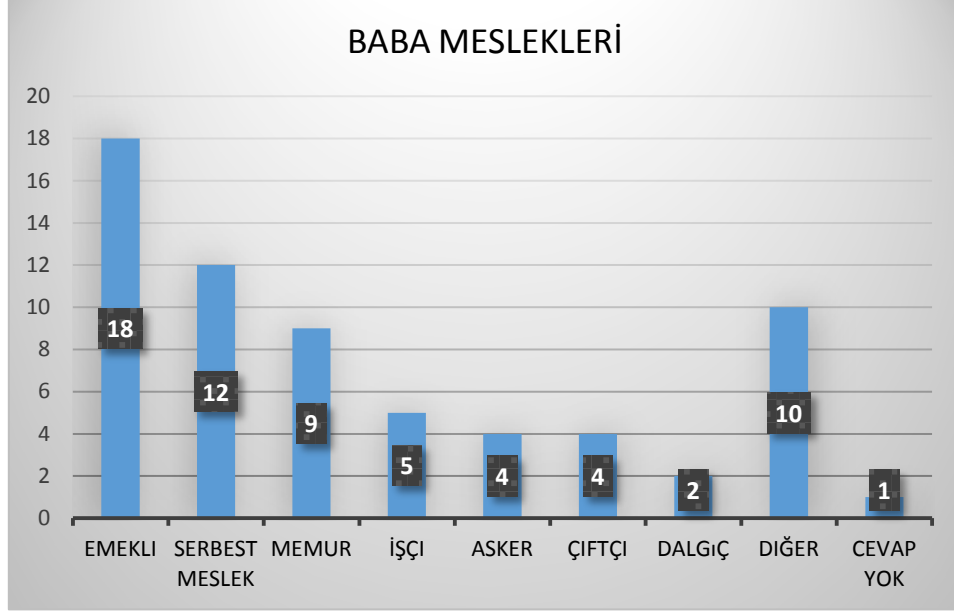
Katılımcılara demografik veri anketinde eğer bitirdiler ise mezun oldukları lise türleri sorulmuştur. En yüksek oranla 29 dalgıcın (%44,6) düz liseden, dalışla alakalı olabilecek denizcilik lisesinden ise 7 dalgıcın (%10,7) mezun olduğu görülmüştür. 8 dalgıç bu soruyu cevapsız bırakmıştır (Grafik 5).

Grafik 5. Katılımcıların mezun oldukları lise türüne göre dağılım

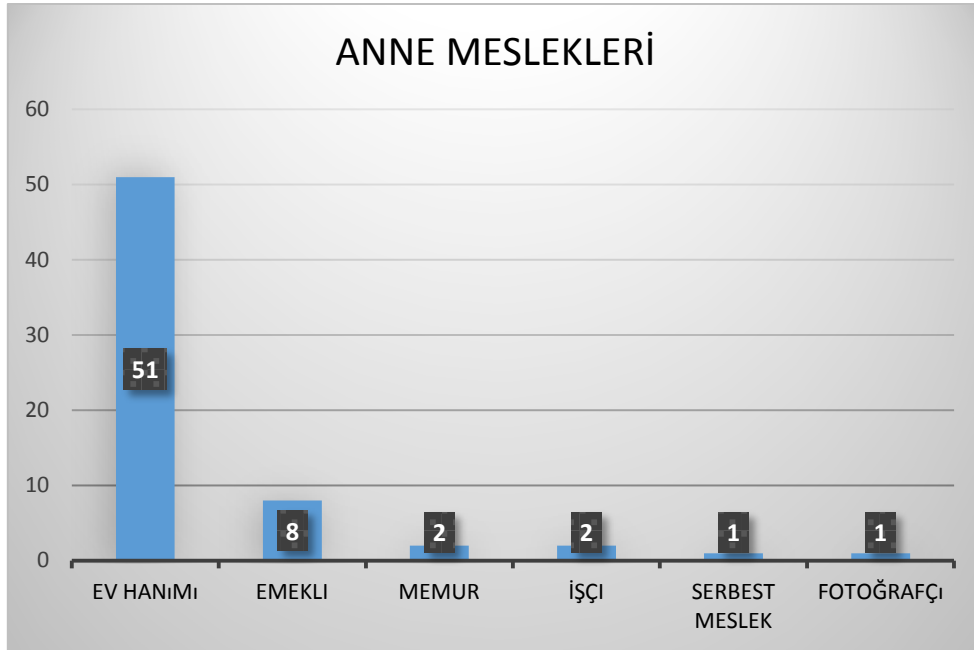
Demografik veri anketinde katılımcılar baba mesleği açısından da sorgulanmıştır. En yüksek oranda katılımcıların %27,6'sının (18 kişi) babasının emekli olduğu görülmüştür.

Dalgıçlıkla ilişkili olabilecek meslekler açısından değerlendirildiğinde katılımcıların baba mesleklerinden sadece 2'sinin (%3) dalgıç olduğu tespit edilmiştir. 1 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir (Grafik 6).

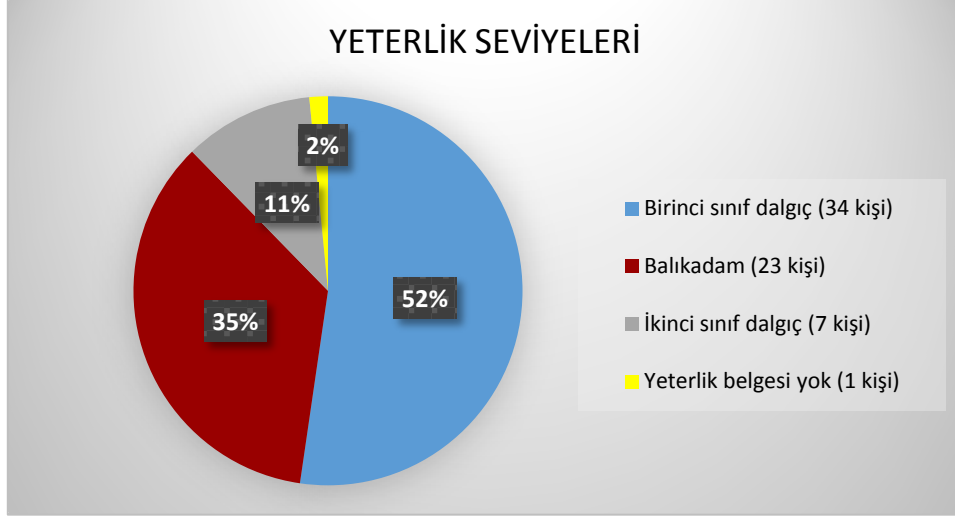
Grafik 6. Katılımcıların baba mesleklerine göre dağılımı

Katılımcıların anne meslekleri sorgulandığında en yüksek oranda 51 katılımcının (%78,46) annesinin ev hanımı olduğu görülmüştür. Grafik 7’de katılımcıların anne mesleklerine ait bulgular özetlenmiştir.

Grafik 7. Katılımcıların anne mesleklerine göre dağılımı

Profesyonel sualtıadamı yeterlik belgelerinin yeterlik seviyesine bakıldığında en yüksek oranla 34 katılımcının (%52,3) birinci sınıf dalgıç (first class diver) olduğu görülmüştür. 1 katılımcı ise yeterlik belgesinin olmadığını beyan etmiştir. (Grafik 8).

Grafik 8. Katılımcıların profesyonel sualtıadamı yeterlik seviyelerine göre dağılımı

Katılımcıların aldıkları yeterlik belgelerini nasıl aldıkları sorgulanmıştır. En yüksek oranda katılımcıların 29'unun (%44,6) belgesini; Üniversite, Fakülte ve Yüksekokulların sualtı ile ilgili eğitim veren bölümlerinden mezun olup Liman Başkanlığından aldığı saptanmıştır. Katılımcılardan 3'ü yeterlik belgesinin olmadığını, yeterlik belgesi olmayanlardan 1'i yurtdışında çalıştığını ve yeterlik belgesine ihtiyacı olmadığını belirtmiştir (Grafik 9).

Grafik 9. Katılımcıların profesyonel sualtıadamı yeterlik belgesi alma şekillerine göre dağılımı

İncelendiğinde birinci sınıf dalgıçlardan (34 kişi) 29'unun (%85,2) belgesini; Üniversite, fakülte ve yüksekokulların sualtı ile ilgili eğitim veren bölümlerinden mezun olup liman başkanlıklarından aldığı, 3'ünün (%8,8) belgesini; dalgıç olarak görev yaptığı Deniz Kuvvetleri Komutanlığı veya Emniyet Genel Müdürlüğü'nden ayrıldıktan sonra ilgili mevzuat uyarınca liman başkanlıklarından aldığı, 1'inin (%2,9) belgesini; 2 yıl süreyle aday dalgıç/balıkadam olarak staj görüp Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme bakanlığının ilgili birimlerince açılan sınavlara girerek aldığı, 1'inin (%2,9); yurtdışından aldığı yeterlik belgesinin Türkiye Cumhuriyetindeki eş değerliğini aldığı saptanmıştır.

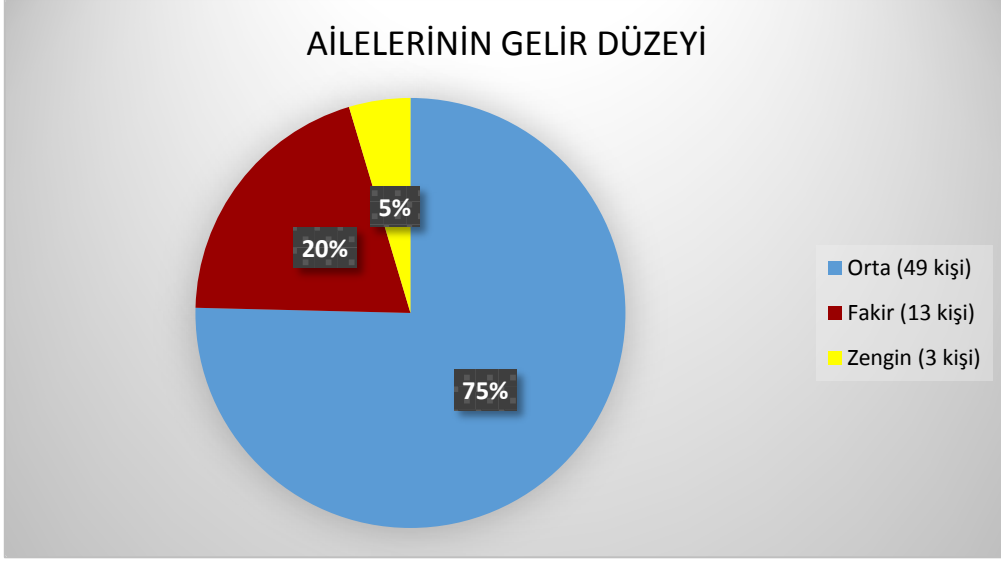
Balıkadam belgesine sahip olanlardan (23 kişi) 14'ünün (%60,8) belgesini; Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu'nda eğitmen olduğu için ilgili mevzuata göre liman başkanlıklarından aldığı, 4'ünün (%17,3) belgesini; Deniz Kuvvetleri Komutanlığı veya Emniyet Genel Müdürlüğü'nden ayrıldıktan sonra liman başkanlıklarından aldığı, 3'ünün (%13,04) belgesini; 2 yıl süreyle aday dalgıç/balıkadam olarak staj görüp Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme bakanlığının ilgili birimlerince açılan sınavlara girerek aldığı, 1'inin (%4,34) yurtdışında çalıştığı ve yeterlik belgesine ihtiyacı olmadığı, 1'inin (%4,34) belgesinin olmadığı saptanmıştır.

İkinci sınıf dalgıçlardan (7 kişi) 5'inin (%71,4) belgesini; Deniz Kuvvetleri Komutanlığı veya Emniyet Genel Müdürlüğü'nden ayrıldıktan sonra liman başkanlıklarından aldığı, 1'inin (%14,2) belgesini; 2 yıl süreyle aday dalgıç/balıkadam olarak staj görüp Liman başkanlığının balıkadam sınavına girerek aldığı, 1'inin (%14,2); yurtdışından aldığı yeterlik belgesinin Türkiye Cumhuriyetindeki eş değerliğini aldığı saptanmıştır.

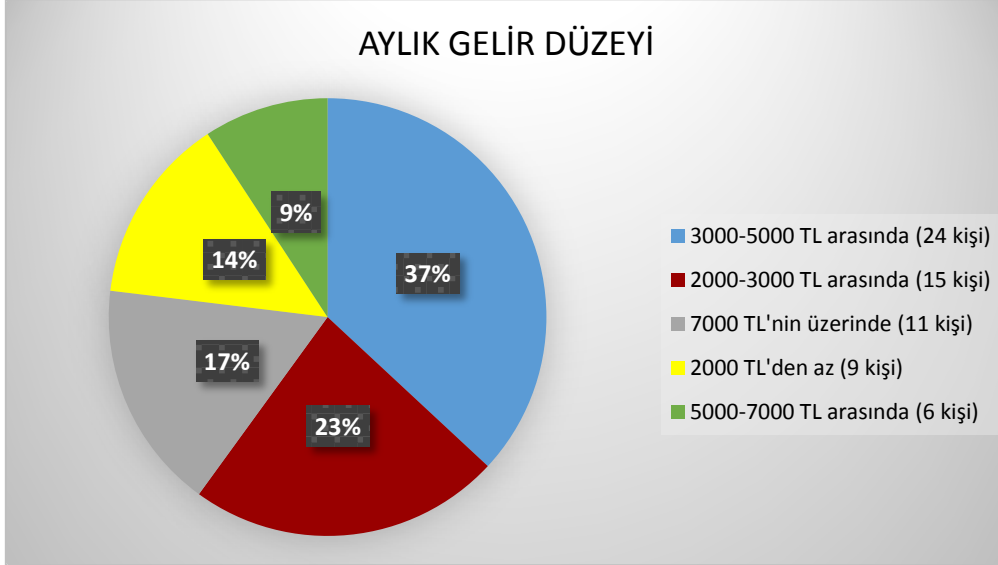
Katılımcıların çocukluk dönemlerinde ailelerinin gelir düzeyini tespit etmek için soru sorulmuş olup, bunu tanımlamaları istenmiştir. Grafik 10'da katılımcıların çocukluk dönemlerinde ailelerinin gelir düzeyine ait bulgular özetlenmiştir.

Katılımcıların şu anki gelir düzeylerini belirlemek için aylık gelirleri sorgulanmıştır. Katılımcıların, en yüksek oranda, 24'ünün (%36,9) aylık gelirinin 3000-5000 TL arasında olduğu saptanmıştır. Grafik 11'de katılımcıların şu anki aylık gelir aralığına ait bulgular özetlenmiştir.

Katılımcıların profesyonel dalgıç olarak çalışmaya başlamadan önce herhangi bir başka işte çalışıp çalışmadıkları sorgulanmıştır. Katılımcıların 45'inin (%69,23) daha önce başka bir işte çalıştıkları belirlenmiştir.

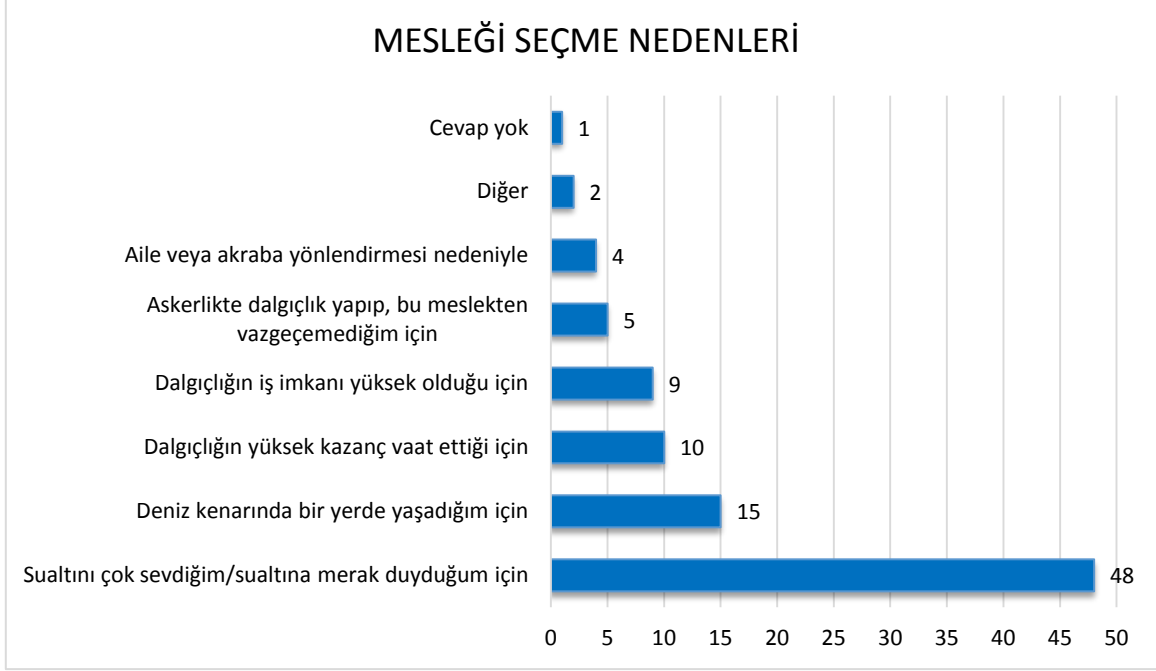
Grafik 10. Katılımcıların çocukluk dönemlerinde ailelerinin gelir düzeyine göre dağılımı

Grafik 11. Katılımcıların aylık gelir düzeyine göre dağılımı

Demografik veri anketinde katılımcıların şu anda başka bir meslekle uğraşıp uğraşmadıkları sorgulanmıştır. Katılımcıların 21'inin (%32,3) başka bir meslekle uğraştıkları tespit edilmiştir. Başka bir meslekle uğraşanlardan 5'inin (%23,8) dalış eğitmenliği, kaptanlık, dalış operasyonları kontrolörlüğü gibi her biri birbirinden farklı olmak üzere, sualtı ortamında yapılan veya bu sektörle yakından ilişkili meslekler olduğu tespit edilmiştir. Bunun dışındaki 16 kişinin (% 76,1) 2'si kamu personeli olarak, diğerlerinin her biri birbirinden farklı olmak üzere çiftçilik, garsonluk, danışmalık, elektronik bakım ustalığı gibi sualtı ortamında yapılan veya bu sektörle alakalı olmayan mesleklerde çalıştıkları tespit edilmiştir.

Katılımcıların bu mesleği seçme nedenleri sorgulandığında en fazla seçilen nedenin 48 kişi (%73,84) ile "sualtını çok sevdiğim/sualtına merak duyduğum için" seçeneği olduğu görülmüştür. Grafik 12’te katılımcıların bu mesleği seçme nedenlerine dair bulgular kişi sayısına göre özetlenmiştir.

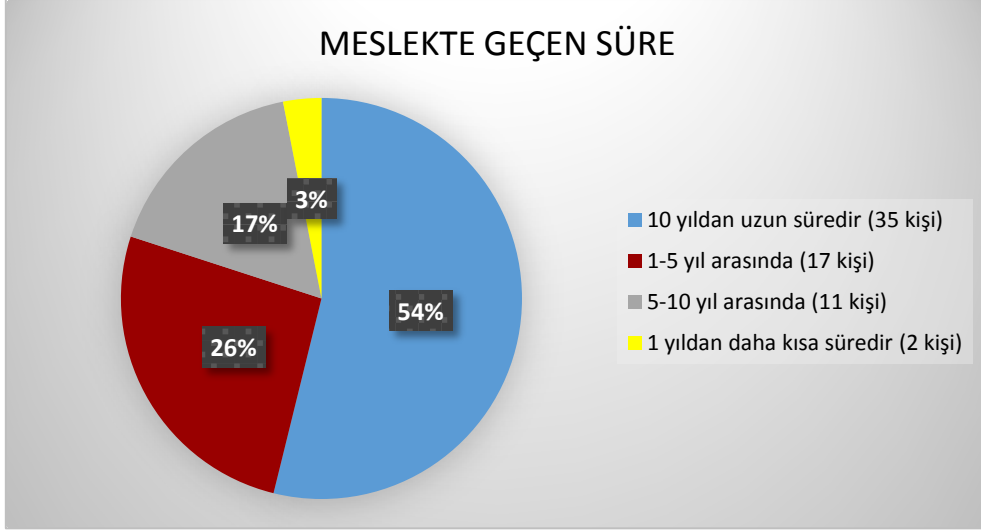

Grafik 12. Katılımcıların bu mesleği seçme nedenlerine göre dağılımı

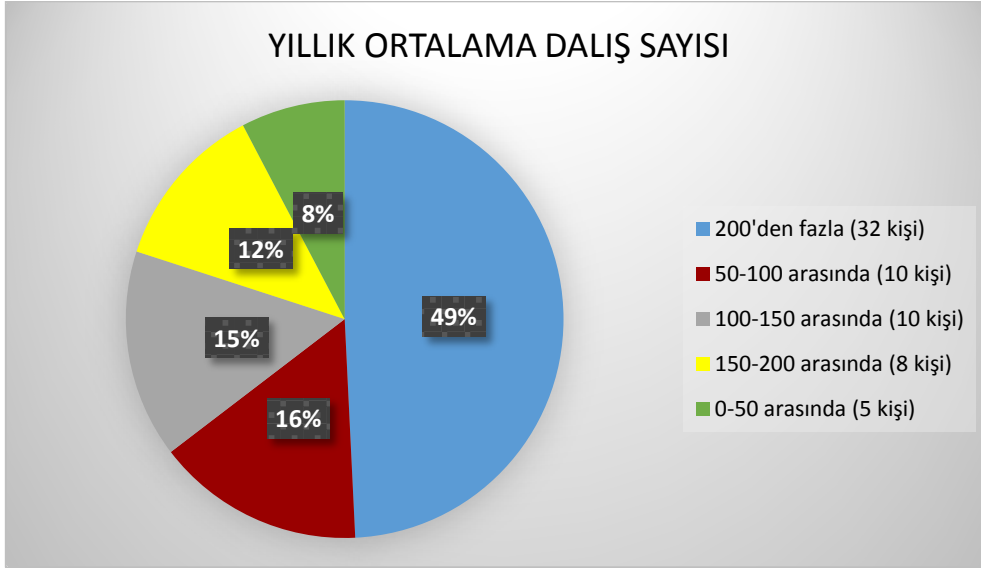
Katılımcıların kaç yıldır bu mesleği yaptıkları sorgulanmıştır. Buna göre %53,8 ile en yüksek oranda 35 katılımcının bu mesleği 10 yıldan uzun bir süredir yaptığı saptanmıştır (Grafik 13)

Çalışmaya katılan dalgıçların yıllık ortalama olarak kaç dalış yaptıkları sorgulanmıştır. Buna göre en yüksek oranda %49,2 ile 32 dalgıcın yılda 200’den fazla sayıda dalış yaptığı tespit edilmiştir (Grafik 14)

Demografik veri anketinde katılımcıların profesyonel dalgıç olarak mesleğe başlamadan önce dalış yapıp yapmadıkları ve eğer yapıyorlarsa ne tür dalış yaptıkları sorgulanmıştır. Buna göre 15 katılımcının mesleğe başlamadan önce dalış yapmadıkları, 50 katılımcının (%76,92) ise mesleğe başlamadan önce de dalış yaptıkları saptanmıştır. Mesleğe başlamadan önce de dalış yapanlardan 35’inin (%70) SCUBA dalışı yaptıkları tespit edilmiştir (Grafik 15).

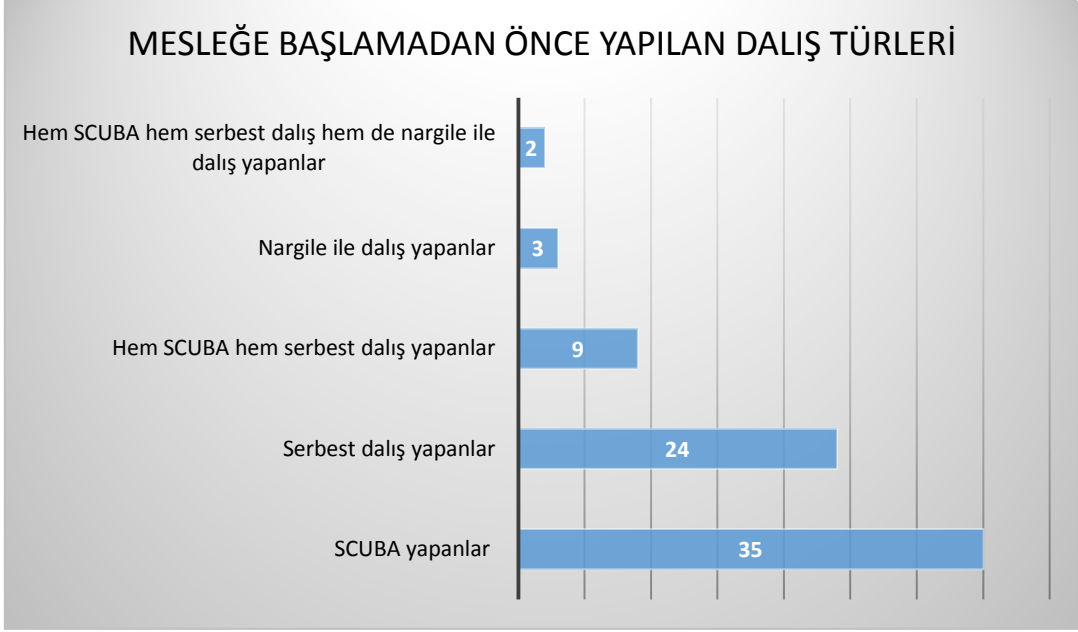
Grafik 13. Katılımcıların mesleği kaç yıldır yapmalarına göre dağılımı

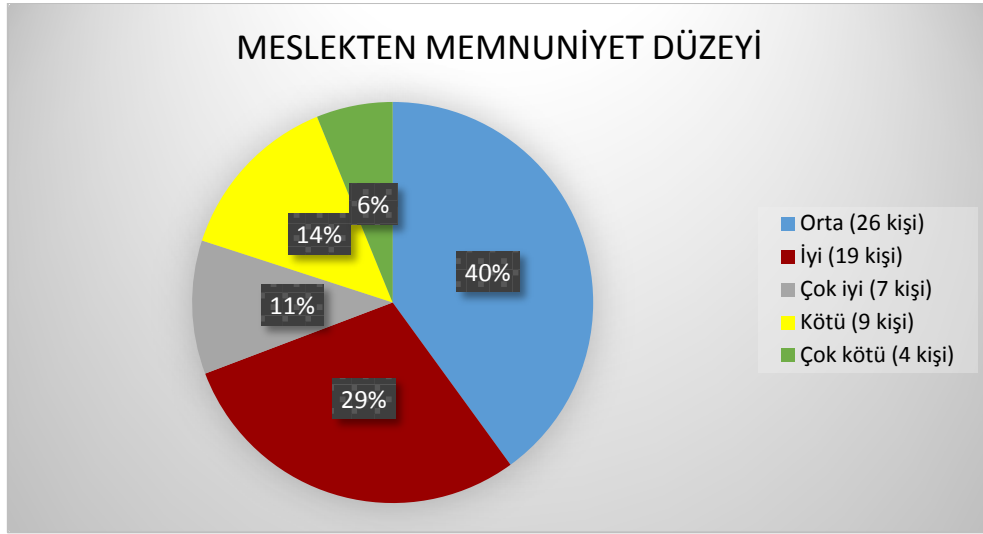
Grafik 14. Katılımcıların yıllık ortalama dalış sayılarına göre dağılımı

Katılımcıların mesleklerini sevip sevmedikleri sorgulandığında dalgıçların 63'ünün (%96,92) bu mesleği sevdiği, 2'sinin (%3,07) sevmediği saptanmıştır.

Katılımcıların çalışma koşullarından ve gelirlerinden memnun olup olmadıkları sorgulanmıştır. Buna göre 25 dalgıcın (%38,46) çok iyi ve iyi düzeyde memnun olduğu saptanmıştır. 4 dalgıcın (%6,15) ise çok kötü düzeyde memnun olmadığı görülmüştür (Grafik 16).

Grafik 15. Mesleğe başlamadan önce dalış yapan katılımcıların yaptıkları dalış türlerine göre dağılımı

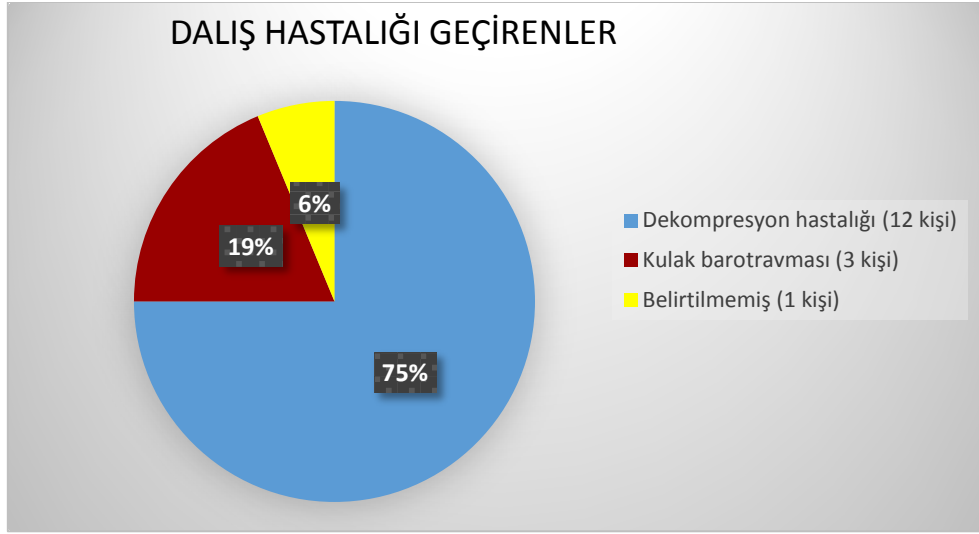
Grafik 16. Katılımcıların çalışma koşullarından ve gelirlerinden memnun olup olmadıklarına göre dağılımı

Demografik veri anketinde dalgıçların dalışa bağlı herhangi bir hastalık geçirip geçirmediikleri de sorgulanmıştır. Cevaplar incelendiğinde 49 dalgıcın (%75,3) dalışa bağlı herhangi bir hastalık geçirmediği, 16 dalgıcın (%24,6) ise dalışa bağlı hastalık veya hastalıklar geçirdiği saptanmıştır.

Dalgıçların geçirdiği hastalıklara bakıldığında hastalık geçirenlerden 12'sinin (%75) dekompresyon hastalığı geçirdiği, dekompresyon hastalığı geçirenlerden 1'inin

boğulma/boğulayazma, 1'inin de disbarik osteonekroz hastalığına yakalandığı tespit edilmiştir. Toplamda 65 profesyonel dalgıç arasında dekompresyon hastalığı geçirme oranının %18,4 olduğu tespit edilmiştir.

Hastalık geçirenlerden 3'ünün (%18,7) kulak barotravması geçirdiği, kulak barotravması geçirenlerden 1'inin dış barotravması geçirdiği saptanmıştır. Toplamda 65 profesyonel dalgıç arasında kulak barotravması geçirme oranının %4,6 olduğu tespit edilmiştir. 1 dalgıç ise hastalık geçirdiğini belirtmesine rağmen, hangi hastalığı geçirdiğini belirtmemiştir. Hastalık geçirdiğini söyleyen dalgıçlardan 2'sinin geçirdiği hastalıklar dalışla ilgili olmadığından burada belirtilmemiştir (Grafik 17).

Grafik 17. Dalışa bağlı hastalık geçirdiğini belirten katılımcıların geçirdikleri hastalıklara göre dağılımı

B. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların kişilik özellikleri, beş faktör modeline göre; geçimlilik, sorumluluk, dışa dönüklük, duygusal dengesizlik ve açıklık olmak üzere beş ana boyutta değerlendirilmiştir. Tablo 2'de gösterilmiş olan bu beş ana boyutun alt boyutları da analiz edilmiştir.

Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların, beş faktör kişilik modelinin ana boyutlarından biri olan, geçimlilik boyutunun minimum değeri 34,7 (düşük düzeyde), maksimum değeri 71,09 (çok yüksek düzeyde) çıkmıştır. Katılımcıların geçimlilik boyutunun puan ortalamasının 52,94 ($\pm 8,26$) olduğu görülmüştür.

Katılımcıların geçimlilik boyutunun düzeyi bireysel olarak değerlendirildiğinde ise hiçbirinin çok düşük olmadığı, 8'inin düşük, 23'ünün orta, 19'unun yüksek ve 3'ünün çok yüksek düzeye sahip olduğu görülmüştür. Buradan katılımcıların, en yüksek yüzde ile

%43,4'ünün geçimlilik boyutunun orta düzeyde, %41,5'inin ise yüksek veya çok yüksek olduğu tespit edilmiştir. Böylece katılımcıların %84,9'unda geçimlilik boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu saptanmıştır.

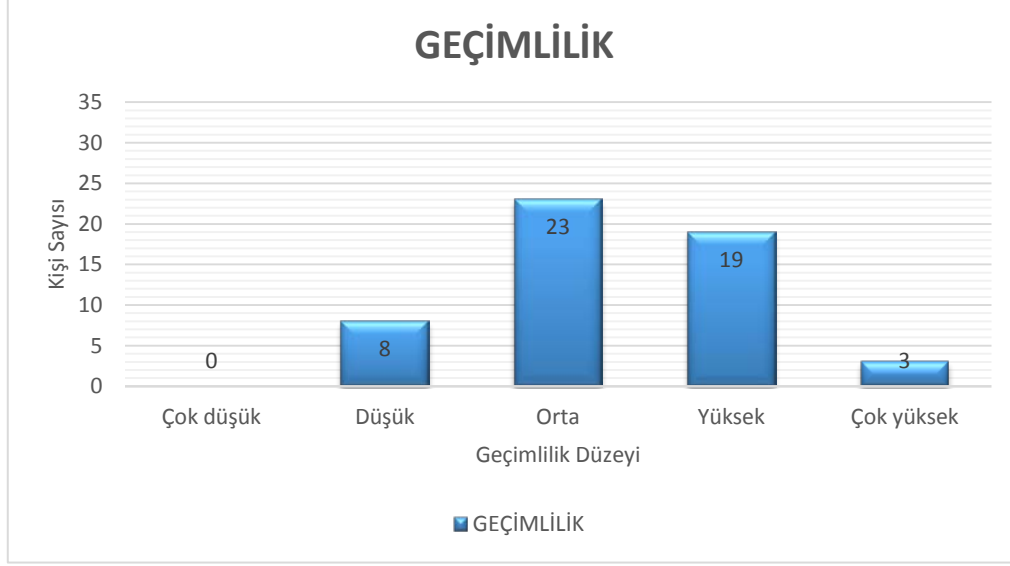
Geçimlilik ana boyutunun alt boyutlarının ortalamalarına bakıldığında başkalarına güvenin 49,67 ($\pm 9,27$), açık sözlülüğün 54,69 ($\pm 8,35$), yardımseverliğin 53,02 ($\pm 7,34$), uyumun 54,46 ($\pm 11,05$), alçakgönüllülüğün 56,79 ($\pm 7,43$) ve yumuşak kalpliliğin 51,94 ($\pm 8,2$) çıktığı görülmektedir.

Başkalarına güven özelliği katılımcıların 4'ünde çok düşük, 10'unda düşük, 21'inde orta, 16'sında yüksek ve 2'sinde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Böylece katılımcıların %73,58'inde başkalarına güven boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Açık sözlülük özelliği hiçbir katılımcıda çok düşük çıkmayıp, katılımcıların 10'unda düşük, 14'ünde orta, 25'inde yüksek ve 4'ünde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu verilere göre katılımcıların %81,13'ünde açık sözlülük boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Yardımseverlik özelliği katılımcıların 1'inde çok düşük, 3'ünde düşük, 31'inde orta, 17'sinde yüksek ve 1'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu durumda katılımcıların %92,45'inde yardımseverlik boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu söylenebilir. Uyum özelliği katılımcıların 2'sinde çok düşük, 7'sinde düşük, 18'inde orta, 16'sında yüksek ve 10'unda çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buna bakarak katılımcıların %83,01'inde uyum boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Alçak gönüllülük özelliği hiçbir katılımcıda çok düşük çıkmayıp, katılımcıların 2'sinde düşük, 21'inde orta, 26'sında yüksek ve 4'ünde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buradan katılımcıların %96,22'sinde alçak gönüllülük boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Yumuşak kalplilik özelliği katılımcıların 1'inde çok düşük, 6'sında düşük, 29'unda orta, 14'ünde yüksek ve 3'ünde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu verilere göre katılımcıların %86,79'unda yumuşak kalplilik boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Geçimliliğin ve alt boyutlarının düzeylerinin katılımcı sayısına göre dağılımı Grafik 18,19,20,21,22,23,24'te görülmektedir.

Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların, beş faktör kişilik modelinin ana boyutlarından biri olan, sorumluluk boyutunun minimum değeri 28,23 (çok düşük düzeyde), maksimum değeri 67,76 (çok yüksek düzeyde) çıkmıştır. Katılımcıların sorumluluk boyutunun puan ortalamasının 54,63 ($\pm 6,75$) olduğu görülmüştür.

Katılımcıların sorumluluk boyutunun düzeyi bireysel olarak değerlendirildiğinde ise 1'inin çok düşük, 1'inin düşük, 23'ünün orta, 25'inin yüksek ve 3'ünün çok yüksek düzeye sahip olduğu görülmüştür. Buna bakarak katılımcıların, en yüksek yüzde ile %47,2'sinin

sorumluluk boyutunun yüksek düzeyde,%52,8'inin ise yüksek ya da çok yüksek olduğu saptanmıştır. Böylece katılımcıların %96,2'sinde sorumluluk boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 18.Geçimlilik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Sorumluluk ana boyutunun alt boyutlarının ortalamalarına bakıldığında beceriklilik duygusunun 55,00 ($\pm 6,74$), düzenin 54,22 ($\pm 6,73$), göreve bağlılığın 50,95 (± 8), başarıma güdüsünün 52,01 ($\pm 6,69$), öz disiplinin 55,99 ($\pm 7,14$) ve ayrıntılı düşünmenin 53,19 ($\pm 8,2$) çıktığı görülmektedir.

Beceriklilik duygusu özelliği katılımcıların 1'inde çok düşük, 1'inde düşük, 20'sinde orta, 27'sinde yüksek ve 4'ünde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Böylece katılımcıların %96,22'sinde beceriklilik duygusu boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Düzen özelliği hiçbir katılımcıda çok düşük çıkmayıp, katılımcıların 3'ünde düşük, 22'sinde orta, 27'sinde yüksek ve 1'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu verilere göre katılımcıların %94,33'ünde düzen boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Göreve bağlılık özelliği katılımcıların 1'inde çok düşük, 11'inde düşük, 24'ünde orta, 17'sinde yüksek çıkmış olup, hiçbir katılımcıda çok yüksek çıkmamıştır.

Bu verilere göre katılımcıların %77,35'inde göreve bağlılık boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Başarıma güdüsü özelliği katılımcıların 1'inde çok düşük, 5'inde düşük, 27'sinde orta, 19'unda yüksek ve 1'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buna bakarak katılımcıların %88,67'sinde başarıma güdüsü boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu saptanmıştır.

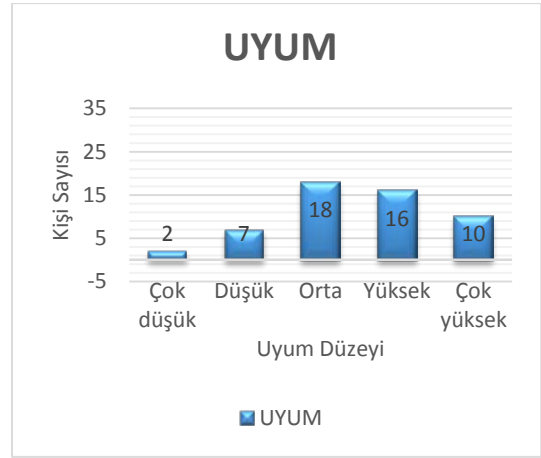
Grafik 19. Başkalarına güven düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 20. Açık sözlülük düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

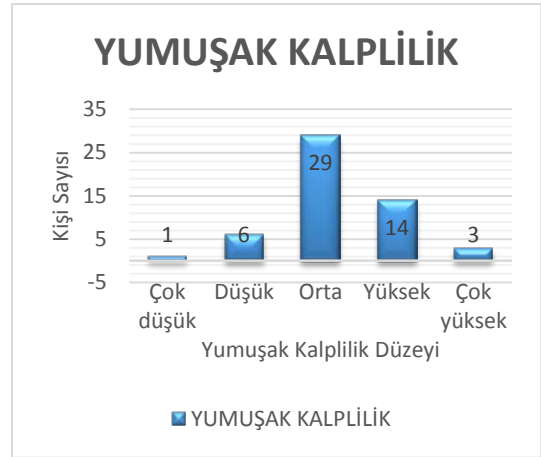
Grafik 21. Yardım severlik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 22. Uyum düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

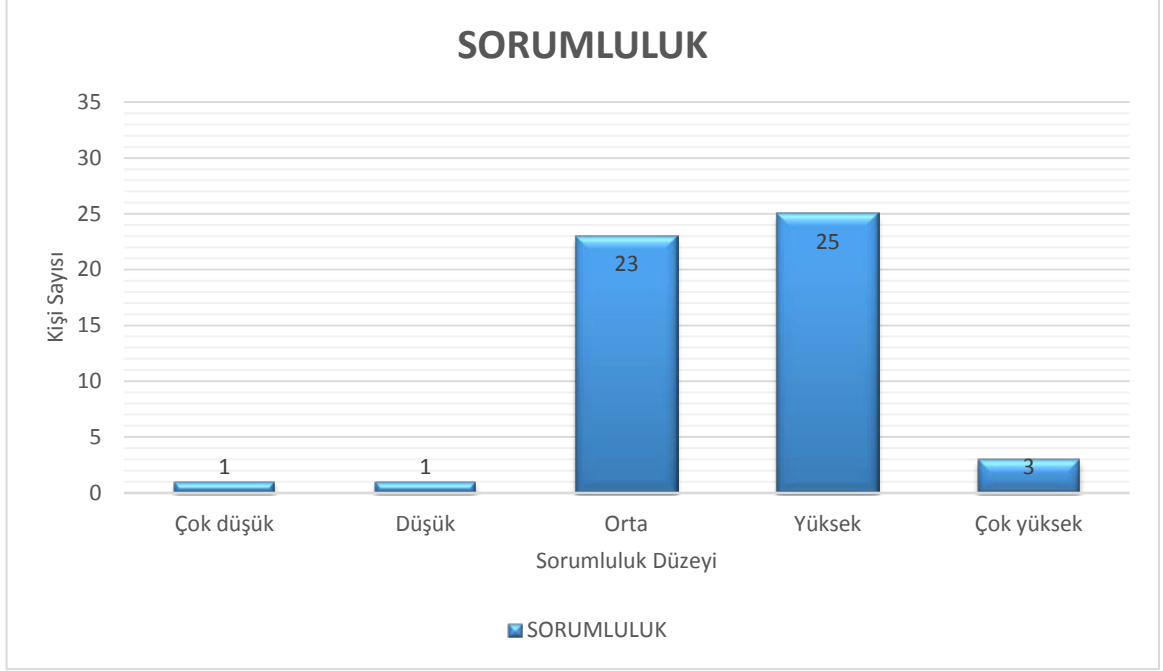
Grafik 23. Alçakgönüllülük düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 24. Yumuşak kalplilik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Öz disiplin özelliği hiçbir katılımcıda çok düşük çıkmayıp, katılımcıların 4'ünde düşük, 21'inde orta, 23'ünde yüksek ve 5'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu durumda katılımcıların %92,45'inde öz disiplin boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu söylenebilir. Ayrıntılı düşünme özelliği katılımcıların 1'inde çok düşük, 7'sinde düşük, 21'inde

orta, 19'unda yüksek ve 5'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buradan katılımcıların %84,9'unda ayrıntılı düşünme boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sorumluluğun ve alt boyutlarının düzeylerinin katılımcı sayısına göre dağılımı Grafik 25,26,27,28,29,30,31'de görülmektedir.

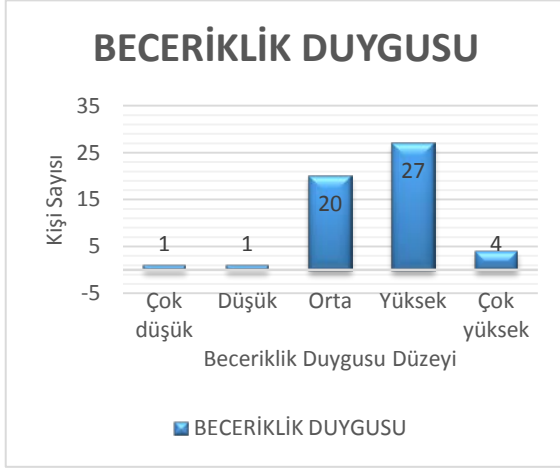

Grafik 25. Sorumluluk düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

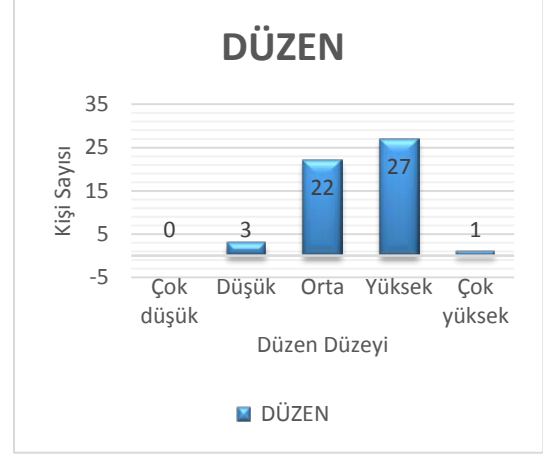
Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların, beş faktör kişilik modelinin ana boyutlarından biri olan, dışadönüklük boyutunun minimum değeri 21,01 (çok düşük düzeyde), maksimum değeri 75,22 (çok yüksek düzeyde) çıkmıştır. Katılımcıların dışadönüklük boyutunun puan ortalamasının 47,37 ($\pm 8,88$) olduğu görülmüştür.

Katılımcıların dışadönüklük boyutunun düzeyi bireysel olarak değerlendirildiğinde ise 2'sinin çok düşük, 15'inin düşük, 28'inin orta, 6'sının yüksek ve 2'sinin çok yüksek düzeye sahip olduğu görülmüştür. Böylece katılımcıların %67,9'unda dışa dönüklük boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda katılımcıların, en yüksek yüzde ile %52,8'sinin dışadönüklük boyutunun orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Dışadönüklük ana boyutunun alt boyutlarının ortalamalarına bakıldığında sıcakkanlılığın 48,94 ($\pm 8,92$), sosyalliğin 46,69 ($\pm 9,86$), baskınlığın 54,81 ($\pm 6,72$), hareketliliğin 53,72 ($\pm 8,77$), heyecan aramanın 47,60 ($\pm 9,26$) ve neşenin 50,27 ($\pm 8,65$) çıktığı görülmektedir.

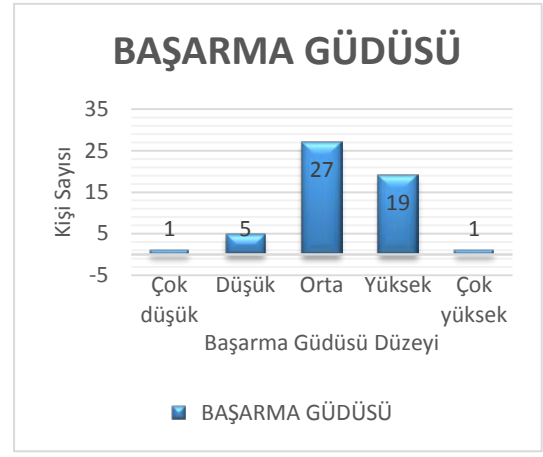
Grafik 26. Beceriklik duygusu düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

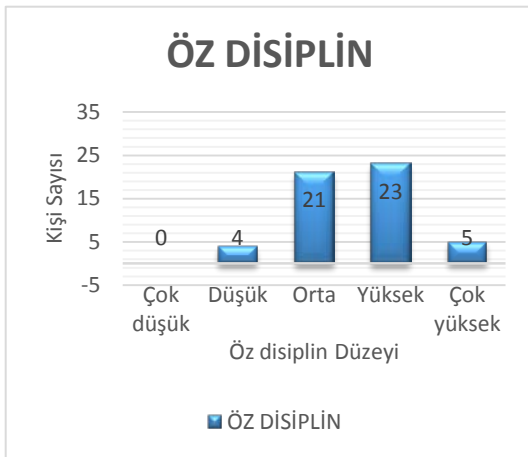
Grafik 27. Düzen düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 28. Göreve bağlılık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 29. Başarma güdüsü düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

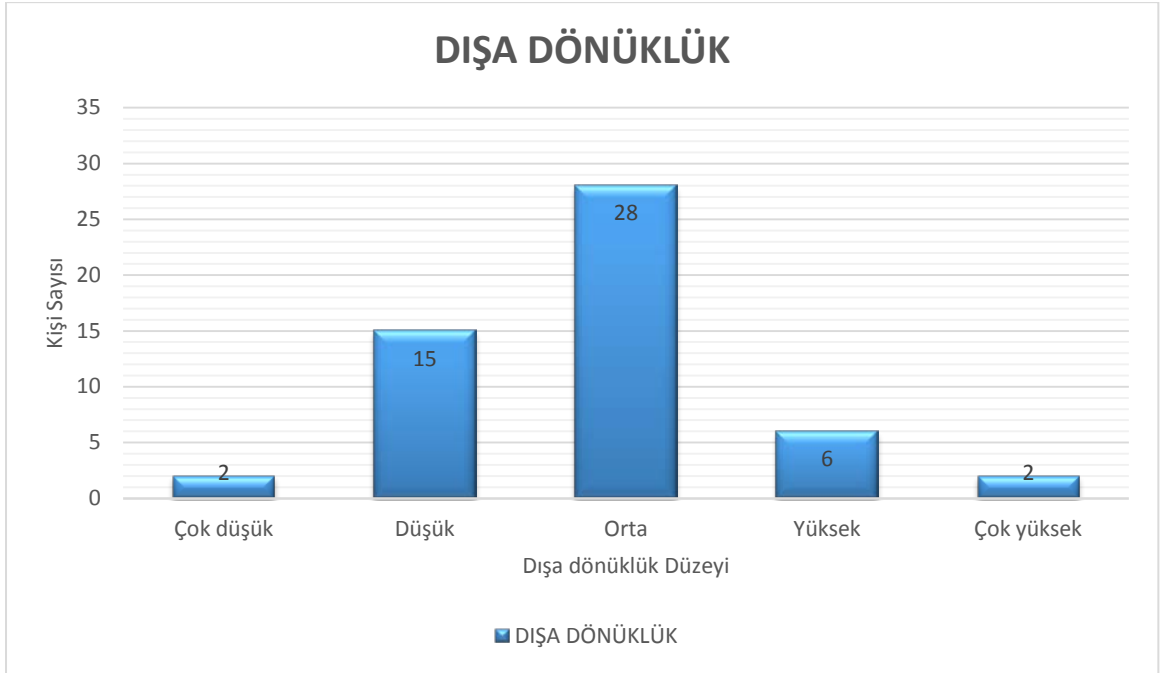
Grafik 30. Öz disiplin düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 31. Ayrıntılı düşünme düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Sıcakkanlılık özelliği katılımcıların 3'ünde çok düşük, 16'sında düşük, 19'unda orta, 13'ünde yüksek ve 2'sinde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Böylece katılımcıların %64,15'inde sıcakkanlılık boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sosyallik

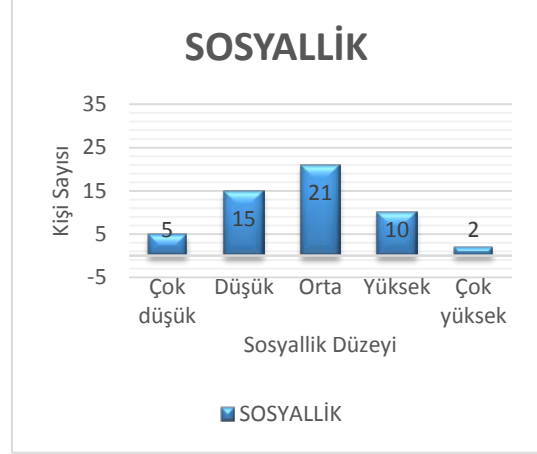
özelliği katılımcıların 5'inde çok düşük, 15'inde düşük, 21'inde orta, 10'unda yüksek, 2'sinde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu durumda katılımcıların %62,26'sında sosyallik boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu söylenebilir. Baskınlık özelliği hiçbir katılımcıda çok düşük çıkmayıp, katılımcıların 4'ünde düşük, 23'ünde orta, 23'ünde yüksek ve 3'ünde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu verilere göre katılımcıların %92,45'inde baskınlık boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Hareketlilik özelliği katılımcıların 1'inde çok düşük, 7'sinde düşük, 21'inde orta, 20'sinde yüksek ve 4'ünde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buna bakarak katılımcıların %84,9'unda hareketlilik boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Neşe özelliği katılımcıların 2'sinde çok düşük, 13'ünde düşük, 19'unda orta, 17'sinde yüksek ve 2'sinde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buradan katılımcıların %71,69'unda neşe boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Heyecan arama özelliği katılımcıların 4'ünde çok düşük, 15'inde düşük, 24'ünde orta, 9'unda yüksek ve 1'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu verilere göre katılımcıların %81,13'ünde heyecan arama boyutunun orta ve ortanın altı bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Dışa dönüklüğün ve alt boyutlarının düzeylerinin katılımcı sayısına göre dağılımı Grafik 32,33,34,35,36,37,38'de görülmektedir.

Grafik 32. Dışa dönüklük düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

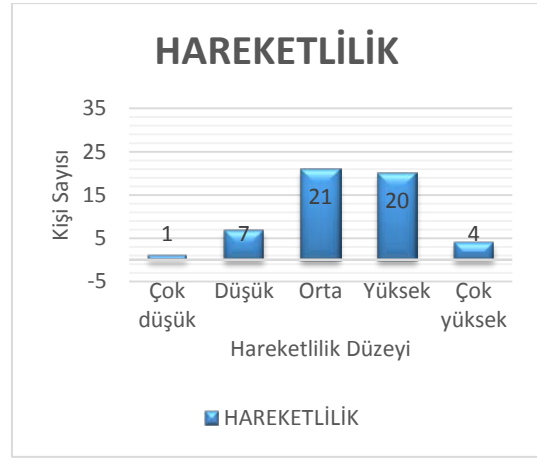
Grafik 33. Sıcakkanlık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

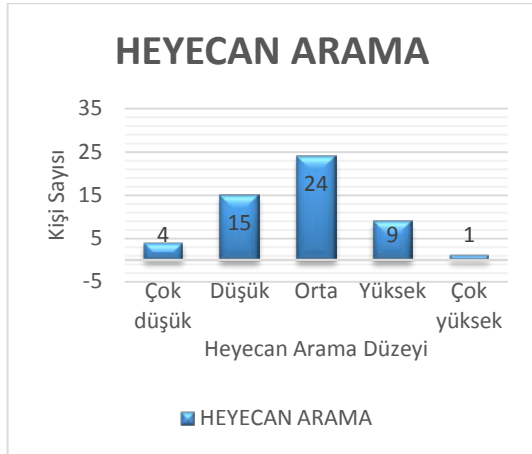
Grafik 34. Sosyallik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

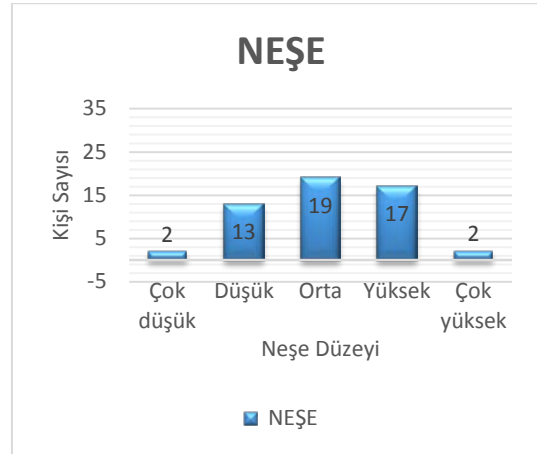
Grafik 35. Baskınlık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 36. Hareketlilik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 37. Heyecan arama düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 38. Neşe düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

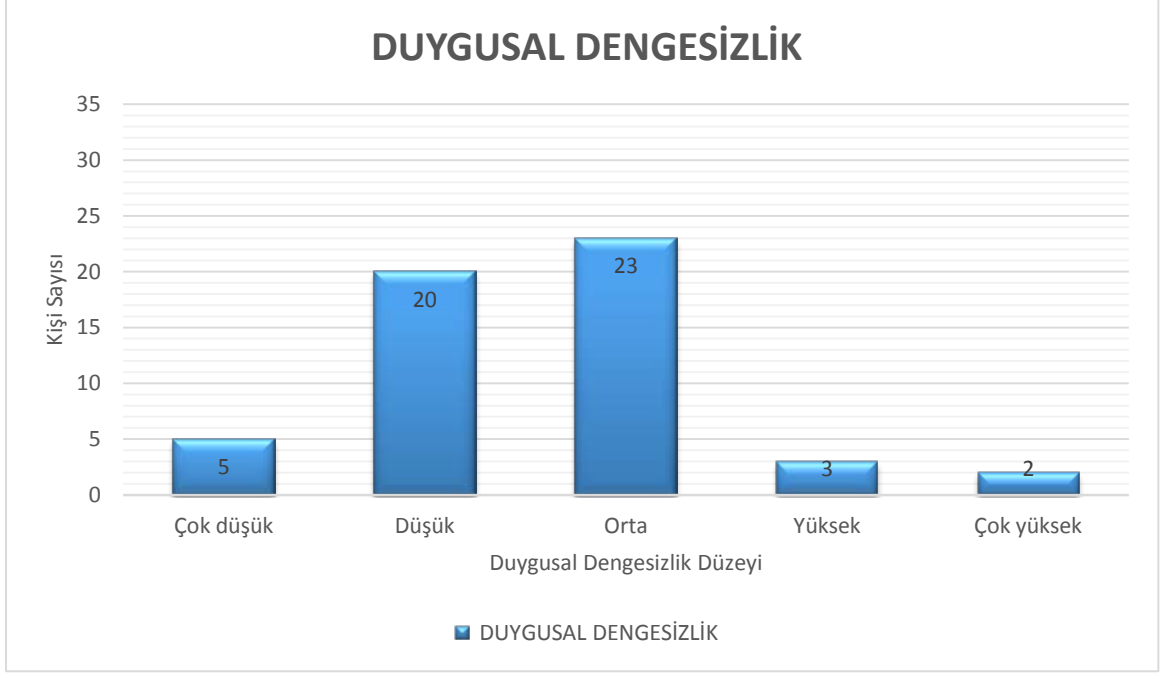
Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların, beş faktör kişilik modelinin ana boyutlarından biri olan, duygusal dengesizlik boyutunun minimum değeri 26,52 (çok düşük düzeyde), maksimum değeri 67,37 (çok yüksek düzeyde) çıkmıştır. Katılımcıların duygusal dengesizlik boyutunun puan ortalamasının 45,41 ($\pm 8,24$) olduğu görülmüştür.

Katılımcıların duygusal dengesizlik boyutunun düzeyi bireysel olarak değerlendirildiğinde ise 5'inin çok düşük, 20'sinin düşük, 23'ünün orta, 3'ünün yüksek ve 2'sinin çok yüksek düzeye sahip olduğu görülmüştür. Buradan katılımcıların, en yüksek yüzde ile %43,4'ünün duygusal dengesizlik boyutunun orta düzeyde, %47,1'inin ise düşük ya da çok düşük olduğu saptanmıştır. Böylece katılımcıların %90,5'inde duygusal dengesizlik boyutunun orta ve ortanın altı bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Duygusal dengesizlik ana boyutunun alt boyutlarının ortalamalarına bakıldığında kaygının 41,60 ($\pm 8,14$), kızgınlığın 45,55 ($\pm 9,13$), depresyonun 45,61 ($\pm 7,41$), sosyal kaygının 50,03 ($\pm 9,86$), kontrolsüz davranışın 44,01 ($\pm 9,62$) ve strese yenilmenin 41,78 ($\pm 6,94$) çıktığı görülmektedir.

Kaygı özelliği katılımcıların 9'unda çok düşük, 26'sında düşük, 14'ünde orta, 4'ünde yüksek çıkmış olup, hiçbir katılımcıda çok yüksek çıkmamıştır. Bu verilere göre katılımcıların %92,45'inde kaygı boyutunun orta ve ortanın altı bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Kızgınlık özelliği katılımcıların 6'sında çok düşük, 20'sinde düşük, 16'sında orta, 10'unda yüksek, 1'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu durumda katılımcıların %79,24'ünde kızgınlık boyutunun orta ve ortanın altı bir düzeyde olduğu söylenebilir. Depresyon özelliği katılımcıların 3'ünde çok düşük, 21'inde düşük, 23'ünde orta, 5'inde yüksek ve 1'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Böylece katılımcıların %88,67'sinde depresyon boyutunun orta ve ortanın altı bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sosyal kaygı özelliği katılımcıların 5'inde çok düşük, 10'unda düşük, 23'ünde orta, 11'inde yüksek ve 4'ünde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buna bakarak katılımcıların %71,69'unda sosyal kaygı boyutunun orta ve ortanın altı bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Kontrolsüz davranış özelliği katılımcıların 8'inde çok düşük, 19'unda düşük, 17'sinde orta, 8'inde yüksek ve 1'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buradan katılımcıların %83,01'inde kontrolsüz davranış boyutunun orta ve ortanın altı bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Strese yenilme özelliği katılımcıların 8'inde çok düşük, 27'sinde düşük, 17'sinde orta, 1'inde yüksek çıkmış olup, hiçbir katılımcıda çok yüksek çıkmamıştır. Bu verilere göre katılımcıların %98,11'inde strese yenilme boyutunun orta ve ortanın altı bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Duygusal dengesizliğin ve alt boyutlarının düzeylerinin katılımcı sayısına göre dağılımı Grafik 39,40,41,42,43,44,45'de görülmektedir.

Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların, beş faktör kişilik modelinin ana boyutlarından biri olan, açıklık boyutunun minimum değeri 35,83 (düşük düzeyde), maksimum değeri 74,43 (çok yüksek düzeyde) çıkmıştır. Katılımcıların açıklık boyutunun puan ortalamasının 52,06 ($\pm 9,14$) olduğu görülmüştür.

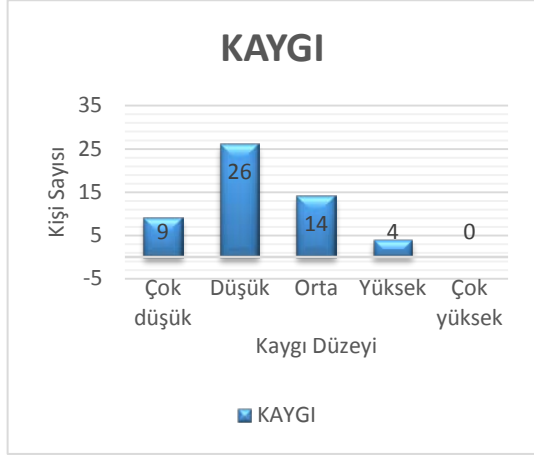

Grafik 39.Duygusal dengesizlik düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Katılımcıların açıklık boyutunun düzeyi bireysel olarak değerlendirildiğinde hiçbir katılımcıda çok düşük düzeyde olmadığı, 12'sinin düşük, 22'sinin orta, 14'ünün yüksek ve 5'inin çok yüksek düzeye sahip olduğu görülmüştür. Buradan katılımcıların, en yüksek yüzde ile %41,5'inin açıklık boyutunun orta düzeyde,%35,8'inin ise yüksek ya da çok yüksek olduğu saptanmıştır. Böylece katılımcıların %77,3'ünde açıklık boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Açıklık ana boyutunun alt boyutlarının ortalamalarına bakıldığında hayal gücünün 51,74 ($\pm 8,31$), estetik eğilimin 49,94 ($\pm 8,55$), duygusal eğilimin 48,50 ($\pm 8,81$), deneyime açıklığın 54,78 ($\pm 9,74$), zihinsel merakın 52,99 ($\pm 8,93$) ve açık görüşün 50,03 (± 9) çıktığı görülmektedir.

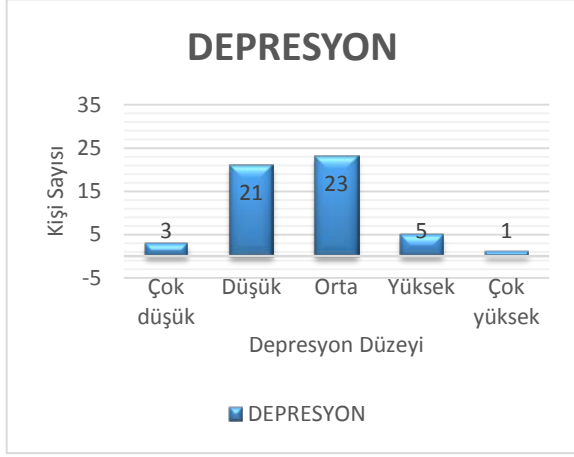
Hayal gücü özelliği hiçbir katılımcıda çok düşük çıkmayıp, katılımcıların 11'inde düşük, 22'sinde orta, 17'sinde yüksek ve 3'ünde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Böylece katılımcıların %79,24'ünde hayal gücü boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Estetik eğilim özelliği katılımcıların 1'inde çok düşük, 12'sinde düşük, 27'sinde orta, 10'unda yüksek, 3'ünde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu durumda katılımcıların %75,47'sinde estetik eğilim boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu söylenebilir. Duygusal eğilim özelliği katılımcıların 2'sinde çok düşük, 15'inde düşük, 22'sinde orta, 13'ünde yüksek ve 1'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buna bakarak katılımcıların %67,92'sinde duygusal eğilim boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu söylenebilir.

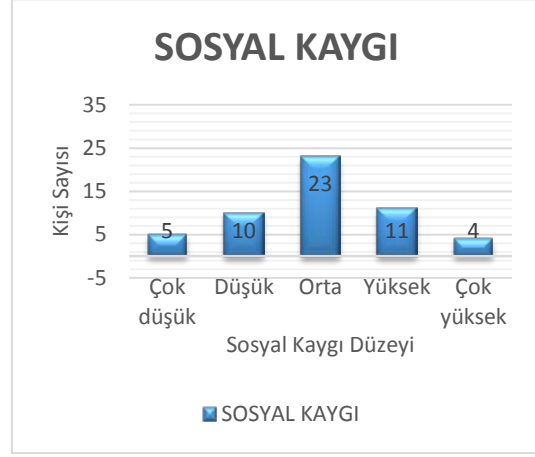
Grafik 40. Kaygı düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

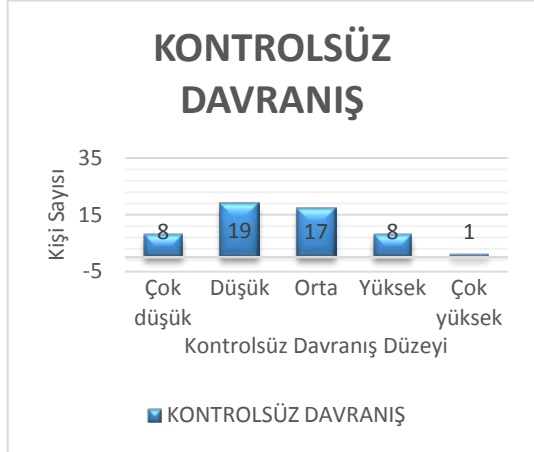
Grafik 41. Kızgınlık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 42. Depresyon düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 43. Sosyal kaygı düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 44. Kontrolsüz davranış düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

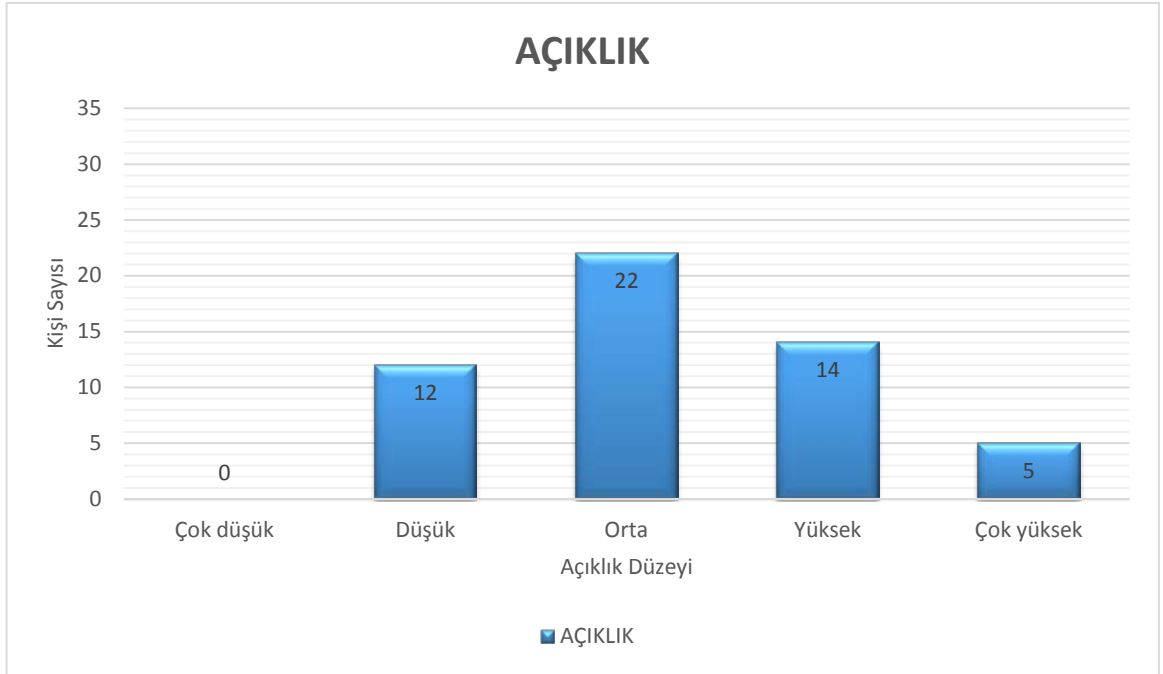

Grafik 45. Strese yenilme düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Deneyime açıklık özelliği katılımcıların 1'inde çok düşük, 6'sında düşük, 17'sinde orta, 21'inde yüksek ve 8'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu verilere göre katılımcıların %86,79'unda deneyime açıklık boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit

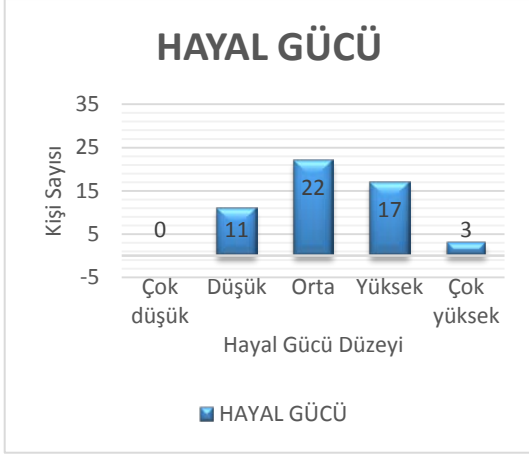
edilmiştir. Zihinsel merak özelliği katılımcıların 2'sinde çok düşük, 7'sinde düşük, 26'sında orta, 11'inde yüksek, 7'sinde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Buradan katılımcıların %83,01'inde zihinsel merak boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Açık görüş özelliği katılımcıların 3'ünde çok düşük, 13'ünde düşük, 14'ünde orta, 22'sinde yüksek ve 1'inde çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu verilere göre katılımcıların %69,81'inde açık görüş boyutunun orta ve ortanın üzeri bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Açıklığın ve alt boyutlarının düzeylerinin katılımcı sayısına göre dağılımı Grafik 46,47,48,49,50,51,52'de görülmektedir.

Grafik 46.Açıklık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

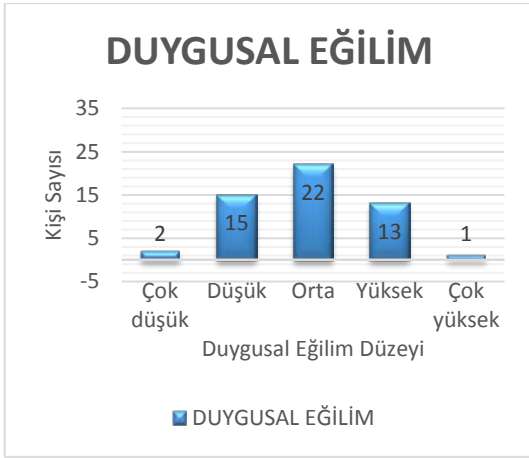
Kişilik boyutları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Geçimlilik ve sorumluluk boyutları arasında zayıf pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir ($P < 0.05$).

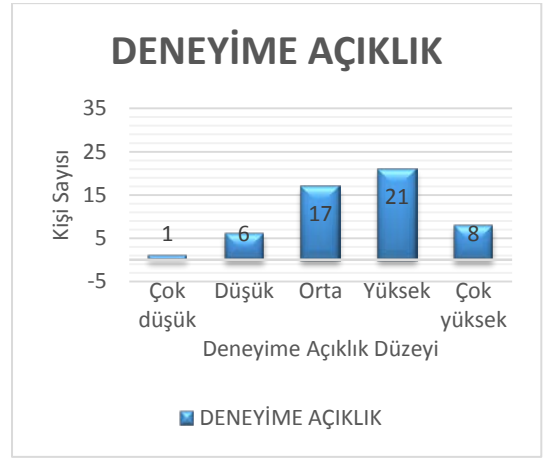
Grafik 47. Hayal gücü düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

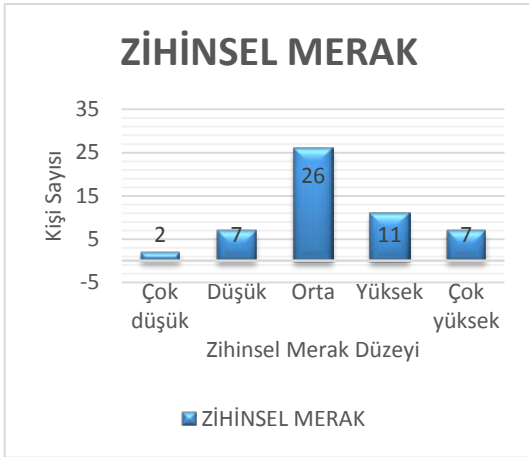
Grafik 48. Estetik eğilim düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

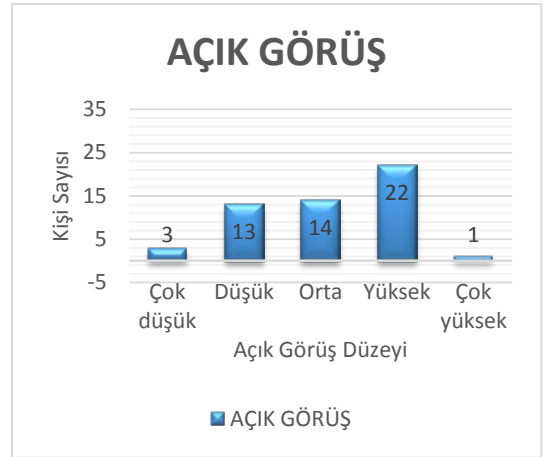
Grafik 49. Duygusal eğilim düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 50. Deneyime açıklık düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 51. Zihinsel merak düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

Grafik 52. Açık görüş düzeylerinin katılımcı sayılarına göre dağılımı

VI. TARTIŞMA

Demografik veri formundan elde edilen veriler analiz edildiğinde çalışmaya katılan katılımcıların yaş ortalamasının 37,72 ($\pm 10,52$) olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılanlar yaşlarına göre gruplandığında ise büyük bir bölümünün (%30,76) 25-35 yaş grubunda olduğu gözlenmiştir. Dalışa bağlı olarak gelişen disbarik osteonekroz hastalığının profesyonel dalgıçlardaki insidensinin saptanması amacıyla ülkemizde 51 profesyonel dalgıç ile yapılan bir çalışmada da profesyonel dalgıçların yaş ortalaması 43 olarak bulunmuştur (51). Katılımcılardan sadece 3'ünün (%4,61) 55 yaşından büyük olduğu, en yaşlısının 62 yaşında olduğu tespit edilmiştir. Buradan profesyonel dalgıçlık mesleğinin daha çok gençler tarafından icra edildiği çıkarımında bulunulabilir.

Çalışmaya katılan 65 profesyonel dalgıçtan 63'ünün erkek 2'sinin kadın olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılık profesyonel dalgıçlık mesleğinin icra edilirken, ileri derecede fiziksel dayanıklılık ve bazen yüksek düzeyde efor gerektirmesinden dolayı normal olarak kabul edilebilir. Çalışmaya katılan kadınlar profesyonel dalgıçlık dışında bir mesleki faaliyette bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Yaygın olmasa da profesyonel dalgıçlık mesleğini kadınlar da yapabilmektedirler.

Profesyonel dalgıçların doğdukları yerin, çocukluklarında ikamet ettikleri yerin ve şu an ikamet ettikleri yerin deniz kıyısında olması, katılımcıların bu mesleği seçmelerini etkilemiş olabilir. Katılımcılar sorgulandığında %81,53 'ünün denize kıyısı olan bölgelerde doğduğu, %67,69'unun çocukluğunu denize kıyısı olan bölgelerde geçirdiği görülmüştür. Katılımcıların denize kıyısı olan, sualtı aktivitelerine ulaşımın nispeten daha kolay olduğu bölgelerde doğması ve çocukluklarını geçirmesi onları bu aktivite ya da mesleğe yönlendirmiş olabilir. Ancak bu durum ülke nüfus dağılımına bakıldığında denize kıyısı olan yerlerin nüfus yoğunluğunun daha fazla olmasından da kaynaklanmış olabilir. Katılımcıların şu an ikamet ettikleri yerlere bakıldığında %92,30'unun denize kıyısı olan yerlerde ikamet ettiği görülmüştür. Katılımcıların yaşadıkları yerin sualtı aktivitelerinin yapılabileceği, denize kıyısı olan yerlerde olması doğal olarak görülebilir. Bununla birlikte bazı katılımcıların (%7,70) denize kıyısı olmayan yerlerde yaşadığı görülmüştür. Bu da bazı katılımcıların bu işi mevsimsel olarak yaptığını ve mesleğin belirli mevsimlerde daha aktif olarak yapıldığını gösterebilir.

Katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında %72,30'unun yüksekokul veya üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Bu, mesleğin yapılabilmesi için kişilerin eğitim düzeyinin yüksek olması gerektiğini gösterebilir. Bununla birlikte çalışmanın internet üzerinden yapılmış olması ve katılımcıların bilgisayar kullanıp, internete girebiliyor olması

gerektiğinden de çalışmaya katılan kişilerin eğitim düzeyi yüksek çıkmış olabilir. İleride yapılacak çalışmaların yüz yüze veya basılı formlarla yapılması bu konuda daha fazla fikir verebilir.

Çalışmaya katılan katılımcıların mezun oldukları lise sorgulandığında en yüksek oranla 29 dalgıcın (%44,61) düz liseden, dalışla alakalı olabilecek denizcilik lisesinden ise 7 dalgıcın (%10,76) mezun olduğu görülmüştür. Ülkemizin üniversitelerinin meslek yüksekokullarındaki sualtı teknolojisi bölümlerinde eğitim görmekte olan öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %36 ile en fazla oranda denizcilik lisesi mezunu oldukları görülmüştür (2). Ülkemizin üniversitelerinin meslek yüksekokullarındaki sualtı teknolojisi bölümlerinde eğitim görebilmek için, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezince yapılan sınavlarda yeterli puan almak gerekmektedir. Son yıllarda ise denizcilik lisesinden mezun olanlara sualtı teknolojileri bölümüne sınavsız geçiş hakkı tanınmaktadır. Denizcilik lisesinden mezuniyet oranının bizim çalışmamızda nispeten düşük çıkması bu yeni düzenlemeden kaynaklanmaktadır. Gelecekte profesyonel dalgıçlar arasında deniz lisesi mezunlarının sayıca artacağı öngörülebilir.

Katılımcıların baba meslekleri sorgulandığında en yüksek oran ile %27,69'unun babasının emekli olduğu görülmüştür. Dalgıcılıkla ilişkili olabilecek meslekler açısından değerlendirildiğinde katılımcıların sadece 2'sinin (%3,07) babasının dalgıç olduğu tespit edilmiştir. Anne mesleklerine bakıldığında ise en yüksek oranla katılımcıların %78,46'sının annesinin ev hanımı olduğu, hiçbir katılımcının annesinin dalgıcılıkla ilişkili olabilecek bir meslekle uğraşmadığı görülmüştür. Bu da ebeveyn mesleklerinin katılımcıları bu mesleğe yönlendirmesi açısından belirleyici olmadığını gösterebilir.

Katılımcıların çocukluk dönemlerinde ailelerinin gelir düzeyi sorgulandığında en yüksek oranla % 75'inin orta gelir düzeyinde olduğu saptanmıştır. Bu sonuç katılımcıların ailelerinin gelir düzeyinin mesleği seçmelerine herhangi bir katkı sağlamadığı şeklinde yorumlanabilir. Katılımcıların mesleğe başlamadan önce dalış yapıp yapmadıkları sorgulandığında katılımcıların %76,92'sinin daha önce de dalış yaptığı, bunlardan en yüksek oranla %70'inin SCUBA ile dalış yaptıkları görülmüştür. Katılımcıların zaten aşına oldukları bir aktivite olan, dalışla ilgili bir mesleği seçmeleri doğal görülmektedir. Ayrıca katılımcıların meslek hayatlarına, daha önceden var olan bilgi ve tecrübeleri sayesinde, daha kolay adapte oldukları da söylenebilir.

Katılımcıların bu mesleği seçme nedenleri sorgulandığında %73,84'ünün sualtını çok sevdiği, sualtına merak duyduğu için bu mesleği seçtiği görülmüştür. Bu da katılımcıların

mesleğe yönelmesinde zaten var olan sualtı sevgileri ve meraklarının en başta gelen etken olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların profesyonel sualtıadamı yeterlik belgelerinin yeterlik seviyesi sorgulandığında %52'sinin birinci sınıf dalgıç (first class diver), %35'inin balıkadam (SCUBA diver) olduğu saptanmıştır. Buradan ülkemizdeki profesyonel sualtıadamlarının çoğunluğunun birinci sınıf dalgıç olduğu sonucunu çıkarmak yanıltıcı olabilir. Bu durum çalışmaya katılanların büyük oranda sualtıyla ilgili meslek yüksek okullarından mezun olmasından kaynaklanmaktadır. Zira bu okullardan mezun olanlar birinci sınıf dalgıç yeterliliğini alabilmekte, katılımcıların belgelerini nasıl aldıklarına bakıldığında da en yüksek oranla %44,61'inin belgesini, Üniversite, fakülte ve yüksekokulların sualtı ile ilgili eğitim veren bölümlerinden mezun olup liman başkanlıklarından aldığı görülmüştür. Bu yüksek oran, mesleğin yapılabilmesi amacıyla ilgili bölümlere girecek öğrencilerin seçiminin, eğitim programlarının, öğrencilerin eğitim aşamalarının ne kadar büyük önem arz ettiğini göstermesi açısından da değerli olabilir. Fakat daha önce de belirtildiği gibi çalışmanın internet üzerinden yapılmış olması ve katılımcıların bilgisayar kullanıp, internete girebiliyor olması gerektiğinden çalışmaya katılan kişilerin demografik özellikleri ülkemizdeki profesyonel dalgıçların demografik özelliklerini yansıtmayabileceği akılda tutulmalıdır.

Çalışmaya katılan birinci sınıf dalgıçlardan %85,29'unun belgesini, Üniversite, fakülte ve yüksekokulların sualtı ile ilgili eğitim veren bölümlerinden mezun olup liman başkanlıklarından aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuç alternatif yollarla birinci sınıf dalgıç yeterliliği almanın güçlüğünden kaynaklanmaktadır. Katılımcılardan balıkadam seviyesinde yeterliliğe sahip kişilere bakıldığı zaman büyük çoğunluğunun (%60,86) belgesini Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu'nda eğitmen olduğu için ilgili mevzuata göre liman başkanlıklarından aldığı görülmüştür. Bu da balıkadam yeterliğine sahip kişilerin çoğunun aslında daha önceden eğitmen dalgıç olduğunu ve sonradan, belki de sualtı sevgisi ve dalış merakı yüzünden, bu mesleğe yöneldiğini düşündürebilir. Ayrıca diğer yollarla balıkadam yeterlilik belgesine hak kazanmanın daha zor olması da bu durumda etkili olabilir. İkinci sınıf dalgıçlara bakıldığı zaman %71,42'sinin belgesini, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı veya Emniyet Genel Müdürlüğü'nden ayrıldıktan sonra liman başkanlıklarından aldığı görülmüştür. Bu da ülkemizde görev yapmakta olan ikinci sınıf dalgıçların önemli bir kısmının aslında daha önce asker veya polis dalgıç olarak mesleğini icra ettiklerinin bir göstergesidir.

Katılımcılardan %69,23'ünün profesyonel dalgıç olarak çalışmaya başlamadan önce başka bir işte çalıştığı saptanmıştır. Bu veriyle ülkemizdeki profesyonel dalgıçların büyük

çoğunluğunun aslında daha önce de bir mesleğe sahip olduğu ve zaman içerisinde sualtına olan merak ve ilgileri nedeniyle bu mesleğe yönelmiş olabilecekleri söylenebilir. Katılımcıların %32,3'ünün ise şu anda başka bir meslekle de uğraştıkları görülmüştür. Şu anda başka bir meslekle uğraşanlardan %23,8'inin dalış eğitmenliği, kaptanlık, dalış operasyonları kontrolörlüğü gibi her biri birbirinden farklı olmak üzere, sualtı ortamında yapılan veya bu sektörle yakından ilişkili meslekler olduğu tespit edilmiştir. Buradan bu kişilerin profesyonel dalgıç olarak çalışmadığı zamanlarda deniz ve sualtı ortamından kopamadıkları sonucu çıkarılabilir.

Çalışmaya katılanların en yüksek oranla %53,84'ünün 10 yıldan uzun süredir bu mesleği yaptıkları görülmüş olup, yıllık ortalama dalış sayıları sorgulandığında en yüksek oranda %49,23 ile 32 dalgıcın yılda 200'den fazla sayıda dalış yaptığı saptanmıştır. Bunların yanında katılımcılara mesleklerini sevip sevmedikleri sorgulanmış ve %96,92 gibi yüksek bir oranda katılımcıların mesleklerini sevdiği saptanmıştır. Buradan profesyonel dalış gibi aslında kişileri fiziksel olarak zorlayabilecek, yüksek derecede dayanıklılık gerektirebilecek bir mesleğin yapılabilmesi için, mesleğin uygulayıcıları tarafından gerçekten sevilmesi gereken bir meslek olduğu ve kişilerin bu mesleği yapabilmek için bedenlen ve ruhen yeterli özellikleri taşıması gerektiğini varsayabiliriz.

Çalışmaya katılanların aylık gelirleri sorgulandığında en yüksek oranda %36,92'sinin aylık gelirinin 3000-5000 TL arasında olduğu, %26,15'inin gelirinin 5000 TL'den fazla olduğu, sadece %13,84'ünün gelirinin 2000 TL'den az olduğu görülmüştür. Asgari ücretin 1300 TL olduğu ülkemizde bu veriler yorumlandığında profesyonel dalgıçların aylık gelirlerinin, diğer mesleklere kıyasla görece daha yüksek olduğu ve profesyonel dalgıçların topluma oranla daha yüksek bir gelir düzeyine sahip olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte katılımcıların çalışma koşulları ve gelirlerinden memnun olup olmadıkları sorgulandığında 25 dalgıcın (%38,46) iyi ve çok iyi düzeyde memnun olduğu, sadece 4 dalgıcın (%6,15) ise çok kötü düzeyde memnun olmadığı görülmüştür. Buradan dalgıçların toplum ortalamasına göre daha iyi kazandıklarının farkında oldukları ve mesleklerinden genel olarak memnun oldukları öngörülebilir.

Katılımcıların dalışa bağlı herhangi bir hastalık veya hastalıklar geçirip geçirmediği sorgulanmış olup, dalgıçların %24,61 (16 dalgıç) gibi bir oranda, dalışa bağlı bir hastalık geçirdiklerini belirttikleri görülmüştür. Meslek hastalığı olarak göz önüne alındığında, dalgıçların dörtte birinin dalışa bağlı bir hastalık geçirmesi yüksek bir oran olarak görülebilir. Katılımcıların dalışa bağlı geçirdikleri hastalıklara bakıldığında ise hastalık geçirenlerin %75'inin dekompresyon hastalığı geçirdiği, toplamda 65 profesyonel dalgıç arasında

dekompresyon hastalığı geçirme oranının %18,46 olduğu görülmüştür. Bu oranlar aslında yeterli eğitim almış ve dekompresyon tabloları, limitleri, süreleri ile ilgili bilgi sahibi olması gereken bir toplulukta yüksek olarak görülebilir. Bu noktada dekompresyon hastalığı gibi ciddi bir rahatsızlığın halen bu kadar yüksek oranda görülmesinden profesyonel dalgıçların emniyetli dalış kurallarını ihmal edebildikleri sonucu çıkarılabilir. Ülkemizde 1997 yılında Toklu ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada, sünger ve salyangoz dalgıçlarından oluşan profesyonel dalgıçların dekompresyon hastalığı geçirme oranı %74,5 olarak saptanmış olup bunun yapılan dalışlarda belirli bir dekompresyon tablosuna uyulmamasından kaynaklandığı belirtilmiştir (51). Bu iki orana bakıldığında aradan geçen yıllar içerisinde profesyonel dalgıçların eğitim düzeyinin daha da yükseldiği, dekompresyon hastalığı ile ilgili bilgi ve tecrübelerini arttırdıkları ve emniyetli dalış kurallarına daha fazla uydukları düşünülebilir.

Hastalık geçiren dalgıçlardan 3'ünün (%18,75) kulak barotravması geçirdiği, toplamda 65 profesyonel dalgıç arasında kulak barotravması geçirme oranının %4,61 olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalarda, dalışlarda karşılaşılan en sık problemin orta kulak barotravması olduğu belirtilmiştir (38). 51 amatör ve 46 tecrübeli SCUBA dalıcısı ile yapılan bir çalışmada, dalışın hemen arkasından yapılan otoskopik muayenede dalıcıların %30'unun orta kulak barotravması geçirdiği görülmüştür. (30). Bizim çalışmamızla karşılaştırıldığında kulak barotravması geçirme oranının tecrübeleri sayesinde profesyonel dalgıçlarda daha az görüldüğü çıkarımında bulunulabilir. Ancak kulak barotravmasının bir hastalık olarak önemslenmediği için bildirilmemiş olma ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

Dalgıçlık mesleği birçok yönüyle yeryüzünden farklı fiziksel koşullara sahip olan sualtı ortamında icra edilmektedir. Sualtı yapısal, çevresel, fiziksel ve psikolojik olarak çalışanlar üzerinde risk oluşturabilecek bir ortam olarak görülebilir. Sualtında çalışanların bazen yüksek efor gösterilmesi gereken böyle bir ortam için yeterli fiziksel özelliklere sahip olmaları gereklidir. Bunun yanında dalgıçların kişilik özelliklerinin de dalışa uygun olması, hem oluşabilecek insan kaynaklı dalış kazalarının azalmasına hem de verimli bir iş performansı gösterilmesine katkı sağlayabilir. Dalgıçların kişilik özelliklerinin nasıl olması gerektiği ile ilgili bir görüş birliği olmamasına rağmen, dalgıçların kişilik özelliklerinin meslek hayatlarında çok önemli olduğu kabul edilmektedir (42).

Dalgıçların kişilik özelliklerini saptayabilmek için bu güne kadar yapılan çalışmaların çoğunlukla donanma dalgıçları üzerinde yapıldığı görülmektedir (14). Bu çalışmalarda birçok farklı envanter ile donanma dalgıçlarının kişilik özellikleri araştırılmış, fakat ortak kullanılabilecek bir envanter konusunda görüş birliğine varılamamıştır. Böyle bir envanter

tespit edilebilir ise bunun donanmaya dalgıç seçiminde kullanılması hedeflenmiştir (10, 11). Birçok araştırmacı, dalışın farklı bir spor türü olması nedeniyle, rekreasyonel dalıcıların kişilik özelliklerinin de spesifik olacağını öne sürmüştür (37, 39). Rekreasyonel dalıcıların, donanma dalgıçlarının, serbest dalıcıların, dalış yapmayan kişilerin kişilik özelliklerinin araştırıldığı ve birbirleriyle karşılaştırıldığı çalışmalar mevcuttur (53, 15, 6). Literatüre bakıldığında profesyonel dalgıçların kişilik özellikleri ile ilgili çok az sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir.

Rekreasyonel dalgıçlarla yapılan bir çalışmada dalgıçların kişilik özellikleri araştırılmış ve buna göre rekreasyonel dalgıçların uyumluluk, sıcakkanlılık ve duyarlılık skorları düşük saptanırken, kendi kendine yetme, cesaret ve uyarılabilirlik skorları yüksek saptanmıştır (15). Serbest dalış yapan kişilerin yapmayanlarla karşılaştırıldığı bir çalışmada da dalış yapanların anksiyetelerinin, stres seviyelerinin ve negatif duygulanımlarının, dalış yapmayanlara göre daha düşük, iç kontrol ve başa çıkma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (6).

Amerika’da donanma dalgıçları üzerinde yapılan ve dalgıçların kişilik özelliklerinin araştırıldığı bir çalışmada, 20 birinci sınıf dalgıç olan donanma dalgıç ile yine deniz kuvvetlerinde çalışan, dalış yapmayan 20 er karşılaştırılmış ve donanma dalgıçlarının agresiflik, değişim ve kumar eğilimlerinin daha yüksek, bağlılık ve tatmin olma eğilimlerinin daha düşük olduğu saptanmıştır (13). Aktif olarak çalışan 72 donanma dalgıç ile dalgıçlarda hangi özelliklerin belirgin olduğu saptamak için Kişilik Tarzlarının Milyon Endeksinin uygulandığı bir çalışma yapılmıştır. Kişilerin adaptif ve adaptif olmayan özelliklerinin araştırıldığı, katılımcıların kişiliklerini; motivasyon amaçları, bilişsel modları, kişilerarası davranışları olmak üzere üç ana boyutta inceleyen bu test sonucunda dalgıçlarda geliştirme, değiştirme, bireyselleşme, düşünme ve kontrol olmak üzere beş özelliğin baskın olduğu saptanmıştır. Baskın saptanan özelliklerin dalgıçların çalıştığı askeri koşullar ve donanmadaki dalış görevlerine adaptasyonları ile baskınlaştığı belirtilmiştir (12). Güney Afrika’da yapılan donanma dalgıçlarının kişilik özelliklerinin araştırıldığı bir çalışmada 16 Kişilik Faktör envanteri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, çalışmaya katılan 100 donanma dalgıcında envantere göre grup oryantasyonu, coşku, maceraperestlik ve güven olmak üzere dört ögenin dalgıçlar için en tanımlayıcı özellikler olduğu saptanmıştır. Yine bu çalışmada dalgıçlar ile 85 denizaltı personelinin kişilik özellikleri de karşılaştırılmıştır. Dalgıçlarda coşku, denizaltıcılarda ise ihtiyatlılık özelliği daha yüksek saptanmıştır (54). Donanma dalgıçları üzerinde yapılan başka bir çalışmada, dalgıçlara Kaliforniya Kişilik Envanteri uygulanmıştır. Kaliforniya Kişilik Envanteri kişilik özelliklerini; kişilerarası tip ve tavır ölçekleri, içselleştirme ve geleneksellik ölçekleri, entelektüel ve zihinsel işleyiş ölçekleri, rol tipi

ölçekler olmak üzere 4 ana ölçekte sınıflandırmıştır. Çalışma sonucunda normal popülasyonla karşılaştırıldığında dalgıçların daha özerk, daha bağımsız ve sosyal uyumlarının daha problemli olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada dalgıçların kaygı düzeylerini ölçmek için de bir test uygulanmış ve dalgıçların kronik anksiyete düzeyinin diğer bireylere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir (14). Yine Güney Afrika’da donanma dalgıçları ile donanmada çalışan dalgıç olmayan personeller ve rekreasyonel dalgıçların kişilik özelliklerinin karşılaştırıldığı bir çalışma yapılmış olup bu çalışmada 16 Kişilik Faktör envanteri kullanılmıştır. Her grupta 28 katılımcı ile yapılan bu çalışmada donanma dalgıçlarının egolarının ve maceracı özelliklerinin donanmada çalışan dalgıç olmayan personellere göre daha yüksek olduğu, ayrıca personellere göre daha sert görüşlü oldukları saptanmıştır. Donanma dalgıçları rekreasyonel dalgıçlarla karşılaştırıldığında donanma dalgıçlarının süper ego, öz duyarlılık, pratiklik, zekâ skorlarının daha yüksek, girişkenlik skorlarının ise daha düşük tespit edilmiştir (53).

Bugüne kadar yapılmış olan çalışmalarda dalgıçların kişilik özelliklerini tespit etmek için birçok farklı envanter kullanılmış olup, bu envanterlerin birbirlerinden farklı olması çalışmalar arası karşılaştırma yapma imkanını azaltmaktadır. Geçerlilik ve güvenilirlik yönünden etkinliği kanıtlanmış olan beş faktör kişilik modelinin, son yıllarda yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla bu karşılaştırma imkanının artacağı öngörülebilir. Bu çalışmada beş faktör kişilik modelinin seçilmesinin amacı son yıllarda yapılmış ve gelecekte yapılacak olan çalışmalarla karşılaştırma yapılabilmesi imkanını arttırmaktır. Beş faktör kişilik özelliklerinin ölçülmesini sağlayan NEO PI-R kişilik envanteri 240 maddeden oluşmaktadır. Envanterin uygulanmasının uzun zaman gerektirmesi ve bu yüzden uygulanmasının pratik olmaması nedeniyle bazı eleştiriler bulunmasına rağmen, NEO PI-R kişilik envanteri ile kişilerin kişilik özellikleri derinlemesine incelenebilmektedir. NEO PI-R kişilik envanterinin uzun olmasından dolayı bazı çalışmalarda daha kısa envanterlerin tercih edildiği bilinmektedir (47).

NEO PI-R kişilik envanterinin katılımcılar tarafından tek oturumda tamamlanma süresinin ortalama olarak 45-90 dakika arası sürdüğü tahmin edilmektedir. İnternet üzerinden uygulanan envanterde katılımcılara soruların tamamını tek oturumda tamamlayamamaları halinde, tamamlanamayan kısmın daha sonra tamamlanması olanağı sağlandığından, katılımcıların net olarak ne kadar sürede envanteri tamamladıkları bilinmemektedir. Fakat katılımcıların envanteri tamamlama sürelerinin okuma hızlarına ve bilgisayar kullanma becerilerine göre değişebildiği öngörülebilir.

NEO PI-R kişilik envanteri bireylerin kişilik özelliklerini beş ana boyutta incelemektedir. Bu beş ana boyut; dışa dönüklük, duygusal dengesizlik, geçimlilik, sorumluluk ve açıklık özelliklerinden oluşmaktadır. Bu beş ana boyutun her birinin altı tane alt boyutu bulunmaktadır. Beş faktör modeline göre profesyonel bir dalgıcın hangi özelliklere ne düzeyde sahip olması gerektiği konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Ancak ortam koşullarının farklı olması nedeniyle ortaya çıkan riskler karşısında, profesyonel dalgıcın kendi ve içinde bulunduğu ekibin hayatını riske sokmayacak şekilde, geçimli, sorumluluğunun bilincinde, duygusal olarak dengeli olması gerektiği ileri sürülebilir.

Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçlar geçimlilik boyutu açısından değerlendirildiğinde katılımcılardan hiçbirinin (%0) çok düşük düzeyde geçimliliğe sahip olmadığı, % 15,'inin düşük düzeyde geçimlilik düzeyine sahip olduğu, geriye kalan %85'lik kısmının ise orta, yüksek ve çok yüksek düzeylerde geçimliliğe sahip olduğu gözlenmiştir. Ekip çalışmasının çok önemli olduğu profesyonel dalgıçlık mesleğinde, çalışanların birbiri ile uyum içinde çalışabilmesi açısından, dalgıçların kişilik özelliklerinden geçimlilik boyutunun yüksek düzeylerde olması arzu edilen bir durumdur. Geçimlilik düzeyi düşük olan bireylerin işbirliğine kapalı, uyumsuz, kötümser, merhametsiz, çıkarıcı, şüpheli, saldırgan olabilecekleri bilinmektedir (49). Bu özelliklere sahip birinin dalgıçlık gibi sualtında diğer meslektaşları ile yüksek seviyede işbirliğine dayalı bir mesleği icra etmesi, hem kişinin hem de meslektaşlarının hayatını dahi tehlikeye sokacak risklere neden olabilir. Ayrıca bu özelliklere sahip bir dalgıcın mesleğini başarılı bir şekilde sürdürmesi pek mümkün olmayabilir. Bizim grubumuzun büyük bir bölümünde geçimlilik düzeyinin orta, yüksek ve çok yüksek çıkması çalışmaya katılanlarda olumlu bir özellik olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların sadece 6'sının (%11,32) geçimlilik boyutunun alt boyutlarından biri olan başkalarına güven özelliğinin, iki ayrı uç olan, çok düşük veya çok yüksek düzeyde çıktığı gözlemlenmiştir. Dalgıçlık gibi sualtında birçok riski barındıran bir mesleği yapacak kişinin birlikte çalıştığı insanlara tamamen güvensiz olması ne kadar sorun yaratacaksa, birlikte çalıştığı kişilere sonsuz güven duyup tedbirsiz davranması da aynı derecede tehlikeli olabilir. Bu açıdan dalgıçların başkalarına güven özelliğinin uç boyutlarda olmaması, dalgıçların bireysel olarak mesleki risklere ne kadar hazır olduklarını gösterebilir. Yardımseverlik alt boyutunun katılımcıların sadece 4'ünde (%7,54) düşük ve çok düşük düzeylerde çıktığı görülmüştür. Meslektaşları ile ekip halinde çalışması gereken dalgıçların yardımsever olmamaları dalgıçların meslek hayatlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Uyum özelliğinin katılımcıların 44'ünde (%83,01) orta, yüksek ve çok yüksek düzeylerde olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda uyumluluk düzeyi yüksek bireylerin diğer bireylere göre daha işbirlikçi,

anlayışlı, güvenilir olduğu görülmüştür (33). Uyum düzeyinin yüksek olması meslektaşları ile işbirliği açısından dalgıçlarda görülmesi beklenen bir durumdur. Katılımcıların açık sözlülük ve alçak gönüllük özelliklerine bakıldığında puan ortalamalarına göre bu özelliklerin yüksek düzeyde çıktığı görülmüştür. Başka insanlarla sürekli ilişki kurmayı gerektiren dalgıcılık mesleğinde, kişilerin diğer bireylere karşı açık sözlü olmaları mesleki güvenilirlik açısından önemli bir özellik olarak sayılabilir. Alçak gönüllü olmayan bir dalgıcın ise hem mesleki hem de toplumsal olarak çevresinden saygı görmeyeceği ve hayatında zorluklarla karşılaşabileceği öngörülebilir.

Katılımcılar beş faktör kişilik modelinin ana boyutlarından biri olan sorumluluk açısından değerlendirildiğinde katılımcılardan sadece 1'er kişinin (toplamda %3,77) sorumluluk düzeylerinin çok düşük ve düşük olduğu, %96,2'sinin sorumluluk boyutunun orta, yüksek ve çok yüksek düzeylerde olduğu tespit edilmiştir. Sorumluluk özelliği kişilerin bir hedefe yönelik davranışlarındaki planlılıkları, motivasyonları, organizasyon becerileri ve başarıları ile ilişkili bir kavramdır (49). Bireylerin sorumluluk özelliğinin düşük olması dikkatsizlik, güvensizlik ve hedeflere ulaşmada rahatlık ile ilişkilendirilmiştir. Yapılan çalışmalar kişilerin sorumluluk boyutları ile mesleki başarıları arasında aynı yönde bir ilişki olduğunu göstermiştir (9). Buradan yola çıkarak dalgıcılık gibi birçok riski bünyesinde barındıran bir mesleği başarı ile icra edebilmek için dalgıçların sorumluluk özelliklerinin düşük düzeylerde olmaması gerektiği öngörülebilir. Dalgıçların sorumluluk özelliklerinin düşük düzeylerde olması meslek hayatlarında sorunlar yaşamalarına neden olabilir. Bizim çalışmamızda yüksek çıkan sorumluluk düzeyi profesyonel dalgıçların sorumluluk düzeylerinin düşük düzeyde olmaması gerektiğini desteklemiştir.

Beceriklilik duygusu, düzen, göreve bağlılık, başarıma güdüsü, öz disiplin ve ayrıntılı düşünme sorumluluk ana boyutunun alt boyutlarıdır. Katılımcılardan 51'inin (%96,2) beceriklilik duygusu özelliğinin puanı orta, yüksek ve çok yüksek düzeylerde çıkmıştır. Katılımcıların beceriklilik duygusu puan ortalamaları da yüksek düzeyde çıkmıştır. Beceriklilik duygusu yüksek bireyler yetkin ve etkili iken, düşük olan bireyler özgüven eksikliği olan ve tam hazırlanamayan kişilerdir. Beceriklilik duygusu düşük olan, tam hazır olmakta problemleri bulunan ve özgüven eksikliği olan bireylerin dalgıç olması, bu bireylerin sualtı ortamının risklerini tam olarak kaldıramayacağını ve mesleklerini yaparken zorlanabileceklerini gösterebilir. Düzen özelliği de katılımcıların 50'sinde (%94,3) orta, yüksek ve çok yüksek düzeylerde çıkmış olup, hiçbir katılımcıda düzen özelliğinin çok düşük düzeyde olmadığı saptanmıştır. Düzen boyutu yüksek kişiler işlerini yaparken sistematik düşünüp ve çalışır iken, düşük olan bireylerin organizasyon yeteneği sınırlıdır. Dalış gibi birçok farklı ve

karmaşık ekipman, araç, gereçle yapılan bir aktiviteyi meslek olarak seçecek kişilerin sualtına inmeden gerekli planlamaları, kontrolleri yapmaları ve organizasyon yeteneklerinin yüksek olması bu kişilerin mesleki başarılarının yüksek olmasını sağlayabilir. Göreve bağlılık alt boyutu katılımcıların 12'sinde (%22,64) düşük ve çok düşük düzeylerde saptanmıştır. Göreve bağlılık boyutu düşük olan bireyler bir işi yaparken karşılarına çıkabilecek zorluklar karşısında kolayca pes edebilirler ancak yüksek olanlar mevcut işlerini bitirebilmek için motivasyonlarını kaybetmezler. Göreve bağlılığı düşük olan dalgıçların, sualtı gibi karşılarına birçok zorluğun çıkacağı bir ortamda, çalışmasının uygun olmayacağı öngörülebilir. Katılımcıların öz disiplin özelliği puan ortalamaları yüksek düzeyde çıkmıştır. 49 katılımcının (%92,4) öz disiplin özelliği puanı orta, yüksek ve çok yüksek düzeylerde olduğu, hiçbir katılımcının puanının çok düşük düzeyde olmadığı görülmüştür. Öz disiplin boyutu yüksek olan bireylerin programlı ve işlerini tamamlamaya odaklı oldukları, düşük olanların işlerini erteledikleri ve dikkatlerinin dağınık oldukları bilinmektedir. Dikkati dağınık bir dalgıcın mesleğini icra ederken birçok riskle karşılaşabileceği ne kadar öngörülebilir ise, programlı ve disiplinli bir dalgıcın da mesleki başarısının o kadar yüksek olacağı tahmin edilebilir. Sorumluluk ana boyutu ve alt boyutlarının düşük düzeylerde olması mesleki başarının yanında akademik başarıyı da olumsuz yönde etkilediği yapılan çalışmalarda gösterilmiştir (9, 26, 35, 47).

Dışa dönüklük özelliği yüksek olanlar genel anlamda iş ortamını ve çalışma çevresini daha olumlu algırlar. Bu bireyler iş ortamında pozitif sosyal çevreyi tecrübe eder ve çalışma arkadaşlarından pozitif tepkiler alırlar. (5). Dışa dönüklük özelliği yüksek bireyler genellikle çevreleri tarafından sevilirler ve özel hayatlarında başarılıdırlar. Profesyonel dalgıcılık açısından değerlendirildiğinde bireyin dışa dönük olması ekip arkadaşlarıyla iletişim kurmasını kolaylaştırabilir. Bununla beraber dışa dönüklüğün alt boyutlarından biri olan heyecan arama özelliğinin profesyonel dalgıcılarda düşük olması bir avantaj olabilir. Çalışmaya katılan bireylerin dışa dönüklük düzeyine bakıldığında 36 dalgıcın (%67,9) orta, yüksek ve çok yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcıların dışa dönüklük boyutu ve heyecan arama boyutu dışındaki diğer alt boyutları orta ve yüksek düzeylerde tespit edilmesine karşı heyecan arama alt boyutunun katılımcıların 43'ünde (%81,13) orta, düşük ve çok düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Bireylerin maceraperest ve adrenalin düşkünü olması bireylerin heyecan arama özellikleri ile ilişkilendirilmektedir. Yapılan çalışmalarda heyecan arama özelliğinin risk alma eğilimiyle yakın ilişki içinde olduğu saptanmıştır (40). Heyecan arama düzeyi yüksek bir dalgıcın sualtında riskli davranışlar sergilemesi dalış kazalarına neden olabilir.

Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların duygusal dengesizlik boyutu değerlendirildiğinde katılımcılardan 48'inin (%90,5) orta, düşük ve çok düşük düzeylerde duygusal dengesizliğe sahip olduğu gözlenmiştir. Duygusal olarak dengesiz bir dalgıç, sualtında gerçekleşebilecek bir aksilik karşısında hemen panik yapıp, hem kendinin hem de diğer dalgıçların hayatlarını dahi riske atacaktır tehlikeli davranışlar gösterebilir. Bu açıdan dalgıçların duygusal dengesizliğinin düşük olması, yaşayabilecekleri mesleki riskler açısından olumlu bir sonuç olarak görülebilir. Duygusal dengesizlik özelliği düşük olan kişilerin duygusal olarak istikrarlı oldukları, soğukkanlı, sakin ve rahat oldukları gösterilmiştir (18).

Duygusal dengesizlik ana boyutu kaygı, kızgınlık, depresyon, sosyal kaygı, kontrolsüz davranış ve strese yenilme alt boyutlarından oluşmaktadır. Katılımcıların kaygı özelliğine bakıldığında katılımcılardan hiçbirinin kaygı düzeyi çok yüksek olmamakla beraber, katılımcıların 49'unun (%92,4), orta, düşük ve çok düşük kaygı düzeyine sahip olduğu gözlenmiştir. Kaygısı yüksek olan bireyler tedirgin ve kararsız iken, düşük olanlar sakin ve rahat davranırlar. Kaygı düzeyi yüksek olan bir dalgıcın sualtında karşılaşılabileceği olumsuzluklar karşısında sakin ve rahat davranamayacağı, böylece gelişebilecek riskli durumlarla baş edemeyeceği öngörülebilir. Katılımcıların kontrolsüz davranış özelliği değerlendirildiğinde katılımcıların 44'ünün (%83) kontrolsüz davranış özelliğinin orta, düşük ve çok düşük düzeylerde olduğu gözlenmiştir. Kontrolsüz davranış özelliği düşük bireyler çevrelerinde gelişen olaylar karşısında kendilerini rahatlıkla kontrol edebilirken, yüksek olanlar dürtülerine kolayca kapılıp düşünmeden hareket edebilirler. Sualtı gibi birçok riski bünyesinde barındıran bir ortamda, kontrolsüz davranmanın yol açabileceği sonuçların telafisi mümkün olmayabilir. Dalgıçların meslekteki başarıları açısından kontrolsüz davranış özelliklerinin, sualtı ortamı dikkate alındığında, düşük düzeylerde olması gerektiği öngörülebilir. Katılımcıların strese yenilme özelliği incelendiğinde dalgıçların hiçbirinin strese yenilme düzeyi çok yüksek olmamakla beraber, katılımcıların 52'sinin (%98,1) orta, düşük ve çok düşük strese yenilme düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Strese yenilme özelliği düşük olan kişiler karşılaştıkları zorlu durumlar karşısında dayanıklı kalabilirken, yüksek olan kişiler böyle durumlar karşısında kolayca umutsuzluğa kapılıp, yenilgiyi kabullenebilirler. Profesyonel dalgıçlık mesleğinin, hem fiziksel hem de ruhsal açıdan, mesleği icra edenlerin birçok riskle baş başa kalabileceği bir meslek olduğu söylenebilir. Strese yenilme özelliği yüksek olan dalgıçların karşılaşılabileceği risklere karşı dayanıksız kalıp, mesleklerini icra ederken sorun yaşayabilecekleri öngörülebilir.

Çalışmaya katılanların açıklık boyutu incelendiğinde 41 kişide (%77,3) bu boyutun orta, yüksek ve çok yüksek düzeyde olduğu gözlenmiştir. Açıklık özelliği yüksek olan bireyler

değişik fikirlere açık, farklılıklara karşı hoşgörülü, yeni sosyal ve siyasal görüşleri benimseyebilen kişilerdir. Açıklık ana boyutunun alt boyutları; hayal gücü, estetik eğilim, duygusal eğilim, deneyime açıklık, zihinsel merak ve açık görüştür. Hayal gücü özelliği yüksek olan bireyler düşük olanlara göre daha hayalperest iken, düşük olanlar bugüne ve gerçeklere odaklıdır. Estetik eğilimi yüksek olan bireyler sanatçı kişilikleri ön planda olan sanata değer veren ve güzeli takdir eden bireylerdir. Duygusal eğilimi yüksek olan kişiler insanların duygularına önem vererek onları anlamaya, empati kurmaya çalışırlar. Deneyime açıklığı yüksek olan bireyler çeşitlilikten, yeni deneyimlerden hoşlanırken düşük olan bireyler daha gelenekçi bireylerdir. Zihinsel merakı yüksek olan kişiler entelektüel ve araştırmacı bireylerdir (40). Profesyonel dalgıçlarda açıklık boyutunun orta ve yüksek olması olumlu bir özellik olarak düşünülebilir.

Katılımcıların deneyime açıklık alt boyutu puanlarına bakıldığında katılımcıların 46'sında (%86,7) deneyime açıklık özelliği orta, yüksek ve çok yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu özelliğin katılımcılar içindeki puan ortalamasının yüksek düzeyde çıkması dalgıçların sualtı gibi yeryüzünden farklı fiziksel bir ortama olan merakları ve yeni deneyimler yaşama isteklerinden kaynaklanmış olabilir.

Profesyonel dalgıçların kişisel özelliklerinin belirli normlara uyması, mesleği icra edeceklerin mesleki başarılarına katkı sağlayacağı öngörülebilir. Ayrıca profesyonel dalgıçların mesleki bilgi ve becerilerinin yeterli düzeyde olması hem dalgıçlar hem de birlikte çalıştıkları meslektaşları için hayati önem arz etmektedir. Sualtında yapılacak en ufak bir hatanın veya en ufak bir dalgınlığın ölüme dahi yol açabileceği bilinmektedir. Ülkemizde dalgıçların eğitim gördüğü ilk yükseköğretim kurumu İstanbul Üniversitesi'nde açılmış olan Sualtı Teknolojisi Programı'dır. Açıldığı ilk yıllarda bu program dahilinde, programa alınacak öğrencilerin belirli bir mülakata tabi tutulduğu, su içi becerilerinin ve fizik kondisyonlarının test edildiği bilinmektedir. Bu mülakat ve beceri testlerini başarıyla geçen öğrencilerin, elenen adaylara göre mesleği icra etmek için daha uygun adaylar olduğu varsayılabilir. Sualtı Teknolojisi Programının ilk dönemlerdeki mezunlarından, profesyonel dalgıçlık mesleğine devam edenlerin oranının, günümüz mezunlarına oranla daha yüksek olduğu gözlenmesine rağmen günümüze kadar bu konuda yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Bu programın devamında öğrenci seçimi amacıyla yapılan mülakat ve su içi beceri testleri Yüksek Öğrenim Kurumu tarafından kaldırılmıştır. Bu durumun, söz konusu okullardan mezun olanların profesyonel dalgıç olarak mesleğe devam etme oranını azalttığı düşünülmektedir. Profesyonel dalgıçların çalıştığı koşullar göz önüne alındığında, bu mesleği her icra etmek isteyen başarılı olamayacağı açıktır. Nitekim ülkemizdeki üniversitelerin sualtı teknolojileri

programına kayıt yaptıran öğrencilerin bir kısmının eğitimini yarım bıraktığı, bir kısmının ise mezun olmasına rağmen başka mesleklere yönelip, profesyonel dalgıç olarak çalışmadığı bilinmektedir. Belki de sözü edilen öğrencilerin kişilik özelliklerinin bu mesleği icra etmeye uygun olmaması bu sonucu doğurmaktadır. Keza ülkemizde profesyonel dalgıç yetiştiren, üniversitelerin meslek yüksekokullarındaki sualtı teknolojisi bölümlerinde eğitim görmekte olan öğrenciler ile yapılan bir çalışmada, bu öğrencilerin kişilik özelliklerinin toplumun kişilik özelliklerinden çok farklı olmadığı gözlenmiştir (2).

Dalgıçlar gibi mesleklerini farklı fiziksel koşullarda icra eden bir diğer meslek grubu da pilotlardır. Nasıl ki sorumluluk özelliği yeterince yüksek olmayan birinin, yüzlerce kişinin hayatının sorumluluğunu alarak bir uçağı uçurması uygun değilse, strese yenilme özelliği yüksek olan birinin, her an zararlı bir deniz canlısıyla karşılaşabileceği, ya da gelişebilecek akıntı vb. gibi olumsuz sualtı koşullarında mesleğini icra etmesi uygun olmayacaktır. Pilotların eğitim süreçlerinde, bedenen ve ruhen mesleğe uygunluklarına dair, birçok teste tabi tutuldukları bilinmektedir. Bununla birlikte ülkemizde profesyonel dalgıçların her türlü faaliyetini belirleyen PSY'ye göre profesyonel dalgıçlık belgesi almak isteyen bazı adayların sualtı becerilerinde belirli bir yeterliğe sahip olmaları beklenmektedir. Bu nedenle üniversitelerimizin sualtı teknoloji programlarına alınacak öğrencilerin de belirli mülakat ve testlere tabi tutulması yerinde bir yaklaşım olacaktır. Aktif olarak çalışan profesyonel dalgıçların kişilik özelliklerinin ortak yönlerinin ve demografik verilerinin tespit edildiği çalışmamız ile halihazırda üniversitelerimizin meslek yüksekokullarında eğitim görmekte olan öğrencilerin kişilik özelliklerinin ve demografik özelliklerinin karşılaştırılması, bahsedilen mülakat ve testlerde uygulanabilecek yöntemler için yol gösterici olacaktır.

VII. SONUÇ

Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların %97'sinin erkek olduğu görülmüştür. Katılımcıların %72'sinin yüksekokul veya üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Bu durumun, çalışmanın internet üzerinden yapılmış olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür. Katılımcılardan birinci sınıf (%52) dalgıçların %85'inin profesyonel sualtıadamı yeterlik belgesini üniversite ve fakültelerin sualtı ile ilgili bölümlerinden mezun olarak aldıkları saptanmıştır. Bu sonucun ülkemizdeki profesyonel sualtıadamlarının çoğunluğunun birinci sınıf dalgıç olduğu şeklinde yorumlanmaması gerektiği, durumun çalışmanın internet üzerinden yürütülmesinden kaynaklandığı düşünülmüştür. Katılımcıların %74'ünün sualtını çok sevdiği, sualtına merak duyduğu için bu mesleği seçtiği, %77'sinin bu mesleği seçmeden önce dalış yaptığı belirlenmiştir. Çalışmamıza katılan grubun mesleğe yöneliminde zaten var olan sualtı sevgisi ve merakın önemli bir etken olduğu, daha önceden var olan dalış tecrübesi sayesinde mesleğe daha kolay adapte oldukları düşünülmüştür. Dalgıçların mesleklerini sevip sevmedikleri sorgulandığında %97'sinin bu mesleği sevdiği görülmüştür. Katılımcıların %25'i dalışa bağlı hastalık veya hastalıklar geçirdiğini bildirmiş, bu grubun %75'inin dekompresyon hastalığı, %19'unun kulak barotravması geçirdiği saptanmıştır. Çalışmamıza katılan 65 profesyonel dalgıç arasında, dekompresyon hastalığı prevalansı %18,46 olarak tespit edilmiştir.

Profesyonel dalgıçların kişilik özelliklerinin, mesleğin riskleri bakımından, son derece önemli olduğu düşünülmektedir. İcra edilen mesleğin riskleri göz önüne alındığında dalgıçların riske girmeye yönelik ve stres karşısında yenilme gibi özelliklerinin düşük, başkalarıyla birlikte çalışabilmeye ve disiplinli olmaya yönelik özelliklerinin yüksek düzeylerde olması gerektiği öngörülebilir. Çalışmaya katılan profesyonel dalgıçların kişilik özellikleri değerlendirildiğinde % 84,9'unun geçimliliğinin ve %83'ünün uyum özelliğinin orta ve yüksek düzeylerde olduğu tespit edilmiştir. Hiçbir katılımcının geçimliliği çok düşük düzeyde saptanmamıştır. Katılımcıların sorumluluk ve öz disiplin özellikleri profesyonel dalgıçlarda olumlu bir özellik olacak şekilde yüksek çıkmıştır. Öz disiplin özelliği puanı 49 dalgıçta (%92,4) orta, yüksek ve çok yüksek düzeydeyken, sorumluluk özelliği 51 dalgıçta (%96,2) orta, yüksek ve çok yüksek olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılanların %90,5'inin duygusal dengesizlik özelliği orta ve düşük düzeylerde saptanmış olup, bir başka deyişle duygusal dengesizliği yüksek ve çok yüksek olanların oranı %9,43 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların kaygı, kontrolsüz davranış ve strese yenilme özelliklerinin sırasıyla %92,4, %83 ve %98,1 oranlarında orta ve düşük düzeylerde olduğu tespit edilmiştir. Bu kişilik özellikleri ve profesyonel dalgıçlardaki puan ortalamalarına bakıldığında, toplum

ortalamasına oranla profesyonel dalgıçların kişilik özelliklerinin mesleği yapmak üzere farklılaştığı görülmektedir.

Profesyonel dalgıç olabilmek için üniversitelerin sualtı teknolojileri bölümüne kayıt yaptıran öğrencilerin bir kısmının okulunu mezun olmadan bıraktığı, bir kısmının ise mezuniyet sonrasında bu mesleği yapmadıkları bilinmektedir. Bu durumun bazı öğrencilerin kişilik özelliklerinin dalgıçlık mesleğine uygun olmadığından kaynaklandığı düşünülebilir. Çalışmamızda tespit ettiğimiz profesyonel dalgıçların kişilik özellikleri ile ileride yapılacak olan çalışmalarda bu mesleğin eğitimini almak isteyen adayların kişilik özelliklerini karşılaştırmak, profesyonel dalgıç adayı seçiminde kullanılabilecek bir yöntemin geliştirilmesini sağlayabilir, profesyonel dalgıç olabilmek için eğitim görmek isteyen adayların seçiminde, kişilik özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir testin veya bir yöntemin uygulanabilirliği ortaya konabilir. Böylece başarılı olma ihtimali düşük görülen adayların zaman kaybıyla birlikte maddi kayıplar yaşaması engellenebilir. Çalışmamızın profesyonel dalgıçlık mesleğini seçecek adaylar arasından, ileride mesleklerini başarı ile icra edip, mesleklerini güvenli şekilde yapacakların seçimini sağlayacak bir yöntemin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

VIII. KAYNAKLAR

1. Acott C. A brief history of diving and decompression illness. SPUMS 1999 June; 29(2): 98-109.
2. Akçin M. E. Profesyonel Dalış Eğitimi Alan Bireylerin Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, İstanbul, 2015
3. Akgündüz Y, Akdağ G. İşgörenlerin Kişilik Özelliklerinin Temel Benlik Değerlendirmelerine ve İşten Ayrılma Niyetlerine Etkisi. Yönetim Bilimleri Dergisi 2014; 12(24): 295-318.
4. Aktaş Ş. Yüksek basınçla ilişkili patolojilere yaklaşım. Yoğun Bakım Dergisi 2005; 5(4): 208-220.
5. Alarcon G, Eschleman KJ, Bowling N.A. Relationship Between Personality and Burnout: A Meta-Analysis. Work&Stress, 2009; 23(3): 244-263
6. Alkan N. Psychological Characteristics of Free Diving Athletes: A Comparative Study. International Journal of Humanities and Social Science 2013 Aug.; 3(15): 150-157.
7. Arslan A, Toklu AS. Serbest dalcının sağlık sorunları. 12. Sualtı Bilim ve Teknolojileri Toplantısı, İzmir, Bildiriler Kitabı, 2008; sf:7-12.
8. Aslan Z, Ünüvar S, Basoda A. Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Turizm Sektörüne Uyumu Açısından Değerlendirilmesi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi 2012; 23(2): 203 - 219.
9. Barrick M, Mount MK. The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta-Analysis. Personnel Psychology 1991; 44(1): 1-26.
10. Bartlett, NR. General procedure for investigating personel selection tests at the US Submarine base, New London, Connecticut 1943.
11. Bartlett, NR. Reliability Coefficients and Intercorrelation Coefficients for Personnel Selection Tests at the US Submarine base, New London, Connecticut 1943.
12. Beckman TJ, et al. Salient personality characteristics among Navy divers. Mil Med 1996; 161: 717-719.

13. Biersner RJ, Cameron BJ. Betting preferences and personality characteristics of Navy divers. *Aerosp Med.* 1970 Nov; 41(11): 1289-91.
14. Biersner RJ, M. Larocco JM. Personality characteristics of US Navy divers. *Journal of Occupational Psychology* 1983 Dec; 56: 329–334.
15. Coetzee N. Personality profiles of recreational scuba divers. *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance* 2010 Dec.; 16(4): 568-579.
16. Costa PT, McCrae RR. A contemplated revision of the NEO Five-Factor Inventory. *Personality and Individual Differences* 2004; 36: 587–596.
17. Costa PT, McCrae RR. Domains and facets: Hierarchical personality assessment using The Revised NEO Personality Inventory. *J Pers Assess* 1995; 64: 21-50.
18. Costa PT, McCrae RR. Normal Personality Assessment in Clinical Practice the NEO Personality Inventory. *Psychological Assessment*, 1992; 4(1): 5-13.
19. Çağlar A, Yakut Ö, Karadağ E. İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretmenler Tarafından Algılanan Kişilik Özellikleri ve Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi* 2005; 6(1): 61-80
20. Çetin F, Varoğlu AK. Özellikler Bağlamında Girişimcinin Beş Faktör Kişilik Örüntüsü. *Savunma Bilimleri Dergisi* 2009; 8(2): 51-66.
21. Çimşit M. Hiperbarik Tıp. ISBN:978-605-4160-07-5. Eflatun Yayınevi, Ankara, 2009, pp: 165-192.
22. Edmonds C, Lowry C, Pennefather J. History of diving. *Journal of the South Pacific Underwater Medicine Society* 1975: 3-9.
23. Edmonds C, History of Diving. *Diving Medicine for Scuba Divers*. Free Internet Edition, 2013; : 1-4.
24. Fitness to Dive Standarts, Guidelines for Medical Assesment of Working Divers, edtc.rev.6 24.06.2003
25. Gerek N. İş Sağlığı ve İş güvenliği, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, Eskişehir 2008 sf:3-4

26. Gray EK, Watson D. General and specific traits of personality and their relation to sleep and academic performance (abs). J Pers. 2002 Apr; 70(2): 177-206.
27. Gülgöz S. Five-factor model and NEO-PI-R in Turkey. Marsella AJ (Series Ed.), McCrae RR, Allik J (Eds.). The Five-Factor Model Across Cultures 2002; 1-23.
28. Health and Safety Executive. The Medical Examination and Assessment of Divers. <http://www.hse.gov.uk/diving/ma1.pdf>
29. Kindwall EP. A History of Hyperbaric Medicine. Hyperbaric Medicine Practise. Second edition. Kindwall EP.,Whelan HT. (Eds). Best Publishing Company, Flagstaff, AZ, USA. 2002: 1-16.
30. Koriwchak MJ, Werkhaven JA. Middle ear barotrauma in scuba divers. Journal of Wilderness Medicine 1994; 5: 389-398
31. Korkmaz M. Okul Yöneticilerinin Kişilik Özellikleri ile Liderlik Stilleri Arasındaki İlişki. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 2006; 46: 199-226.
32. Kraft IA. Panic, Training and Personality. Journal of the South Pacific Underwater Medicine Society. 1979: 21-23
33. Kurt A, Nartgün, ŞS. Yönetici Kişilik Algısı Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. International Journal of Human Sciences 2014; 11(1): 1238-1252.
34. Levett DZH, Millar IL. Bubbletrouble: a review of diving physiology and disease. Postgrad Med J 2008; 84(997): 571-578.
35. Lievens F, Coetsier P, De Fruyt P ve Maeseneer J. 2002. Medical Students' Personality Characteristics and Academic Performance: A Five-Factor Model Perspective. Medical Education 2002; 36: 1050–1056.
36. Moon RE. Treatment of diving emergencies. Crit Care Clin 1999 April; 15: 429-456.
37. Morgan WP. Psychological problems associated with the wearing of industrial respirators: A review. American Industrial Hygiene Association Journal 1983; 44 (9): 671-676.

38. Neblett LM. Otolaryngology and sport scuba diving: update and guidelines. *Annals of Otolaryngology, Rhinology and Laryngology Supplement* 1985; 1-12
39. Nevo B, Breitstein S. *Psychological and Behavioral Aspects of Diving*. Arizona, USA: Best Publishing Company 1999.
40. Nicholson N. Personality and domain-specific risk taking. *Journal of Risk Research* 2005 Mar; 8 (2): 157–176
41. Ordun G. Kişilik Faktörleri ve Satış Temsilcilerinin Performansı Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Çalışma. *Yönetim*, Yıl:16, Sayı:51. 2005 Haz; 57-68.
42. Plaza JC, et al. Prediction of human adaptation and performance in underwater environments. *Psicothema* 2014; 26(3): 336-342.
43. Profesyonel Sualtı Adamları Yönetmeliği 02.09.1997 tarih ve 23098 sayılı Resmi Gazete.
44. Profesyonel Sualtı Adamları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 15.02.2008 tarih ve 26788 sayılı Resmi Gazete.
45. Sarıtaş M. Yönetimde kişilik faktörü. *Eğitim Yönetimi* 1997; 3(4): 527-548.
46. Seibert SE, Kraimer ML. The Five-Factor Model of Personality and Career Success. *Journal of Vocational Behavior* 2001; 58: 1–21.
47. Sıgır Ü, Gürbüz S. Akademik Başarı Ve Kişilik İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Savunma Bilimleri Dergisi* 2011; 10(1): 30-48.
48. Solmuş T. İş Yaşamında Kullanılan Kişilik Ölçüm Araçları, 02 Kasım 2014. URL: <http://www.tariksolmus.org/site/makaleler/kisilikolcum.pdf>
49. Tatlılıoğlu K. Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramına Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi* 2014; 17: 939-971.
50. Taymur İ, Türkçapar MH. Personality: Description, Classification and Evaluation. *Current Approaches in Psychiatry* 2012; 4(2): 154-177

51. Toklu AS. Profesyonel Dalgıçlarda Disbarik Osteonekroz İnsidensi. Uzmanlık Tezi, İstanbul, 1997
52. U.S. Navy Diving Manual Revision 6, Volume 1 (Diving Principles and Policies). Published by the Direction of Commander, Naval Sea System Comand, 2008: Chapter1.
53. Van Wijk C. Comparing Personality Traits of Navy Divers, Navy Non-divers and Civillian Sport Divers. SPUMS Journal 2002 Mar; 32: 2/8.
54. Van Wijk C, Waters AH. Personality characteristics of South African navy divers Undersea Hyperb Med. 2001; 28(1): 25-30.
55. Yelboğa A. Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki ilişkinin incelenmesi. “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi 2006 Ha; 8(2), 196-211

IX. ÖZGEÇMİŞ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ

1986 yılında Diyarbakır’da doğdum. Yenişehir İlkokulu’ndan 1997 yılında mezun oldum. 2001 yılında Diyarbakır Anadolu Lisesi’ni tamamladım. 2004 yılında Cumhuriyet Fen Lisesi’nden mezun oldum. 2004-2010 yılları arasında Ege Üniversitesi’nde eğitim aldım. 2010-2012 yıllarında Şırnak İdil’de aile hekimi ve pratisyen hekim olarak görev yaptım. 2013 Haziran ayından bu yana İstanbul Tıp Fakültesi Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp Anabilim Dalı’nda tıpta uzmanlık öğrencisi olarak eğitimime devam etmekteyim.

Email: selim.egeren@istanbul.edu.tr